

>Voorstel ter besluitvorming aan: B&W

Datum: 13 april 2005
 Afdeling: ODIR
 Opsteller: [redacted]
 Telefoon: [redacted]
 Portef.houder: wethouder H. van Hooft
 Registr.nr. BB 54478/1344
 Doc.naam:

Onderwerp:
 Deelname gemeente Assen aan stichting Energy Valley

Besproken met:

Dienst/naam/Afdeling	Datum
Paraaf Directeur: [redacted]	

Handtekening

Openbare besluitenlijst: Ja Nee
 Bekendmakingsplicht: Ja Nee
 O.R.: Ja Nee

Persbericht: ja

Mandaat verleend aan:

Mandaatnummer:

Besluit mandaathouder	Datum
Akkoord	
Bespreken	
Paraaf secr.	

Voorstel:

- 1) In te stemmen met deelname aan de stichting Energy Valley
- 2) De raad bij de behandeling van de voortgangsnota 2005 voor te stellen een bedrag van [redacted] uit de post "onvoorzien 2005" beschikbaar te stellen.

Achtergrond:

Vervolgprocedure:

Raadsinformatie:

Ja, inclusief besluit en toelichting in commissiekamer

Raadsbehandeling in commissie:

Datum	Uitkomst

Plaatsen op conformlijst nog niet overgedragen bestuursbevoegdheid

X Volledige behandeling in de raad: ✓

Datum	Uitkomst
19-05-2005	

	Akkoord	Bespreken	Signaal
B			
WP		[redacted]	
WW			
WH		[redacted]	
WV			
WB			
S			

Besluit B&W:

In voorstel nog aanvullende passage opnemen over kansen voor het plaatselijk bedrijfsleven. Overigens conform.

Afhandelen door:

Kopie besluit:

Deponeren Paraaf:

Versie: 0-0-0000 B&W 26 APR. 2005 NR. 02

Datum:

Onderwerp:

Deelname gemeente Assen aan stichting Energy Valley

Voorstel:

- 1) In te stemmen met de deelname aan de stichting Energy Valley
- 2) De raad bij de behandeling van de voortgangsnota 2005 voor te stellen een bedrag van € [REDACTED] uit de post "onvoorzien 2005" beschikbaar te stellen.

Achtergrond:

1. Inleiding.

Energy Valley is een gezamenlijk initiatief van publieke- en private projecten om de energieactiviteiten in Noord-Nederland te versterken. Daarmee kan de noordelijke economie en werkgelegenheid worden verstevigd. De activiteiten van organisaties als de Gasunie, de NAM en onderwijsinstellingen (HBO, universiteit) zorgen voor een solide basis voor Energy Valley.

Er is een stichting Energy Valley opgericht om de activiteiten van overheden, onderwijsinstellingen en bedrijfsleven te begeleiden. Deze zijn gekoppeld aan een drietal pijlers:

- a) ontwikkeling van duurzame energie;
- b) uitbouw van de kennisinfrastructuur;
- c) stimuleren van energiegerelateerde bedrijfsactiviteiten.

De pijlers zelf zijn geconcretiseerd in speerpunten en bijbehorende projecten.

De stichting Energy Valley kent een Raad van Toezicht, bestaande uit vertegenwoordigers die zijn aangewezen door de drie noordelijke provincies en de Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM). Daarnaast is er een Raad van Advies, met daarin een gedeputeerde van de drie noordelijke provincies en een vertegenwoordiger van het noordelijke bedrijfsleven. De dagelijkse werkzaamheden zijn in handen van het coördinatie bureau Energy Valley.

Energy Valley is inmiddels opgenomen in diverse rijksnota's, waaronder de nota 's Ruimte en Pieken in de Delta. Ook in het rapport van de Adviesgroep Waddenzeebeleid is Energy Valley aangemerkt als een belangrijk instrument om de noordelijke economie te versterken en kan daarmee een beroep doen op het fonds voor circa 800 miljoen euro. Naar verwachting zal Energy Valley ook een belangrijk speerpunt zijn in het Kompasprogramma vanaf 2006.

Evenals andere overheden in Noord-Nederland is de gemeente Assen benaderd met de vraag of ze wil deelnemen aan de stichting Energy Valley. Daar is door ons positief op gereageerd.

2. Energy Valley en de gemeente Assen

Deelname van onze gemeente aan de stichting Energy Valley is met name ingegeven door de volgende overwegingen:

- a) Energy Valley biedt de mogelijkheid om de noordelijke economie, en daarmee ook de economie van Assen sterker te maken;
- b) Energy Valley sluit aan bij het gemeentelijk beleid, waaronder LED, Assen Koerst (HBO) en het versterken van de lokale economie;
- c) Voor Energy Valley zijn de Gasunie en de NAM belangrijke dragers, die in de uitbouw van hun activiteiten (bedrijfsmatig, onderwijs) ondersteuning 'verdienen' van de betrokken overheden.

Op basis van de tot nu toe gevoerde gesprekken met de stichting kan onze gemeente aan de volgende projecten c.a. deelnemen:

Gemeente Assen

- het toepassen van micro warmtekracht koppeling (WKK) bij de bouw van nieuwe woningen in en rond Assen
- het rijden op aardgas door onder meer het openbaar vervoer en het wagenpark van overheden in Noord-Nederland. De gemeente Leeuwarden is zich hierop aan het voorbereiden.
- het ontwikkelen van een HBO-opleiding op het gebied van energie(management). Daarvoor zal aansluiting moeten worden gezocht bij de Hanzehogeschool in Groningen vanwege het ontbreken van een dergelijk opleidingsomgeving bij de Hoge School Drenthe.
- het uitvoeren van haalbaarheidsonderzoeken naar de toepassing van o.m. groen aardgas en biomassa in (bedrijfs)activiteiten. Bij dergelijke onderzoeken zijn veelal de Gasunie en/of de NAM en onderwijsinstellingen uit Noord-Nederland betrokken.

Samen met de provincie, het (lokale) bedrijfsleven en in Assen actief zijnde marktpartijen zullen deze en andere projecten nader worden uitgewerkt dan wel in uitvoering worden genomen. Met Asser bedrijven zullen wij nagaan of en in welke mate Energy Valley een stimulans voor hun bedrijfsontwikkeling kan betekenen.

Naast lokale kansen voor Assen wordt momenteel nagegaan of Energy Valley via projecten volledig een bijdrage kan leveren aan de economie van het nationaal stedelijk netwerk Groningen-Assen.

Met de deelname van onze gemeente aan de stichting Energy Valley wordt de (bestuurlijke) vertegenwoordiging in diverse organen van Energy Valley mogelijk.

Bijgevoegd zijn:

- 1) Overzicht (lopende) projecten Energy Valley
- 2) Organisatie Energy Valley

Financiële toelichting:

Deelname aan Energy Valley vergt een eenmalige bijdrage van € [REDACTED]---. Wij stellen voor om deze te dekken uit de post "onvoorzien 2005".

Communicatie:

Zie persbericht.

Personeel en organisatie:

n.v.t.

Uitvoering en planning:

n.v.t.

Evaluatie:

n.v.t.

Bijlagen

Ondersteuning TransitieCoalities (OTC)

Energy Valley is als 'Innovatief Teamspeler Energietransitie 2004' betrokken bij één vijfde van alle transitieprojecten in de regeling Ondersteuning TransitieCoalities (OTC) van het ministerie van Economische Zaken.

Dinsdag 14 december j.l. heeft Energy Valley samen met het TechnologieCentrum Noord-Nederland (TCNN) de OTC Crosslinking dag georganiseerd. Deze dag in het Friese provinciehuis te Leeuwarden stond in het teken van de vervolgmogelijkheden voor de transitieprojecten die in het kader van Energy Valley zijn geïnitieerd. Onderstaand zijn de presentaties en deelnemerslijst van deze dag te downloaden:

- Presentatie dagvoorzitter - [REDACTED]
- Presentatie Energy Valley - [REDACTED]
- Presentatie SenterNovem - [REDACTED]
- Presentatie TCNN - [REDACTED]
- Lijst met aanwezigen

Onderstaand is een overzicht weergegeven van de Energy Valley transitieprojecten die momenteel worden uitgevoerd. Klik op de projecttitel voor meer informatie (in pdf-formaat):

Nieuw Gas:

- Clean Energy Power Plant / Zero Emission Power Plant
- Groen Gas Energy Valley
- Rijden op CNG in Noord-Nederland
- Gas+, Waterstofinjectie in het aardgasnet
- Duurzame Waddenvloot
- Uitrol micro-WKK in Noord-Nederland
- Sensoren efficiënt en veilig gebruik Nieuw Gas
- Virtuele Energiecentrale
- Friese Coalitie mini-WKK
- Leeuwarden rijdt op aardgas
- Nieuw Gas In Noord-Nederland

Biomassa:

- Grootschalige import van biomassa in de Eemsmond
- Biomassa Expertisecentrum Noord-Nederland
- Bio-energie in Noord-Nederland

Overig:

- Meerstad Groningen: Warmte & Kracht
- $\geq 40\%$ besparing in de bestaande bouw
- Wieren als grondstof
- Duurzaam Schiermonnikoog
- Energy Valley the Netherlands

Overige Duurzame Energie projecten

Onderstaand een selectie van projecten in de categorie overige Duurzame Energie:

Duurzaamheidscentrum Lauwersoog

Het Duurzaamheidscentrum Lauwersoog is een initiatief van de stichting Duurzaamheidscentrum om een groot publiekscentrum met een internationaal ambitieniveau te ontwikkelen, te huisvesten in een toonaangevend duurzaam gebouw. Lees verder >

Laddermill

Het principe van de Laddermolen gaat uit van seriegeschakelde vliegers die op grote hoogte duurzame energie winnen. Lees verder >

Zonneboot

Het Technologiecentrum Noord-Nederland (TCNN) heeft subsidie gekregen om een veelbelovende en technologisch hoogwaardige zonneboot te ontwikkelen. Lees verder >

Nieuws Duurzame Energie projecten

Dagelijks komen bij Energy Valley verschillende actuele berichten rond de Duurzame Energie projecten binnen. Hier worden de belangrijkste nieuwsitems en interessante links gemeld.

Aardgas pomp over half jaar in Leeuwarden

Leeuwarden rijdt op aardgas is een van de haalbaarheidsstudies waarbij Energy Valley betrokken is. Deze studie heeft aangetoond dat rijden op aardgas een serieuze duurzame oplossing is voor Leeuwarden. In de Leeuwarder Courant maakt gemeentelijk energiecoördinator [REDACTED] bekend dat de gemeente Leeuwarden over een half jaar een aardgasstation heeft. Lees verder >

Handleiding financiering Bio-energie projecten

SenterNovem heeft in het kader van het Actieplan Biomassa en het DEN programma een door PriceWaterhouse Coopers opgestelde Handleiding Financiering Bio-energieprojecten uitgebracht. De inhoud van deze handleiding is in overleg met en met inbreng van de werkgroep Financiën van het Actieplan Biomassa tot stand gekomen (bron: nieuwsbrief productschap MVO). Lees verder >

Prijslijst BioBrandstoffen

SenterNovem heeft onlangs een prijslijst van biobrandstoffen laten ontwikkelen, die online is raad te plegen. Lees verder >

Klimaatneutrale elektriciteitsopwekking in Noord-Nederland

Een van de haalbaarheidsstudies rond de pijler duurzame energie handelt over klimaatneutrale elektriciteitsproductie in Nederland. Deze haalbaarheidsstudie is inmiddels afgerond en ligt nu ter beoordeling bij SenterNovem. Hier kunt u meer informatie vinden over de Clean Energy Power Plant/Zero Emission Power Plant (CEPP/ZEPP). Lees verder >

Rijden op aardgas in Noord-Nederland

Energy Valley heeft tezamen met private en publieke partijen de wens om de Noord-Nederlandse autobezitters over te laten stappen op aardgasauto's. Dit is wenselijk omdat het een eerste belangrijke stap vormt in de energietransitie. Bovendien is rijden op aardgas nu al goedkoper en schoner (minder uitstoot van CO₂, NO_x en fijne stoffen).

Rijden op aardgas heeft in Nederland een gestructureerde aanpak nodig, op dit moment rijden in Nederland slechts 300 voertuigen op aardgas en zijn er slechts drie openbare vulstations. Voor de realisatie ligt een grote uitdaging bij het opbouwen van voldoende draagvlak. Dit is nodig omdat er genoeg vulpunten geplaatst moeten worden en dat genoeg autobezitters de overstap maken.

Aardgas kan getypeerd worden als de overgangsbrandstof bij uitstek. Het maakt de weg vrij naar duurzamere motorbrandstoffen als biogas en waterstof. Het aanleggen van een infrastructuur voor rijden op CNG (tankstations) en aanpassingen van het wagenpark voor rijden op aardgas, maken de weg vrij voor deze duurzame brandstoffen.

Onlangs zijn de resultaten bekend geworden van twee haalbaarheidstudies naar rijden op aardgas in Noord-Nederland. Deze studies maken duidelijk dat rijden op aardgas vanuit maatschappelijk, technisch en economisch perspectief mogelijk en wenselijk is.

De resultaten van beide studies kunt u hieronder bekijken:

Resultaten haalbaarheidstudie Rijden op CNG in Noord-Nederland:

- Maatschappelijke haalbaarheid
- Economische haalbaarheid;
- Technische haalbaarheid en infrastructuur.

Voorts zijn ook de resultaten van de haalbaarheidstudie Leeuwarden rijdt op aardgas bekend:

- Duurzaam brandstoffenbeleid gemeente Leeuwarden.

Op de volgende websites is meer informatie over rijden op aardgas te vinden:

www.ingv-holland.nl

www.rijden-op-aardgas-startkabel.nl

www.dutchfour.com

www.aardgasauto.nl

www.cngmacon.nl

www.erdgasfahrzeuge.de

www.gibgas.de

www.erdgasmobil.de

www.autorijdenopaardgas.nl

Rijden op aardgas in Noord-Nederland

- Rijden op aardgas in Noord-Nederland

Zakelijke projecten

Onderstaand een selectie van projecten in de pijler Bedrijvigheid:

Aanleg Balgzand Bacton Line

De Gasunie gaat een pijpleiding aanleggen van Nederland naar het Verenigd Koninkrijk. Lees verder >

Zonne-panelen fabriek Joure

De in Geldrop gevestigde producent van zonnepanelen Dopt (Developing opportunities of photovoltaic techniques) heeft besloten de productie van de panelen te verplaatsen van Zweden naar Joure.

Lees verder >

Energy & Utilities Shared Service Centre

LogicaCMG neemt deel in Energy Valley om in Noord-Nederland een ICT-kenniscentrum op te zetten om de liberalisering van de energiemarkt in heel Europa te begeleiden. Lees verder >

Bijlage 2

Organisatiestructuur stichting Energy Valley

De dagelijkse werkzaamheden van de stichting Energy Valley zijn in handen van het coördinatiebureau, deze bestaat uit:

- Ir. ██████████ (██████████@energyvalley.nl);
- Drs. ██████████ (██████████@energyvalley.nl);
- Drs. ██████████ (██████████@energyvalley.nl);
- Drs. ██████████ (██████████@energyvalley.nl)

Het coördinatiebureau fungeert als aanspreekpunt en is verantwoordelijk voor bewaking en sturing van de initiatieven die worden ontplooid.

De Raad van Toezicht van de stichting bestaat uit vertegenwoordigers die zijn aangewezen door de drie noordelijke provincies en de Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland (N.V. NOM), en bestaat uit:

- ██████████ (directeur onderzoek ██████████)
- ██████████ (directeur ██████████)
- ██████████ (directeur ██████████)

Daarnaast kent de stichting een Raad van Advies bestaande uit:

- Mw. T. Klip-Martin (gedeputeerde Drenthe),
- Dr. A.J. Mulder (gedeputeerde Fryslân)
- Dr. J.C. Gerritsen (gedeputeerde Groningen)
- ██████████ (Directeur ██████████)

De Energy Valley organisatie kent tevens een begeleidingsgroep en communicatiewerkgroep. Hierin zijn de drie noordelijke provincies, de gemeente Groningen, de NOM, Gasunie en het Energy Delta Institute vertegenwoordigd. Een keer per maand komen beide groepen (afzonderlijk van elkaar) bij elkaar voor afstemming en als klankbord voor het coördinatiebureau. De stichting werkt bovendien nauw samen met andere instanties die zich bezighouden met de promotie van energieactiviteiten, zoals het ministerie van EZ, EnergieKompass, Energieconvenant Groningen, etc.

Reg.nr.
2007/8282

Gemeente Assen
 College van Burgemeester en Wethouders
 t.a.v. De heer H.A.M. van Hooft
 Postbus 30018
 9400 RA Assen

GEMEENTE ASSEN	
Dienst nr.	5005
Bestel nr.	[redacted]
Ingestuurd d.d.	
19 OKT 2007	
Reale	Procent: 7959
	Exp. Aantal
CC:	Van Hooft
Afdruingsdatum:	

Groningen, 17 oktober 2007

Betreft: afwikkeling Energy Valley - fase 1

Geachte heer Van Hooft,

In verband met de eindafrekening van de subsidie voor de 1^e fase Energy Valley (2003 - 2005) heeft de stichting Energy Valley een concept verificatierapport ontvangen van de accountant van [redacted]. Het is gebruikelijk dat deze conceptrapportage door het [redacted] aan de subsidiënt wordt voorgelegd om eventuele feitelijke onjuistheden te corrigeren.

In de conceptrapportage zijn opmerkingen geplaatst bij de vraag of bij een deel van de aan te besteden opdrachten wel de juiste procedure is gevolgd. De bevindingen kunnen gevolgen hebben voor de het subsidiabel zijn van deze uitgaven.

De stichting Energy Valley is gevraagd reactie te geven op het conceptrapport en informatie aan te leveren op basis waarvan de accountant een definitief rapport zal opstellen. Momenteel wordt nadere informatie verzameld en een reactie voorbereid. De Raad van Toezicht van de stichting Energy Valley is - conform de statuten en het directiereglement van de stichting - vanuit hun rol en verantwoordelijkheid nadrukkelijk betrokken bij de afwikkeling van de eindafrekening.

Helaas wordt door dit proces de administratieve afwikkeling van de eerste fase verder vertraagd. Totdat het definitieve rapport door de accountant van [redacted] is vastgesteld blijft het nog onduidelijk wat de exacte uitkomst zal zijn. Ik verwacht dat de procedure aan het eind van dit jaar, dan wel uiterlijk begin 2008 zal zijn afgerond.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en ik zal u over de verdere procedure op de hoogte houden.

Met vriendelijke groet,

 [redacted]

Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Energy Valley

Van [redacted]
Aan: [redacted]@energyvalley.nl
Onderwerp: bijdrage gemeente Assen

Geachte [redacted]

Hierbij laat ik u weten dat de gemeente Assen akkoord is met een bijdrage van € 41.500,- aan stichting Energy Valley.

Mochten u nog vragen zijn, dan kunt u contact opnemen met de heer G. Jager.

Met vriendelijke groet,
namens Gerke Jager, dir. dienst Ontwikkeling,

[redacted]
Directiesecretariaat

CC: Jager, G

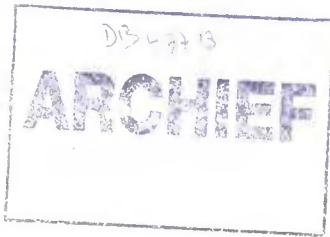

GEZ. AAN
VOOR

OBW/m -
OBW/RO -
omg D -

32.4

DIENST ONTWIKKELING

Energy Valley

Postbus 424
9700 AK GRONINGEN

Uw kenmerk:

Uw brief van:

Afd.: BW

Tst.

Ons kenmerk:

Nr.: ONT/2005-6941 ✓

Assen,

Datum: 13 juni 2005

Verz. d.d.: 13 JUNI 2005

Onderwerp: financiële bijdrage aan Energy Valley

Geachte

Hierbij delen wij u mee dat de gemeente Assen heeft ingestemd met de door uw stichting gevraagde financiële bijdrage van € 41.500,--, bedoeld voor de werkzaamheden voor de periode 2003 - 2005. U kunt de gemeente Assen een factuur sturen onder vermelding van projectnummer 6441110 en na ontvangst zullen wij zorg dragen voor een spoedige betaling.

Indien u vragen heeft, dan kunt u contact opnemen met de heer telefonisch bereikbaar op

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

en wethouders van Assen,

enst Ontwikkeling,

G. Jager

DIENST ONTWIKKELING

Postbus 860, 9400 AW ASSEN
Telefoon (0592) 36 69 11

Bezoekersadres:
Noordersingel 33, 9401 JW Assen
Fax (0592) 36 62 31
E-mail: Dienst-Ontwikkeling@assen.nl

Bank: B.N.G. rek.nr. 28.50.19.759
t.n.v. gemeente Assen, dienst Ontw.

Wilt u bij beantwoording datum en kenmerk van deze brief vermelden.

PERSBERICHT

Assen, april 2005

Energy Valley biedt Assen kansen

De gemeente Assen gaat deelnemen aan de stichting Energy Valley. De stichting is een gezamenlijk initiatief van overheden, onderwijsinstellingen en bedrijfsleven om de energieactiviteiten in Noord-Nederland te begeleiden en versterken. De stichting geeft een impuls aan de Assense economie en werkgelegenheid. De gemeenteraad van Assen zal bij de behandeling van de voortgangsnota 2005 nog wel € 41.500,- beschikbaar moeten stellen voor de deelname.

Energy Valley richt zich op de ontwikkeling van duurzame energie, de uitbouw van de kennisinfrastructuur en het stimuleren van energiegerelateerde bedrijfsactiviteiten. De stichting maakt het Assen mogelijk de economische positie te versterken. Deelname aan Energy Valley sluit aan bij het gemeentelijke beleid, waarvan onder meer LED (Liberalisering Energiemarkt Drenthe) en het streven HBO-opleidingen naar Assen te halen – als exponent van Assen Koerst – deel uitmaken. Energy Valley biedt Assen de kans op deelname aan diverse projecten, zoals het toepassen van microwarmtekrachtkoppeling bij de bouw van nieuwe woningen, het rijden op aardgas door het openbaar vervoer en het wagenpark van overheden, het ontwikkelen van een HBO-opleiding op het gebied van energie(management) en het uitvoeren van haalbaarheidsonderzoeken naar de toepassing van groen aardgas binnen bedrijven.

Voor Energy Valley zijn de Gasunie en de NAM belangrijke dragers. Samen met hen, de provincie en in Assen actief zijnde marktpartijen zal de gemeente projecten nader uitwerken, dan wel in uitvoering brengen. Daarbij zal ook worden gekeken naar de economische kansen die Energy Valley oplevert voor het nationaal stedelijk netwerk Groningen-Assen. Met de deelname van de gemeente aan de stichting wordt de (bestuurlijke) vertegenwoordiging in diverse organen van Energy Valley mogelijk.

De stichting Energy Valley kent een Raad van Toezicht, bestaande uit vertegenwoordigers die zijn aangewezen door de drie noordelijke provincies en de Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM). Daarnaast is er een Raad van Advies, met daarin een gedeputeerde van de drie noordelijke provincies en een vertegenwoordiger van het noordelijke bedrijfsleven. De dagelijkse werkzaamheden zijn in handen van het coördinatiebureau van de stichting. Energy Valley is inmiddels opgenomen in diverse rijksnota's, waaronder de nota 's Ruimte en Pieken in de Delta. Ook in het rapport van de Adviesgroep Waddenzeebeleid is Energy Valley aangemerkt als een belangrijk instrument om de noordelijke economie te versterken. De stichting kan een beroep doen op een fonds van circa 800 miljoen euro.

Datum: 9 juni 2005
Ons kenmerk: WGA-3
Blad : 2

met ondertekenaars bieden wij de bewindslieden binnenkort aan tijdens een gesprek. De brief is uitermate positief ontvangen en het onderwerp is reeds aan de orde geweest in bewindsliedenoverleg.

Rijden op aardgas heeft een positief effect op de luchtkwaliteit en dus op onze gezondheid. Daarom vragen we u nu om actie. Graag vernemen we zo spoedig mogelijk van u of u de brief naar de ministeries mede wilt ondertekenen. Op die manier werken we gezamenlijk aan een betere volksgezondheid. Om de Europese normen te halen zijn nog meer maatregelen nodig, maar rijden op aardgas is een belangrijke stap in de goede richting.

Rijden op aardgas kan kostenneutraal of zelfs met positieve exploitatie worden gerealiseerd. Wilt u de brief ondersteunen, en/of wilt u meer informatie over rijden op aardgas, dan kunt u zich wenden tot de secretaris van het Platform Duurzame Mobiliteit, [@senternovem.nl](mailto: @senternovem.nl)

Hoogachtend,

Voorzitter Werkgroep Rijden op Aardgas en Biogas,
Platform Duurzame Mobiliteit

De Werkgroep Rijden op Aardgas en Biogas is een onderdeel van het Platform Duurzame Mobiliteit. Dit Platform bevordert een versnelde marktintroductie van duurzame motorbrandstoffen en voertuigtechniek. Het Platform treedt op als makelaar en als katalysator voor experimenten en het opschalen van lokale en regionale initiatieven door vraagbundeling.

Bijlagen:

- *Vooraankondiging workshop*
- *Brief aan bewindslieden en aanvulling op lijst van ondersteuners*
- *Rijden op aardgas: een oplossing voor schone lucht*

Voor aankondiging workshop in Haarlem:

Rijden op aardgas in uw gemeente of provincie

Wereldwijd rijden al miljoenen auto's en bussen op aardgas. Ook in Europa wordt volop op aardgas gereden in landen als Duitsland, Frankrijk, Zweden en Italië. Zo is één op de drie bussen in Frankrijk een aardgasbus. Merkwaardig genoeg blijft Nederland, hét aardgasland bij uitstek door zijn Slochterenbel, achter bij deze ontwikkeling. Hoog tijd om daar verandering in te brengen. In Haarlem en omgeving en in Twente gingen ze u al voor: daar zijn de afgelopen jaren zeer positieve ervaringen opgedaan met rijden op aardgas. Door de slechte luchtkwaliteit in steden hebben ook steden als Tilburg, Groningen, Leeuwarden en Nijmegen besloten om aardgasvoertuigen te gaan gebruiken.

De eerste stap om als gemeente of provincie rijden op aardgas te stimuleren is om het openbaar vervoer en uw eigen wagenpark over te laten schakelen op aardgas. Binnenkort komt een model aanbestedingsbestek en -contract voor schone bussen beschikbaar om de concessieverleners in Nederland te helpen. Vervolgens kunt u lokale bedrijven en instellingen bewegen om aardgasvoertuigen aan te schaffen. Daarbij kunt u gebruik maken van uw eigen positieve ervaringen. Goed voorbeeld doet immers goed volgen. U kunt hier meer over lezen in de bijlage 'Rijden op aardgas: een oplossing voor schonere lucht'.

De gemeente Haarlem werpt zich op als voortrekker van het rijden op aardgas. In Haarlem en omgeving rijden reeds enkele honderden aardgasvoertuigen rond. Tevens zijn er vier aardgasvulstations, waarvan twee openbare. Per 2006 zullen in het openbaar vervoer in Haarlem/IJmond voor het eerst in Nederland grootschalig bussen op aardgas worden ingezet.

Dit najaar organiseert de gemeente Haarlem met ondersteuning van de Werkgroep Rijden op Aardgas en Biogas een workshop voor kennisoverdracht naar met name lagere overheden. Tijdens de workshop zal het positieve effect van het rijden op aardgas op de lokale luchtkwaliteit zowel kwalitatief als kwantitatief worden gepresenteerd. Tevens zullen in realistische business cases de randvoorwaarden worden behandeld waaronder het rijden op aardgas kostenneutraal of zelfs met een positieve exploitatie gerealiseerd kan worden.

Heeft u belangstelling om hieraan deel te nemen dan kunt u dat melden bij [redacted]@haarlem.nl, of bij de secretaris van het Platform Duurzame Mobiliteit [redacted]@senternovem.nl

Platform Duurzame Mobiliteit
Secretariaat p/a SenterNovem
Postbus 8242
3503 RE Utrecht

Utrecht 20 mei, 2005

Ons kenmerk: WGA-1

Telefoon: [REDACTED]

Onderwerp: Verbetering luchtkwaliteit door rijden op aardgas

Excellenties,

In de actuele politieke discussie over de Nederlandse luchtkwaliteit is door het RIVM gesteld dat de maatregelen van het kabinet voor een betere kwaliteit van de lucht, "niet toereikend" zullen zijn om te voldoen aan de Europese normstelling.

Het bevorderen van rijden op aardgas in stedelijk gebied is een aanvullende maatregel die op korte termijn vruchten afwerpt voor verbetering van de luchtkwaliteit door substantiële terugdringing van emissies van zowel fijn stof als stikstofoxiden. In steden als Haarlem, Almelo, Leeuwarden, Groningen, Tilburg en Nijmegen werken marktpartijen en lokale overheden samen om rijden op aardgas voor openbaar vervoerbussen en gemeentelijke vlootvoertuigen in te voeren.

Rijden op aardgas speelt een rol in de transitie naar een duurzame energiehuishouding, omdat het de geleidelijke introductie van groen gas (biogas en waterstof) in de mobiliteitssector mogelijk maakt. De ministeries van Economische Zaken, Verkeer en Waterstaat en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer hebben het Platform Duurzame Mobiliteit ingesteld om de markt (i.e. bedrijfsleven, lagere overheden en belangengroeperingen) meer bij het transitiebeleid te betrekken.

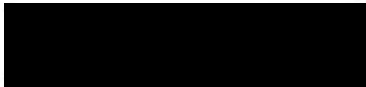
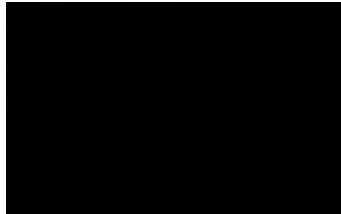
De Werkgroep Rijden op Aardgas en Biogas van dit Platform verzoekt u namens de ondergetekende organisaties de marktontwikkeling voor deze optie mogelijk te maken door het voeren van een stimulerend beleid voor aardgas als motorbrandstof. Wij denken hierbij onder meer aan fiscaal beleid (bijv. naar het Duitse voorbeeld), versnelde vergunningsprocedures voor aardgasvulstations, garantiestelling voor investeringen in infrastructuur en dergelijke. Dit is er op gericht de huidige kip-ei problematiek (weinig vulstations betekent weinig vraag naar aardgasauto's en andersom) te doorbreken.

In de bijlagen worden hiervoor concrete voorstellen gedaan, en wordt de maatregel met argumenten onderbouwd.

Datum: 20 Mei 2005
Ons kenmerk: WGA-1
Blad : 2

Graag willen wij het bovenstaande verder toelichten en hierover met u van gedachten wisselen. Om deze reden zoeken wij voorlopig niet de publiciteit over het bovenstaande. Wel zijn wij voornemens binnenkort een mailing te verzorgen aan de wethouders van de grotere steden over de voordelen van rijden op aardgas, waarbij wij deze brief graag als bijlage willen toevoegen. Dit zullen wij echter in overleg met u doen.

Hoogachtend,

Voorzitter Werkgroep Rijden op Aardgas en Biogas,
Platform Duurzame Mobiliteit

Deze brief wordt mede ondersteund door:
(stand 19 mei)

ARRIVA, Amentis-Macon CNG Refueling Systems B.V., Cogas Energie, CompAir Ltd., DaimlerChrysler Nederland B.V., De Meerlanden, DutCH4, Energy Valley (samenwerkingsverband Noord-Nederland), Fiat Auto Nederland B.V., Gastec Technology B.V., Gasunie, Gemeente Haarlem, Gemeente Groningen, Gemeente Leeuwarden, Gemeente Tilburg, Gemeente Nijmegen, Gemeente Zoetermeer, Geveke Persluchttechniek, Hermes Groep N.V., Iveco Irisbus Nederland B.V., MAN Truck & Bus B.V., NGV Holland, NONOX Gas Engines B.V., Provincie Groningen, RAI Vereniging, RWE Haarlemmermeergas N.V., ReinUnie, Stichting Natuur en Milieu, TSE Fueling Supplies B.V., Van Gansewinkel Groep, Volvo Cars Nederland B.V.

Bijlagen:

1. Rijden op aardgas: marktvisie en invulling van het Rijk
2. Stedenring voor rijden op aardgas
3. 'Staircase' voor invoering rijden op aardgas

CC:

- de Minister van Economische Zaken, de Minister van Financiën, de Minister van Verkeer en Waterstaat, de Minister van Volksgezondheid, de Staatssecretaris van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu
- De Tweede Kamerfracties
- De ondersteunende organisaties

RIJDEN OP AARDGAS: MARKTVISIE EN INVULLING DOOR HET RIJK

Inleiding en conclusie

In het kader van het transitiebeleid van de overheid is het Platform Duurzame Mobiliteit opgericht onder voorzitterschap van ir. G.A.M. Hermans. Dit Platform heeft een Werkgroep Rijden op Aardgas en Biogas ingesteld. De deelnemers in de Werkgroep hebben deze notitie opgesteld vanuit de overtuiging dat een versnelde introductie van het rijden op aardgas in bepaalde marktsegmenten substantieel kan bijdragen aan verbetering van de luchtkwaliteit van ons land. Voertuigen die op aardgas rijden stoten namelijk vrijwel geen fijn stof uit en de emissie van stikstofoxiden, en in het bijzonder stikstofdioxide, is vele malen lager in vergelijking met diesel. Tevens wordt met aardgas een eerste stap gezet op het transitiepad naar toepassing van groen gas (biogas en waterstof) in de mobiliteitssector.

De focus is de inzet van aardgasvoertuigen in het stedelijke vervoer, aangezien in de stedelijke gebieden de grootste voordelen met betrekking tot de verbetering van de luchtkwaliteit kunnen worden bereikt. Een belangrijke voorwaarde is een voldoende mate van samenwerking en eensgezindheid tussen marktpartijen, lokale overheden en de landelijke overheid. Met de intenties om de eerste benodigde stappen te zetten, namelijk het creëren van een Stedenring, geeft een aantal marktpartijen en lokale en regionale overheden invulling aan deze samenwerking. Wij vragen van de landelijke overheid om zich hierbij aan te sluiten door invulling te geven aan de in deze brief voorgestelde beleidsmix, of door het nemen van stimulerende maatregelen die een vergelijkbaar effect beogen.

De in het onderstaande genoemde voorgenomen initiatieven vanuit de markt en de benodigde stimulering vanuit de overheid ten behoeve van deze ontwikkelingen zullen ertoe moeten leiden dat het potentieel dat aardgas als voertuigbrandstof biedt ook daadwerkelijk zal worden gerealiseerd. In andere EU-landen hebben deze ontwikkelingen reeds plaatsgevonden (Italië) of zijn momenteel volop gaande (Duitsland en Frankrijk).

Marktvisie

Het rijden op aardgas (Compressed Natural Gas = CNG) biedt op korte termijn grote voordelen, vooral bij toepassingen in het stedelijke vervoer. Hierbij is immers de problematiek met betrekking tot de luchtkwaliteit het sterkst. Dit is voor een belangrijk deel het gevolg van de emissies van onder andere stikstofoxiden (NO_x) en fijn stof (roet) door het huidige stedelijke vervoer dat overwegend diesel als brandstof heeft.

Op dit moment is CNG het schoonste brandstofalternatief dat de markt grootschalig kan bedienen. De schadelijke uitstoot van CNG-motoren is volgens onderzoek van TNO en soortgelijke buitenlandse instituten in bijna alle opzichten aanzienlijk beter dan de Euro-4 en zelfs Euro-5 normen, zonder dat daarbij toevoeging van chemicaliën of roetfilters nodig zijn. Daarnaast vermindert het geluidsniveau door het rijden op CNG aanzienlijk, en biedt de ontwikkeling van aardgas als voertuigbrandstof goede mogelijkheden om op langere termijn de implementatie van duurzame brandstoftoepassingen, zoals biogas en

Datum: 20 Mei 2005
Ons kenmerk: WGA-1
Blad : 4

waterstof, te ondersteunen. De voorraad aardgas is gewaarborgd voor de komende vijftig tot honderd jaar, dus voldoende om de transitie naar duurzame energie en mobiliteit te helpen maken.

In navolging van de "Communicatie over alternatieve motorbrandstoffen" van de Europese Commissie (2001) maakt de Werkgroep de schatting dat een 10% marktaandeel van aardgasvoertuigen in 2020 mogelijk is. Wij schatten dat in het busvervoer, de gemeentelijke wagenparken, vervoer ten behoeve van de inzameling en het transport van afval, taxisector en bedrijfswagenparken een marktpotentieel bestaat van 50-100.000 aardgasvoertuigen, oftewel 1-1,5% van het totale wagenpark. De voorgestelde beleidsmix heeft betrekking op deze marktomvang.

Vooralsnog is sprake van een kip-ei probleem met betrekking tot het rijden op aardgas: marktpartijen zijn niet bereid te investeren in de benodigde infrastructuur van vulstations omdat er niet of nauwelijks gebruikers zijn, en de gebruikers schaffen geen aardgasvoertuigen aan omdat er geen infrastructuur aanwezig is.

Stedenring

De ondertekenaars zijn van mening dat een grootschalige stedelijke ontwikkeling van een markt voor rijden op aardgas op korte termijn zeer wenselijk is. Om deze ontwikkeling in gang te zetten en dus het kip-ei probleem te doorbreken, dienen alle partijen een bijdrage te leveren om in de betreffende stedelijke gebieden het huidige wagenpark geleidelijk over te schakelen naar aardgasvoertuigen. De partijen die in de Werkgroep zijn vertegenwoordigd hebben de intentie om naar vermogen deze bijdrage te leveren en doen een beroep op de overheid om dit proces te ondersteunen.

Inmiddels is een aantal initiatieven in ons land reeds genomen. Zo rijden er in de regio's Haarlem en Almelo al enkele honderden aardgasvoertuigen en ook in stedelijke gebieden als Groningen, Leeuwarden, Tilburg, Nijmegen en Zoetermeer zijn concrete beslissingen genomen voor introductie van het rijden op aardgas in het openbaar vervoer en in het gemeentelijk wagenpark. Vanaf 2006 zal het stads- en streekvervoer in het concessiegebied Haarlem/IJmond volledig met aardgasbussen worden uitgevoerd (85 bussen). In Tilburg rijden vanaf 2007 42 stadsbussen op aardgas, evenals 80-100 auto's in het gemeentelijk wagenpark en 100 auto's bij derden. Het is onze intentie aan deze stedelijke initiatieven een stevige impuls te geven.

In eerste instantie zal de focus van de ontwikkelingen moeten liggen op het openbare busvervoer en het gemeentelijke wagenpark. Daarnaast kan aansluiting worden gezocht bij bedrijfswagenparken, taxibedrijven, koeriersdiensten, etc. Vervolgens kan op twee manieren het rijden op aardgas voor particulieren mogelijk worden gemaakt: vanuit een gedeelde tankfaciliteit met een OV-bedrijf waarbij het OV-bedrijf voor een gegarandeerde afname zorgt, of vanuit een tankfaciliteit waarbij taxibedrijven enz. zorgen voor basisafname en waarbij eveneens door particulieren getankt kan worden. De noordelijke provincies bereiden dit traject al voor.

Bijlage 2 toont voor de genoemde stedelijke gebieden hoe zij deze eerste stap in de benodigde ontwikkelingen vorm willen gaan geven. De vorming van een Stedenring zal fungeren als stimulator voor andere stedelijke gebieden om aan te sluiten bij de

Datum: 20 Mei 2005
Ons kenmerk: WGA-1
Blad : 5

ontwikkelingen, waardoor de dichtheid van het netwerk van vulstations verder zal toenemen. Hierbij is met name een efficiënte kennis- en ervaringsoverdracht van belang.

Door de genoemde Stedenring uit te breiden naar en te clusteren met andere stedelijke gebieden zal geleidelijk op regionaal en later op landelijk niveau een voldoende dekking kunnen worden bereikt om een steeds groter gebruikerspotentieel te ontsluiten. Immers, bij een groeiende dekkingsgraad van het aantal CNG-vulstations wordt het voor steeds meer gebruikers (bedrijven of particulieren) interessant om aardgasvoertuigen aan te schaffen. Het primaire doel van deze notitie is echter op korte termijn de markt van het stedelijk vervoer te ontwikkelen voor het rijden op aardgas.

Transitiebrandstof naar biogas en waterstof

De marktpartijen zullen tevens de inzet van biogas als motorbrandstof trachten te stimuleren, om op deze manier concreet invulling te geven aan de transitiefunctie die aardgas heeft in de energievoorziening. Door de inzet van biogas – via opwerking tot aardgaskwaliteit ('groen gas'), als brandstof in voertuigen – worden de CO₂-emissies van aardgasvoertuigen verder of zelfs zo goed als volledig teruggedrongen (klimaatneutraal). In het buitenland is de toepassing van biogas als voertuigbrandstof reeds een alledaags verschijnsel, zoals in Zweden, Duitsland en Frankrijk.

In Nederland zullen de betreffende marktpartijen zich actief inzetten om voor biogas een schaalvergroting in de productie en specifieke toepassing in de transportsector te realiseren. De gemeente Haarlem heeft in samenwerking met een aantal marktpartijen en Europese partnersteden succesvol een project ingediend in het Zesde Kaderprogramma ('Biogasmax'). Verder zal Nederland dankzij de gebruikservaringen met aardgas en de ombouw van aardgasvulstations naar waterstof, in staat zijn een snelle invoering te realiseren van rijden op waterstof wanneer dit over 10-15 jaar marktrijp wordt.

Technologische verbeteringen

Aardgas is momenteel de schoonste fossiele brandstof. Niettemin zullen de marktpartijen zich ook dienen in te zetten om door technologische verbeteringen aan de aardgasvoertuigen de emissies van schadelijke stoffen nog verder terug te dringen, zoals dat ook voor benzine- en dieselveertuigen geldt. Deze verbeteringen zullen met name worden ontwikkeld door buitenlandse voertuig- of motorproducenten, maar ook Nederlandse betrokken partijen kunnen hier een ondersteunende rol vervullen.

Zo zijn er bijvoorbeeld ontwikkelingen gaande op het gebied van nieuwe technologie bij Otto-motoren (NONOX), die het rendement van gasmotoren aanzienlijk vergroot. De ontwikkeling van steeds schoner wordende dieselveertuigen dient dus te worden gezien ten opzichte van zich eveneens ontwikkelende aardgasmotoren. Net als benzine en diesel kan ook aardgas zuiniger worden ingezet in hybride-elektrische voertuigen.

Draagvlak

Voor de genoemde ontwikkelingen is inmiddels een breed draagvlak ontstaan bij relevante marktpartijen en gemeentelijke overheden. Dit wordt ondersteund door de definitieve uitwerking in 2004 van de vijf hoofdroutes van het project "Transitie naar een

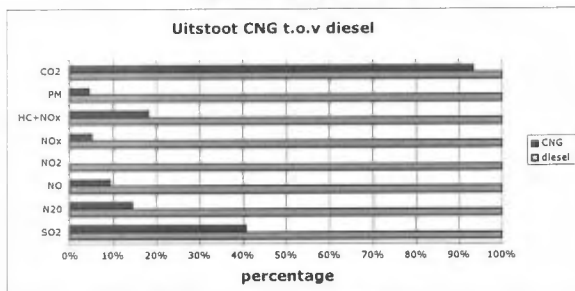
duurzame energiehuishouding", waarbinnen het rijden op aardgas en/of biogas als één van de transitiepaden werd gedefinieerd, en de instelling van onze werkgroep als onderdeel van het Platform Duurzame Mobiliteit.

Verder hebben IPO en VNG in hun gezamenlijke brief aan de vaste kamercommissie voor VROM van 20 april jl. gepleit om rijden op aardgas te stimuleren als maatregel voor betere luchtkwaliteit. Daarnaast blijkt dit draagvlak natuurlijk ook uit het aantal partijen dat het initiatief van deze Werkgroep ondersteunt. Hierbij zijn voornamelijk de positieve ontwikkelingen binnen de lokale (en provinciale) overheden, die de CNG-toepassing direct (eigen wagenpark) en indirect (concessieverlening OV) dienen te implementeren, van belang.

Bijdrage van rijden op aardgas aan verbetering luchtkwaliteit

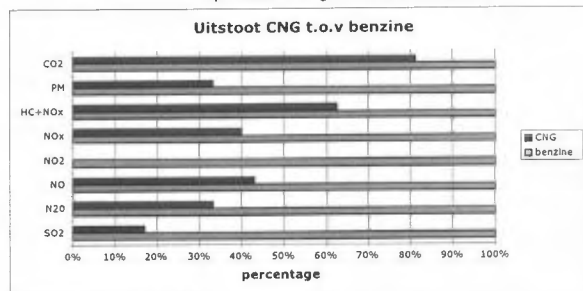
In Nederland wordt het steeds moeilijker te voldoen aan de normen voor fijn stof (PM10) en stikstofdioxide (NO₂), die gesteld worden in het Besluit luchtkwaliteit. De verkeersemissies van fijn stof en stikstofoxide worden hoofdzakelijk veroorzaakt door diesellootvoertuigen. Recente studies tonen voor personenauto's (TNO, 2003) en bussen (VTT, 2004) aan dat aardgasvoertuigen vele malen schoner zijn dan vergelijkbare diesellootvoertuigen. Voertuigen op aardgas stoten vrijwel geen fijn stof uit en de emissie van stikstofoxide is per gereden kilometer 4-5 maal lager dan een huidige generatie diesellootvoertuig.¹

Op basis van gemiddeld gebruik:

Bron: TNO report, 03.OR.VM.055.1/PHE, 24 december 2003

Op basis van gemiddeld gebruik:

Bron: TNO report, 03.OR.VM.055.1/PHE, 24 december 2003

Vergeleken met Euro-3 diesellootbussen stoten de 85 aardgasbussen die vanaf begin 2006 in de regio Haarlem/IJmond worden ingezet jaarlijks 1000 kg minder fijn stof en 25.000 kg minder stikstofoxiden uit. Dit betekent een aanzienlijke verbetering van de lokale

¹ Evaluation of the environmental impact of modern passenger cars on petrol, diesel, automotive LPg and CNG, TNO-rapport 03-OR.VM.055.1/PHE, december 2003; Transit bus emission study: comparison of emissions from diesel and natural gas buses, VTT Technical Research Centre of Finland, Research report PRO3/P5150/04, oktober 2004.

Datum: 20 Mei 2005
Ons kenmerk: WGA-1
Blad : 7

luchtkwaliteit (vanzelfsprekend met name langs routes met veel openbaar vervoer). Voor de gemeente Tilburg is berekend dat de overgang van de stadsbussen en het gemeentelijk wagenpark op aardgas resulteert tot circa 25% lagere concentraties van fijnstof en NO₂ in de binnenstad en op verkeersknelpunten.

Een overgroot deel van de reductie in uitstoot van fijn stof bij dieselloertuigen kan ook gerealiseerd worden door toepassing van een roetfiltersysteem. Er zijn echter aanwijzingen dat de uitstoot van stikstofdioxide (NO₂) door de toepassing van dergelijke systemen toeneemt. De oorsprong is de oxidatiekatalysator die deel uitmaakt van het filtersysteem om verstopping van het systeem door roetdeeltjes te voorkomen. Het uiteindelijke resultaat is dat de uitstoot van stikstofdioxide per gereden kilometer bij aardgasvoertuigen een factor tien keer lager kan zijn, in vergelijking met dieselloertuigen met roetfiltersysteem. Nader onderzoek is hier noodzakelijk.

Voor de intrinsiek schone brandstof aardgas zijn geen end-of-pipe oplossingen nodig om de voertuigen te laten voldoen aan de strenge Europese emissienormen. Zo voldoet de nieuwste generatie aardgasbussen momenteel al aan de zogenaamde EEV normen (EEV = Enhanced Environmentally-friendly Vehicle). Deze EEV-normen zijn strenger dan de Euro 5 normen, die vanaf 2008/2009 van kracht gaan voor nieuwe dieselloertuigen.

Invulling landelijke overheid

De Werkgroep Rijden op Aardgas en Biogas verzoekt de overheid de marktontwikkeling voor rijden op aardgas mogelijk te maken door het voeren van een stimulerend beleid. De voorgestelde beleidsmix bestaat uit:

- garantiestelling voor investeringen in de eerste (bijv. honderd) vulstations
- versnelde vergunningsprocedures voor vulstations
- stimulerend fiscaal beleid
- toepassing van aardgasvoertuigen in het Rijkswagenpark (voorbeeldfunctie)
- aardgasbussen aanbevelen bij concessieverleners voor openbaar vervoer
- lokaal flankerend beleid aanbevelen voor gebruikers van aardgasvoertuigen
- publiekscampagne voor bekendheid.

Deze beleidsmix is er op gericht de huidige kip-ei problematiek (weinig vulstations betekent weinig vraag naar aardgasauto's en andersom) te doorbreken.

Vulstations

De bereidheid van marktpartijen en lokale overheden om de markt voor het rijden op aardgas in Nederland te ontwikkelen, betekent dat er forse investeringen in voertuigen en in de infrastructuur van vulstations zullen moeten worden gepleegd. Behalve door maatschappelijke betrokkenheid zal deze investeringsbeslissing met name worden geleid door een voldoende mate van financiële zekerheden. Er zullen per vulstation voldoende gebruikers van aardgasvoertuigen moeten zijn. Hiervoor zal het busvervoer en het gemeentelijk wagenpark in de middelgrote en grote Nederlandse steden als basis dienen, maar in de beginfase zullen stations in de aanlooperperiode vaak niet rendabel zijn. Hier kan een garantiestelling van het Rijk de investeerder in het station over de streep trekken. In Tilburg neemt de gemeente deze verantwoordelijkheid, maar het is gewenst dat het Rijk hierin landelijk voorziet. Het gaat hierbij met name om de eerste groep stations (bijvoorbeeld de eerste 5-10 in elke provincie) om een landelijk dekkend netwerk te bereiken.

Als de investeerder zijn besluit heeft genomen is het van belang dat de daadwerkelijke

Datum: 20 Mei 2005
Ons kenmerk: WGA-1
Blad : 8

bouw van het vulstation niet vertraagd wordt door onduidelijkheid over de vergunningsaanvraag. Wij pleiten voor een éénduidige korte vergunningsprocedure voor aardgasvulstations.

Accijns

Tevens zal het voor potentiële gebruikers voor een langere periode financieel aantrekkelijk moeten zijn om over te schakelen op een aardgasvoertuig. Dit kan worden gerealiseerd door gunstige aanschafkosten, maar ook door gunstige gebruikskosten. Hierbij is vooral de uiteindelijke prijs per kilogram² aardgas (CNG) bij het vulstation van belang. Naast de inkoopprijs van het aardgas wordt een groot deel van deze pompprijs bepaald door de wettelijke accijns op de brandstof.

Momenteel vindt voor het gebruik van aardgas als voertuigbrandstof geen accijnsheffing plaats. Wel wordt er Energiebelasting op aardgas geheven. Bij een groeiende marktomvang zal waarschijnlijk wel accijnsheffing plaatsvinden. In dat geval is het zeer wenselijk wanneer voor een lange periode een stabiele en relatief lage accijns op CNG wordt geheven. Een dergelijke stabiliteit zorgt ervoor dat voor marktpartijen meer financiële zekerheid wordt geboden op basis waarvan de investeringsbeslissing plaatsvindt.

In Duitsland heeft men bijvoorbeeld voor een periode tot 2020 de accijns op CNG op een niveau van circa 13 €/kg vastgesteld. Ter vergelijking, voor diesel geldt in Duitsland een accijns van 47 €/liter en voor benzine van 65 €/liter; deze zullen waarschijnlijk tot 2020 blijven stijgen. In Nederland is de accijns op diesel 37 €/liter en op benzine 67 €/liter. Bij een dergelijke stimulering van het rijden op aardgas door middel van accijnsvoordelen dient men zich overigens te realiseren dat lagere accijnsinkomsten voor de overheid deels worden gecompenseerd door een verhoging van de inkomsten als gevolg van aardgasbaten.

Ons voorstel is om in Nederland geen accijns (en geen Energiebelasting) te heffen op het gebruik van aardgas als voertuigbrandstof indien het aantal aardgasvoertuigen niet groter is de eerder genoemde 50-100.000 (1-1,5% van het totale wagenpark in ons land). Op het moment dat dit aantal wordt bereikt, maar niet eerder dan 2008, stellen wij voor om de accijns in geleidelijke stappen tot 2013 op te bouwen naar een niveau van het Europees gemiddelde accijnsniveau op CNG. Op de inzet van biogas of 'groen gas' zou sowieso geen accijns en/of Energiebelasting geheven dienen te worden.

Een andere optie is om voor een periode tot 2020 de accijns op CNG op een stabiel niveau van het Europese gemiddelde te bepalen en dat daarnaast de aanschafprijs van een aardgasvoertuig wordt verlaagd door een lagere BPM toe te passen. Daarnaast zullen pionierende particulieren worden ondersteund door de fiscale bijtelling voor een lease-auto te beperken. Op de inzet van biogas of 'groen gas' zou weer geen accijns en/of Energiebelasting geheven dienen te worden.

Aanvullende fiscale stimulering

---

² De eenheid voor de hoeveelheid CNG is in kilogrammen: 1 kg aardgas (CNG) is wat betreft energie-inhoud ongeveer gelijk aan 1,2 liter benzine en aan 1 liter diesel.

Behalve met een accijnsvoordeel zijn er ook andere mogelijkheden om de aanschaf en het gebruik van aardgasvoertuigen te stimuleren. Net zoals er subsidies worden verstrekt op roetfilters voor dieselveertuigen kunnen er subsidies worden verstrekt om de aanschaf van CNG-voertuigen te stimuleren. Hierbij wordt de gebruiker (deels) gecompenseerd voor de meerkosten van het aardgasvoertuig, welke meestal beperkt zijn (in de orde van 1000 EUR per voertuig) maar in gevallen kunnen oplopen tot circa 10% van de nieuwprijs van een voertuig met de standaard brandstof. (Voor personenauto's is deze standaard benzine en voor bedrijfswagens, bussen en vrachtwagens is de standaard diesel.)

Ook kan het gebruik van een aardgasvoertuig worden gestimuleerd door een motorrijtuigenbelasting te heffen die gelijk is aan een vergelijkbaar benzinevoertuig. Een andere mogelijkheid is om een maximale fiscale bijtelling voor het privé-gebruik van lease-auto's op CNG te hanteren van 15% in plaats van 25%. Hiermee kunnen particulieren die voorop willen lopen in de ontwikkelingen voor het rijden op aardgas worden gestimuleerd om aardgas als alternatief te overwegen bij hun lease-autokeuze.

Verder zou er bij aardgasvoertuigen een compensatie moeten plaatsvinden voor het laadvermogen. De tanks voor het meenemen van de benodigde CNG gaan ten koste van het netto laadvermogen. Dit geldt vooral voor bedrijfsvoertuigen tot 3500 kg laadvermogen, waarbij de ondernemer 250 kg laadvermogen inlevert en dus minder vervoerrendement haalt. In Frankrijk wordt het extra gewicht van de gasinstallatie opgeteld bij het bruto voertuiggewicht.

Overig beleid

Wij vragen de overheid verder om de volgende maatregelen en initiatieven te nemen:

- Toepassing van aardgasvoertuigen in het Rijkswagenpark.

Dit heeft een belangrijke voorbeeldfunctie. Ook het segment waaruit de auto's voor bewindslieden doorgaans gekozen worden kent aantrekkelijke aardgasmodellen.

- Aardgasbussen aanbevelen bij concessieverleners voor openbaar vervoer.

Diverse concessieverleners hebben de voordelen van aardgasbussen al op eigen gelegenheid ontdekt, maar bij anderen zal voorlichting en advisering van Rijkswegen een doorslaggevende invloed kunnen hebben.

- Lokale privileges aanbevelen voor gebruikers van aardgasvoertuigen.

Lokale overheden kunnen flankerend beleid voeren door privileges te bieden aan gebruikers van aardgasvoertuigen, zoals ontheffing van toegangsbeperkingen tot binnensteden, parkeerprivileges en dergelijke.

- Publiekscampagne voor bekendheid.

"Onbekend maakt onbemind" geldt ook voor rijden op aardgas. De acceptatie van rijden op aardgas is gediend bij een gecoördineerde campagne om de feiten over aardgas breed voor het voetlicht te brengen. Een onderdeel daarvan is de vermeende onveiligheid van aardgastanks.

In algemene zin is het noodzakelijk dat de landelijke overheid uitdraagt de ontwikkelingen op het gebied van het rijden op aardgas te ondersteunen. Dit zou kunnen worden vorm gegeven door een gezamenlijke doelstelling uit te dragen van nationale overheid, een aantal lokale overheden en een aantal relevante marktpartijen. Wij stellen de volgende doelstelling voor: In 2013 zal de helft van het stedelijke vervoer zich voortbewegen op CNG (aardgas en biogas) als brandstof. Het binnenstedelijke vervoer bestaat in dit geval voornamelijk uit stadsbussen en het gemeentelijk wagenpark, en verder uit lokale bedrijfswagenparken, taxi's, vuilniswagens, koeriersdiensten, etc.

Datum: 20 Mei 2005
Ons kenmerk: WGA-1
Blad : 10

In bijlage 3 is een grafiek weergegeven volgens de zogenaamde 'Staircase'-methode, waarbij een overzicht wordt gegeven van de huidige relevante omgevingsvariabelen, het aspiratieniveau van de markt, de geleidelijke ontwikkeling naar een dergelijk aspiratieniveau en de randvoorwaarden waaraan moet worden voldaan om deze geleidelijke ontwikkeling vorm te geven. Hierbij is tot 2013 een 'hard' aspiratieniveau weergegeven, conform de hierboven beschreven doelstelling. Vanaf 2013 kan de markt zich verder ontwikkelen door een verdere uitbreiding binnen het stedelijk vervoer of door aansluiting van de particuliere vervoersmarkt. Deze ontwikkelingsopties staan in de grafiek beiden weergegeven.

Tot slot

In het bovenstaande geeft de Werkgroep Rijden op Aardgas en Biogas haar visie en advies over de stimulering van de markt voor rijden op aardgas op de korte termijn. Het voornemen is om tegen het eind van het jaar te komen met een aanvullende visie en advies over de ontwikkeling van het transitiepad rijden op aardgas en biogas op de langere termijn. Daarin zal ook de relatie met waterstof en met stationaire toepassingen van biogas (zie Platform Nieuw Gas) worden uitgewerkt.

Werkgroep Rijden op Aardgas en Biogas,
Platform Duurzame Mobiliteit

Bijlage 2: vorming en uitbreiding stedenring

Figuur 1: Huidige situatie

Datum: 20 Mei 2005
Ons kenmerk: WGA-1
Blad : 12

Figuur 2: Kleine stedenring

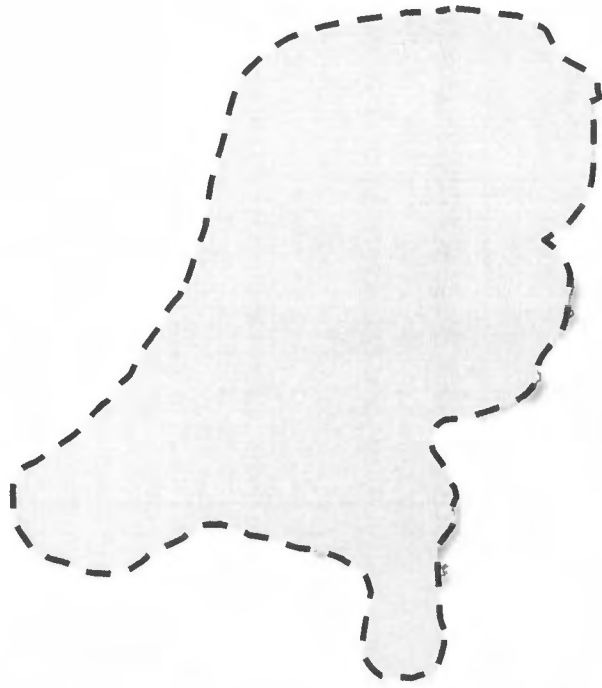
Datum: 20 Mei 2005
Ons kenmerk: WGA-1
Blad : 13

Figuur 3: Uitbreiding stedenring

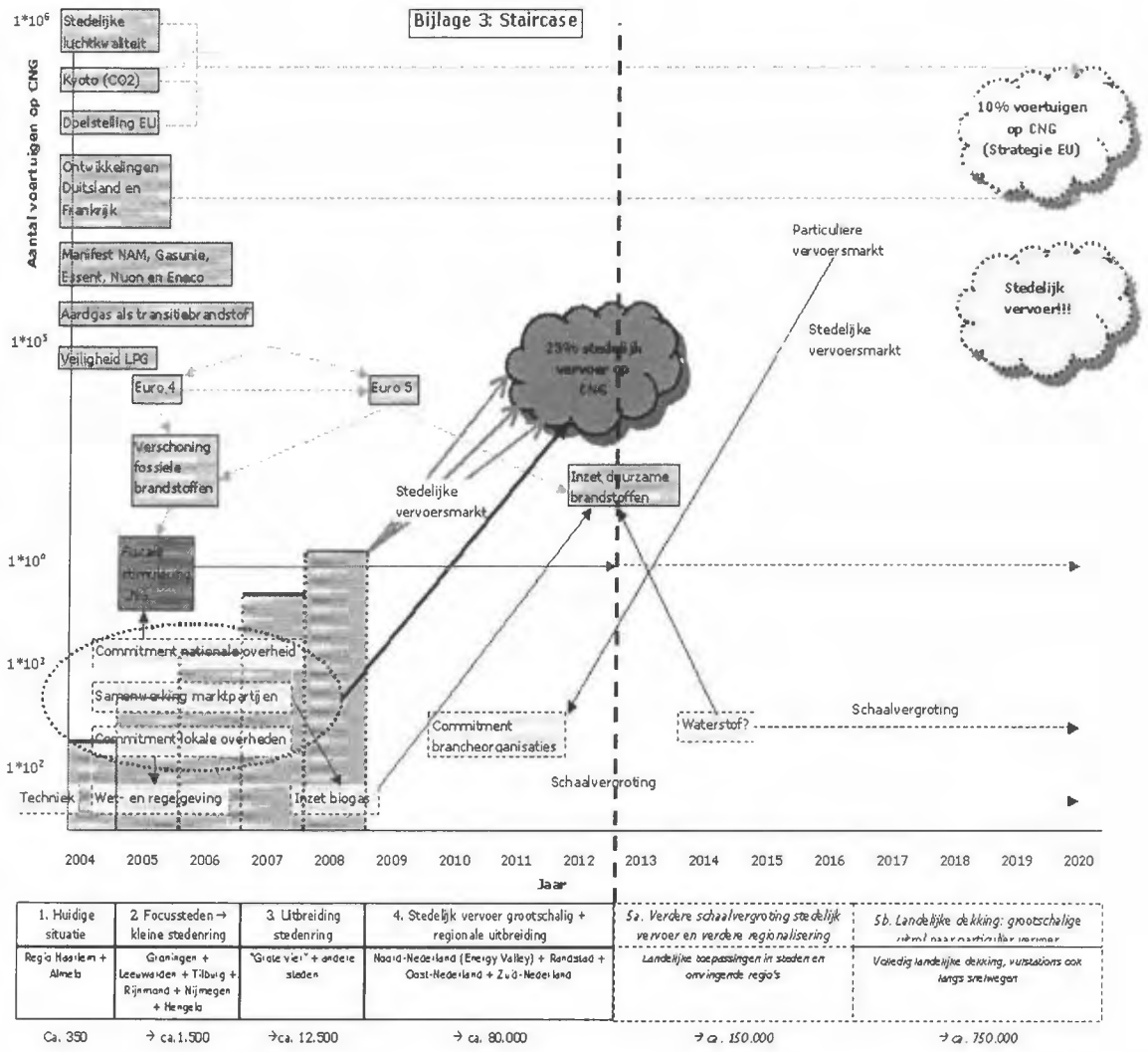
Figuur 4: Grootschalig stedelijk + regionalisering

Datum: 20 Mei 2005
Ons kenmerk: WGA-1
Blad : 14

Figuur 5: Aansluiting regio's naar landelijke dekking

Addendum ondersteuners van brief Verbetering luchtkwaliteit en gezondheid door rijden op aardgas

Stand 8 juni 2005:

Autocentrum Beelen
Business Lease B.V.
Gemeente Assen
MAN Rollo B.V.
Motrac Intern Transport B.V.
Pon's Automobiel Handel B.V.
Pon Power B.V.
Provincie Drenthe
Provincie Fryslan
Zero-e

>Voorstel ter besluitvorming aan: B&W

Datum: 26-06-'05
 Afdeling: [redacted]
 Opsteller: [redacted]
 Telefoon: 6129
 Portef.houder: [redacted]
 Registr.nr. 54892/P 4603
 Doc.naam: Voorstel ondertekening brief duurzame mobiliteit

Onderwerp:
 Onderwerp:

Brief waarmee aandacht wordt gevraagd voor het subsidiebeleid t.b.v. het project 'Rijden op aardgas'.

Voorstel:

1. Kennis te nemen van de brief van het Platform Duurzame Mobiliteit d.d. 9 juni 2005 inzake het verzoek om een stimuleringsbeleid voor het rijden op aardgas;
2. In te stemmen met het verzoek van de werkgroep "Rijden op aardgas en biogas, platform Duurzame Mobiliteit" of de gemeente Assen deze brief wil mee ondertekenen

Besproken met:

Dienst/naam/Afdeling	Datum
[redacted]	12-7-2005
[redacted]	17/2005
[redacted]	0308

Paraaf Directeur: [redacted] 5/7/05

Openbare besluitenlijst: Ja Nee
 Bekendmakingsplicht: Ja Nee
 O.R.: Ja Nee

Achtergrond:

Via Energy Valley is de gemeente Assen op de hoogte gesteld van het project "Rijden op aardgas". Dit initiatief is ontstaan als een onderdeel van het energietransitieproces (de nog beschikbare fossiele grondstoffen op een efficiënte manier gebruiken om te komen tot een duurzame energiehuishouding) en het verbeteren van de luchtkwaliteit. Nederland haalt de Europese normen voor luchtkwaliteit niet. Ruim 40 % van de NOx uitstoot wordt veroorzaakt door het wegverkeer en een manier om de luchtkwaliteit lokaal te verbeteren is het bevorderen van duurzame mobiliteit. Onderdeel hiervan is het rijden op aardgas. Inmiddels is door de werkgroep in samenwerking met marktpartijen een project gestart waarmee het rijden op aardgas mogelijk wordt gemaakt. De haalbaarheid van het project wordt mede bepaald door een stimuleringsbeleid van de rijksoverheid.

Mandaat verleend aan:
 Mandaatnummer:

Besluit mandaathouder	Datum
Akkoord	
Bespreken	
Paraaf secr.	

Vervolprocedure:

Raadsinformatie:
 Ja, inclusief besluit en toelichting in commissiekamer
 Raadsbehandeling in commissie:

Datum	Uitkomst

- Plaatsen op conformlijst nog niet overgedragen bestuursbevoegdheid
- Volledige behandeling in de raad:

Datum	Uitkomst

Afhandelen door: [redacted]
 Kopie besluit: [redacted]
 Heijman
 Deponeren Paraaf:

	Akkoord	Bespreken	Signaal
B			
WP	[redacted]		
WW			
WH	[redacted]		
WV	[redacted]		
WB	[redacted]		
S	[redacted]		

Besluit B&W:

Onderwerp:

Brief waarmee aandacht wordt gevraagd voor het subsidiebeleid t.b.v. het project 'Rijden op aardgas'.

Voorstel:

1. Kennis te nemen van de brief van het Platform Duurzame Mobiliteit d.d. 9 juni 2005 inzake het verzoek om een stimuleringsbeleid voor het rijden op aardgas;
2. In te stemmen met het verzoek van de werkgroep "Rijden op aardgas en biogas, platform Duurzame Mobiliteit" of de gemeente Assen deze brief wil mee ondertekenen.

Achtergrond:

Via Energy Valley is de gemeente Assen op de hoogte gesteld van het project "Rijden op aardgas". Dit initiatief is ontstaan als een onderdeel van het energietransitieproces (de nog beschikbare fossiele grondstoffen op een efficiënte manier gebruiken om te komen tot een duurzame energiehouding) en het verbeteren van de luchtkwaliteit.

Nederland haalt de Europese normen voor luchtkwaliteit niet. Ruim 40 % van de NOx uitstoot wordt veroorzaakt door het wegverkeer en een manier om de luchtkwaliteit lokaal te verbeteren is het bevorderen van duurzame mobiliteit. Onderdeel hiervan is het rijden op aardgas. Inmiddels is door de werkgroep in samenwerking met marktpartijen een project gestart waarmee het rijden op aardgas mogelijk wordt gemaakt. De haalbaarheid van het project wordt mede bepaald door een stimuleringsbeleid van de rijksoverheid.

Argumenten:

- 2.1 *Het project levert een bijdrage om te komen tot duurzame mobiliteit.*
Het beleidsterrein 'Duurzame mobiliteit' krijgt steeds meer belangstelling en belangrijk hierbij is dat het rijden op aardgas een eerste fase is in het transitieproces naar een duurzame energiehouding en om te komen tot duurzame mobiliteit. Een volgende fase is de introductie van groengas en biogas (en biodiesel);
- 2.2 *De ervaringen vanuit het project gebruiken voor eigen wagenpark*
Het project richt zich op het openbaar (en ook particulier) vervoer en het is mogelijk, als de resultaten hiertoe aanleiding geven, het eigen wagenpark geschikt te maken voor het rijden op aardgas of biogas;
- 2.3 *Luchtkwaliteit wordt steeds bepalender.*
Bij het aanleggen van nieuwe wegen, woonwijken en bedrijventerreinen dient getoetst te worden aan de luchtkwaliteit. Bij overschrijding van de normen mogen wegen of woonwijken niet worden aangelegd.

Kanttekeningen:

- 2.1.1 *De gemeente Assen heeft nog geen beleid op het terrein van duurzame mobiliteit.*
Ook is de gemeente Assen formeel geen deelnemer aan dit project (het is een samenwerking tussen de werkgroep en diverse marktpartijen). Dit betekent niet dat een initiatief als het "Rijden op aardgas" niet ondersteund kan worden. Indien de resultaten positief zijn kan overwogen worden om het eigen wagenpark geschikt te maken voor het rijden op aardgas of biodiesel en op deze wijze voor de gemeente Assen een praktische invulling te geven aan duurzame mobiliteit.
- 2.1.2 *Rijden op aardgas lijkt tegenstrijdig*
Er komen steeds meer berichten dat de aardgasvoorraad sneller afneemt dan verwacht. Het principe achter het transitieproces is echter dat de fossiele grondstoffen op een efficiënte manier worden gebruikt om te komen tot een duurzame energiehouding.

Financiële toelichting:

Het project 'Rijden op aardgas' houdt in dat bestaande tankstations worden uitgebreid met een faciliteit om aardgas te kunnen tanken. In Assen komen 6 tot 7 tankstations in aanmerking om deel te kunnen nemen. Voor de gemeente Assen zijn hieraan geen kosten verbonden. Op het moment dat besloten zou worden dat het wagenpark van de gemeente Assen ook op aardgas moeten rijden, betekent dat er bij het bestellen van nieuw materieel de toepassing van aardgas/biogas/biodiesel als brandstof moet worden meegenomen.

Communicatie:

Het project verzorgt de benodigde communicatie.

Personeel en organisatie:

n.v.t.

Uitvoering en planning:

n.v.t.

Evaluatie:

n.v.t.

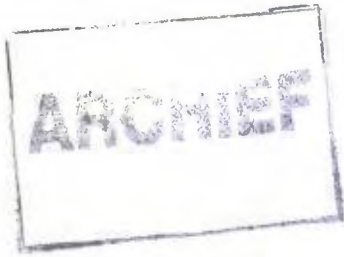
KOPIE GEZ. AAN !
VOOR

OBW/M - [REDACTED]
OPR/CT - [REDACTED]

32.8

DIENST ONTWIKKELING

G.E. DEZ. AAN F
ASSEN

Platform Duurzame Mobiliteit
t.a.v. de heer [REDACTED]
Secretariaat p/a SenterNovem
Postbus 8242
3503 RE UTRECHT

Uw kenmerk:

Uw brief van:

Afd.: BW

Tst.: [REDACTED]

Ons kenmerk:

Nr.: ONT/2005-8187 ✓

Assen,

Datum: 12 augustus 2005

Contactpersoon: [REDACTED]

Verz. d.d.: 12 AUG, 2005

Onderwerp: Intentieverklaring "Rijden op aardgas"

Geachte heer [REDACTED]

Hierbij delen wij u mee dat de gemeente Assen instemt met het verzoek om de brief die door de Werkgroep Rijden op Aardgas en Biogas is opgesteld en waarin bij de bewindslieden van Economische Zaken, Verkeer en Waterstaat, VROM, Financiën en Volksgezondheid wordt aangehouden op een stimuleringsbeleid voor het rijden op aardgas mede te ondertekenen. Ook de gemeente Assen is zich bewust van de ontwikkelingen op het gebied van de energietransitie en luchtkwaliteit en volgt met belangstelling de ontwikkelingen van het project "Rijden op aardgas". Wij willen u daarom verzoeken ons van alle ontwikkelingen op de hoogte te houden.

Een kopie van deze brief sturen wij aan de heer [REDACTED] van de gemeente Leeuwarden.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Assen,
namens hen,
de directeur dienst Ontwikkeling,

[REDACTED]

[REDACTED]

DIENST ONTWIKKELING

Postbus 860, 9400 AW ASSEN
Telefoon (0592) 36 69 11

Bezoekersadres:
Noordersingel 33, 9401 JW Assen
Fax (0592) 36 62 31
E-mail: Dienst-Ontwikkeling@assen.nl

Bank: B.N.G. rek.nr. 28.50.19.759
t.n.v. gemeente Assen, dienst Ontw.

Wilt u bij beantwoording datum
en kenmerk van deze brief vermelden.

dep
Energy Valley

Gemeente Assen
t.a.v. [REDACTED]
Postbus 30018
9400 RA Assen

Subject	Date	Place
Aanbieding boek Grounds for Change	11 oktober 2005	Groningen

Geachte leden van de stuurgroep Grounds for Change,

Het is mij een genoegen u uit te nodigen voor de overhandiging van het charrette boek *“Energy Valley The Netherlands, Grounds for Change: Bridging Energy Planning and Spatial Design Strategies“*. De heer Alders, Commissaris van de Koningin van de provincie Groningen is benaderd om het eerste exemplaar in ontvangst te nemen. De uitreiking vindt plaats tijdens de Energy Convention Groningen 2005. Tijdens dit internationaal energiecongres is een aparte workshop gewijd aan Grounds for Change. Deze workshop vindt plaats op vrijdag 28 oktober, 13.30 – 15.00 uur. Locatie: Martiniplaza, zaal 1.

Tijdens de workshops zullen de heren Noorman (KNN Milieu), Roggema (Provincie Groningen) en Hood (Vancouver, Sheltair Group) de achterliggende filosofie en de concrete uitwerking van Grounds for Change presenteren. De uitreiking van het boek zal plaatsvinden direct aan het begin van de workshop, dat is 13.30 uur.

Ik hoop van harte dat u aanwezig kunt zijn bij deze feestelijke overhandiging. Ik verzoek u vriendelijk even contact op te nemen met de secretariaat van het project Grounds for Change [REDACTED] om te melden of u komt.

Mede namens de [REDACTED], hoogachtend,

[REDACTED]

dr. Bert Wiersema
voorzitter Organization Committee ECG2005

Aan:
geadresseerde

ingekomen d.d.

6 DEC 2006

Gemeente Assen

Assen, 5 december 2006

Ons kenmerk 48/MB/A9/2006014478

Behandeld door mevrouw [redacted] (0592) [redacted]

Onderwerp: Presentatie Grounds for Change: Energiek Noord-Nederland

Op wensdag 13 december 2006 vindt er een bijeenkomst plaats over de uitkomsten van het project Grounds for Change. De resultaten van het project worden gepresenteerd aan provinciale staten van Drenthe.

Hierbij willen wij u van harte uitnodigen om deze bijeenkomst bij te wonen.

In het project Grounds for Change heeft de wisselwerking tussen de energietransitie en de ruimtelijke ordening centraal gestaan. De ontwikkeling van Noord-Nederland is vanouds sterk verbonden met het thema Energie. De verwachting is dat de invloed van energie op het ruimtegebruik en het landschap steeds groter zal worden. Het project heeft laten zien dat nieuwe planningsconcepten nodig zijn die de economie en de kwaliteit van het stedelijk landschap versterken.

Hoe kan economische groei gecombineerd worden met de wens van een duurzame energiehuishouding en welke rol speelt Noord-Nederland daarin? Dat zijn vragen die aan de basis liggen van het project Grounds for Change.

Diverse overheden, marktpartijen en kennisinstututen hebben, onder auspiciën van Energy Valley, samengewerkt in het project. Daarbij stond de volgende opdracht centraal: "Schets een voorstelbaar, nastreefbaar en aantrekkelijk ruimtelijk toekomstperspectief voor Noord-Nederland in 2035 waarbij het realiseren van een duurzame energie huishouding als centraal uitgangspunt geldt".

De resultaten zijn samengevat in het rapport "Energie(k) Noord-Nederland", waarvan een vlotte presentatie is gemaakt.

Deze multimediapresentatie toont verrassende ruimtelijke ontwerpen en laat zien op welke wijze de transitie naar een duurzame energievoorziening richtinggevend kan zijn voor de ruimtelijke inrichting van Noord-Nederland in 2030.

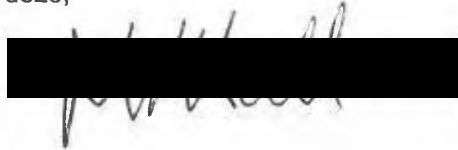

Graag nodigen wij u dan ook uit om bij deze presentatie aanwezig te zijn. Het programma van deze morgen is bij deze brief gevoegd.

U kunt zich voor deze morgen aanmelden bij mevrouw [REDACTED], telefoonnummer (0592) [REDACTED] of per e-mail [REDACTED]@drenthe.nl.

Hoogachtend,

gedeputeerde staten van Drenthe,
namens deze,

mevrouw [REDACTED]
hoofd van de Productgroep Milieubeheer

Bijlage(n):
ms/coll.1

Programma Presentatie Grounds for Change

Datum: 13 december 2006
Tijd: 10.15 uur - 12.30 uur
Plaats: provinciehuis, Westerbrink 1 te Assen
Ontvangstzaal

Dagvoorzitter: [REDACTED] van Stichting Energy Valley

- 10.15 uur - 10.20 uur Opening door mevrouw [REDACTED]
- 10.20 uur - 10.25 uur Inleiding door de heer [REDACTED]
- 10.30 uur - 11.15 uur Presentatie van Energiek Noord-Nederland
Presentatie van het rapport "Energiek Noord-Nederland". Zoektocht naar een ruimtelijk concept gebaseerd op een duurzame energiehuishouding.
Duopresentatie door [REDACTED] (RuG, Planologie) en [REDACTED] (RuG, IVEM).
- 11.15 uur - 11.30 uur Pauze
- 11.30 uur - 11.45 uur Drentse en Groningse pilot-projecten
Presentatie van resultaten van Grounds for Change pilot-projecten.
Hunzedal Borger, Tuinbouwgebied Emmen en gemeente Winsum.
Presentatie door [REDACTED]
- 11.45 uur - 12.30 uur Discussie
Mogelijkheid tot stellen van vragen aan panel: [REDACTED] en [REDACTED]
[REDACTED] Aansluitend discussie onder leiding van dagvoorzitter [REDACTED]
Discussie aan de hand van ervaringen van ambtenaren en bestuurders betrokken bij de Drentse projecten. Tevens discussie over de vervolgmogelijkheden, inclusief reeds lopende initiatieven, in de verschillende provincies.
- 12.30 uur Afsluiting

Aansluitend bestaat de mogelijkheid tot lunch.

Milieu / O&M

Gemeente Assen dienst ontwikkeling			
Code:			
Afgeen dd:			
24 OKT, 2005			
Bez:			Bev:
Beh. door	Bev. m	Afged.	Pr.
OBW			

200510393

Groningen, 19 oktober 2005
Betreft: Voortgang Energy Valley

Geachte Mevrouw, Mijnheer,

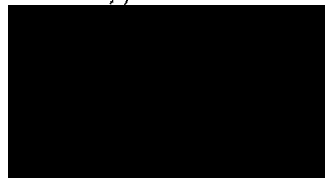
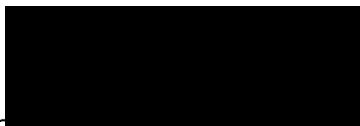
De Stichting Energy Valley bevindt zich in de laatste fase van de huidige financieringsperiode, die november 2005 formeel afloopt. Dit betekent overigens niet dat Energy Valley eindigt. Integendeel, Energy Valley staat nadrukkelijk op de kaart en een groot aantal trajecten is gestart. De succesvolle ontwikkelingen in de afgelopen periode en de veelvoud aan lopende trajecten maakt continuering - en zelfs (beperkte) opschaling - van de activiteiten van de Stichting wenselijk.

De afgelopen weken is met de Raad van Advies / Raad van Toezicht overeenstemming bereikt over de wijze waarop de volgende periode inhoudelijk en organisatorisch dient te worden vormgegeven.

Middels deze brief willen wij u informeren over de actuele stand van zaken en tevens een doorkijk verschaffen in de activiteiten voor de komende periode. In het eerste deel van de bijgevoegde notitie zal een beknopt overzicht worden gegeven van de resultaten die de afgelopen twee jaar zijn bereikt. Vervolgens zullen de prioriteiten voor de komende periode worden geschetst.

Er van uitgaande u hiermee van dienst te zijn geweest.

Met vriendelijke groet
Stichting Energy Valley

Zie adressenlijst

Uw kenmerk:

Uw brief van:

Afd.:

Tst.:

Ons kenmerk:

Nr.: 2007-04121 ✓

Assen,

Datum: 6 juni 2007

Contactpersoon:

Verz. d.d.:

Onderwerp: uitnodiging voor informeel samenkomen
Energy Valley en Sensor Universe

Geachte,

Traditiegetrouw vindt op de laatste zaterdag van de maand juni op het TT-Circuit Assen de A-Style TT Assen plaats.

Om alvast de TT-sfeer te proeven nodigen wij u uit om onder het genot van een hapje en drankje, getuige te zijn van de kwalificatietrainingen. U bent van harte welkom op vrijdag 29 juni aanstaande tussen 14.00 – 18.00 uur in de VIP-ruimte van de gemeente Assen en de provincie Drenthe op het TT Circuit Assen.

Aanleiding voor deze uitnodiging is om de formele overleggen en bijeenkomsten in het kader van Energy Valley en Sensor Universe, af te wisselen met een informeel samenkomen.

Mocht u van deze uitnodiging gebruik willen maken, wilt u dit voor 18 juni aanstaande doorgeven aan mevrouw [redacted] telefoon 0592-[redacted] toestel [redacted] (e-mail: [redacted]@assen.nl). Een week voor de TT ontvangt u een persoonlijk entreebewijs, een VIP-parkeerkaart, een routebeschrijving en de definitieve gastenlijst.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Assen,
namens hen,
de directeur van de dienst Stadsontwikkeling,

[redacted]
[redacted]

STADSONTWIKKELING

Postbus 860, 9400 AW ASSEN
Telefoon (0592) 36 69 11

Bezoekersadres:
Noordersingel 33, 9401 JW Assen
Fax (0592) 36 6595
E-mail: info@assen.nl

Bank: B.N.G. rek.nr. 28.50.00.497
t.n.v. gemeente Assen

Wilt u bij beantwoording datum
en kenmerk van deze brief vermelden.

Bedrijf	Contactpersoon	Adres	Pc en woonpl	Geachte
Alpha College	[REDACTED]	Postbus 212	9700 AE GRONINGEN	[REDACTED]
Alpha College	[REDACTED]	Postbus 212	9700 AE GRONINGEN	[REDACTED]
Alpha College	[REDACTED]	Postbus 212	9700 AE GRONINGEN	[REDACTED]
NAM	[REDACTED]		[REDACTED] N	[REDACTED]
NAM	[REDACTED]	Postbus 28000	9400 HH ASSEN	[REDACTED]
Gmix	[REDACTED]	Helperpark 282B	9723 ZA GRONINGEN	[REDACTED]
Gmix	[REDACTED]	Helperpark 282B	9723 ZA GRONINGEN	[REDACTED]
Stichting Telematica	[REDACTED]	Luddestraat 11	9797 PM THESINGE	[REDACTED]
NOM	[REDACTED]	Postbus 424	9700 AK GRONINGEN	[REDACTED]
NOM	[REDACTED]	Postbus 424	9700 AK GRONINGEN	[REDACTED]
CWI	[REDACTED]	Postbus 20	9400 AA ASSEN	[REDACTED]
IDL	[REDACTED]	Anne Vriesstraat 70	9402 NT ASSEN	[REDACTED]
Syntens	[REDACTED]	Postbus 40	7940 AA MEPPEL	[REDACTED]
Syntens	[REDACTED]	Postbus 30011	9700 RM GRONINGEN	[REDACTED]
Kamer van Koophandel	[REDACTED]	Postbus 27	7940 AA MEPPEL	[REDACTED]
Innovam	[REDACTED]	Postbus 2360	3430 DV NIEUWEGEIN	[REDACTED]
Energy Delta	[REDACTED]	P.O. Box 11073	9700 CB GRONINGEN	[REDACTED]
Energy Delta	[REDACTED]	Laan Corpus den Hoorn 300	9728 JT GRONINGEN	[REDACTED]
Energy Delta	[REDACTED]	Laan Corpus den Hoorn 300	9728 JT GRONINGEN	[REDACTED]
Dutch 4	[REDACTED]	Twentepoort West 38	7609 RD ALMELO	[REDACTED]
Senter Novem	[REDACTED]	Postbus 8242	3503 RE UTRECHT	[REDACTED]
Essent	[REDACTED]	Postbus 689	5201 AR 's Hertogenbosch	[REDACTED]
Essent	[REDACTED]	Postbus 689	5201 AR 's Hertogenbosch	[REDACTED]
Rendo Energieservice	[REDACTED]	Setheweg 1	7942 LA MEPPEL	[REDACTED]
Rendo	[REDACTED]	Setheweg 1	7942 LA	[REDACTED]

Energieservice	██████████		MEPPEL	
Hanzehogeschool Groningen	██████████	Postbus 3037	9701 DA GRONINGEN	██████████
Hanzehogeschool Groningen	██████████	Postbus 3037	9701 DA GRONINGEN	██████████
Hanzehogeschool Groningen	██████████	Postbus 3037	9701 DA GRONINGEN	██████████
Hanzehogeschool Groningen	██████████	Postbus 3037	9701 DA GRONINGEN	██████████
Drenthe College	██████████	Postbus 173	7800 AD EMMEN	██████████
Drenthe College	██████████	Postbus 173	7800 AD EMMEN	██████████
Vincent van Gogh	██████████	Postbus 226	9400 AE ASSEN	██████████
Energy Valley	██████████	Postbus 424	9700 AK GRONINGEN	██████████
Energy Valley	██████████	Postbus 424	9700 AK GRONINGEN	██████████
DHV	██████████rs	Postbus 685	9700 AR GRONINGEN	██████████
DHV	██████████	Postbus 1076	3800 BB AMERSFOORT	██████████
Provincie Drenthe	██████████	Postbus 122	9400 AC ASSEN	██████████
Provincie Drenthe	██████████	Postbus 122	9400 AC ASSEN	██████████
Provincie Drenthe	██████████	Postbus 122	9400 AC ASSEN	██████████
Provincie Drenthe	██████████	Postbus 122	9400 AC ASSEN	h██████████
Provincie Drenthe	██████████	Postbus 122	9400 AC ASSEN	██████████
VROM	██████████	Postbus 20951	2500 EZ DEN HAAG	██████████
VROM	██████████	Postbus 20951	2500 EZ DEN HAAG	██████████
Dr. Nassau College	██████████	Postbus 186	9400 AD ASSEN	██████████
Drenthe College	██████████	Postbus 173	7800 AD EMMEN	██████████ ██████████
Alfa College	██████████ ██████████	Postbus 212	9700 AE GRONINGEN	██████████
Noorderpoort	██████████ ██████████	Postbus 530	9700 AM GRONINGEN	██████████ ██████████
Stichting Internet Valley	██████████	Helperpark 282B	9723 ZA GRONINGEN	██████████g
Provincie	██████████	Postbus 610	9700 AP	██████████

Groningen			GRONINGEN	
Provincie Groningen	F. Ronda	Postbus 610	9700 AP GRONINGEN	████████
Gemeente Groningen	J ██████████	Postbus 7081	9701 JB GRONINGEN	████████
Gemeente Groningen	██████████	Postbus 7081	9701 JB GRONINGEN	████████
Ministerie van Economische Zaken	██████████ ██████████ ██████████ a ██████████ ██████████	Postbus 20101	2500 EC DEN HAAG	██████████
Ministerie van Economische Zaken	██████████ ██████████ ██████████	Postbus 20101	2500 EC DEN HAAG	██████████
Ministerie van Economisch Zaken Directie Innovatie	██████████ ██████████	Postbus 20101	2500 EC DEN HAAG	██████████
Ministerie van Economische Zaken	██████████ ██████████ ██████████	Cascadeplein 10	9726 AD GRONINGEN	██████████
Ministerie van Economische Zaken	██████████ ██████████ ██████████	Postbus 20101	2500 EC DEN HAAG	██████████
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen	██████████, ██████████ ██████████	Postbus 16375	2500 BJ DEN HAAG	██████████
Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek	██████████ ██████████ ██████████ ██████████	Postbus 93138	2509 AC DEN HAAG	██████████
Stichting ASTRON	██████████ ██████████ ██████████ ██████████	Postbus 2	7990 AA DWINGELOO	██████████
Stichting ASTRON	██████████ ██████████	Postbus 2	7990 AA DWINGELOO	██████████
Stichting ASTRON	██████████ ██████████ ██████████	Postbus 2	7990 AA DWINGELOO	██████████
AstroTec Holding	██████████ ██████████	Postbus 2	7990 AA DWINGELOO	██████████ ██████████

	Ardenne			
DySI	██████████ ██████████████e ██████	Postbus 38	9400 AA ASSEN	██████████
Ordina Technical Automation	D██████████ ██████████ ██████████	Postbus 7101	3430 JC NIEUWEGEIN	██████████

Reg.nr.
2011/6913

Gemeente Assen
T.a.v. de heer [REDACTED]
Postbus 30018
9400 RA ASSEN

Groningen : 27 juli 2011
Betreft : Verzoek tot zekerstelling bijdrage Energy Valley 4
Kenmerk : 11-0104/JW

GEMEENTE ASSEN	
Directie/afdel.	5005
Van: [REDACTED]	Naam: [REDACTED]
Ingekomen d.d.	
28 JUL 2011	
JW	Proces:
	Dep. wijk:
Langius [REDACTED]	
Aanmeldingsdatum:	

Postbus 11073
9700 CB Groningen

T. +31 0 50 788 00 10
F. +31 0 50 788 00 19

info@energyvalley.nl
www.energyvalley.nl

KvK 02083245
BTW 8128.73.312.B.01

Geachte heer Langius,

De Raad van Toezicht, alsmede het Bestuurlijk Overleg Energie¹, hebben besloten dat op basis van de behaalde resultaten, lopende projecten en het groeiperspectief een continuering van de stichting Energy Valley na 2011 zeker wenselijk is. Daarbij is eveneens bepaald dat de randvoorwaarden voor vervolg ruimschoots voor het einde van de huidige projectperiode dienen te worden vastgesteld, om de ondersteuning van lopende projecten en activiteiten te kunnen waarborgen en onrust of zelfs mogelijk vertrek van personeel te voorkomen.

Conform bovenstaande besluiten heeft de stichting op basis van intensieve afstemming met zowel de private als de publieke partners vroegtijdig het strategieplan Energy Valley 4 opgesteld. Dit strategieplan met de beoogde inhoudelijke werkinzet en bijhorende begroting voor de periode 2012-2015 is op 14 juli jl. door de Raad van Toezicht vastgesteld (zie bijlage). Op basis van ambtelijk vooroverleg is daarbij in de begroting uitgegaan van een gelijkwaardige publieke financiering als de huidige periode, onder de conditie dat minimaal 1/3de van de financiering uit andere (private) bronnen wordt gedekt. Aan de hand hiervan is de jaarbegroting vastgesteld op €2.875.000, met een private dekking van €1.000.000 (35%) per jaar en een publieke dekking van €1.875.000 (65%) per jaar.

¹ bestaande uit vertegenwoordigers van de provincies Drenthe, Fryslân, Groningen en Noord-Holland en de gemeenten Assen, Emmen, Groningen en Leeuwarden.

De beoogde private financiering is via een mondelinge ronde en vaststelling van het strategieplan Energy Valley 4 door de Raad van Toezicht inmiddels zeker gesteld. Hiermee is tijdig en ruimschoots voldaan aan de private financieringseis zoals deze op voorhand door de publieke financiers is gesteld.

Het eerder genoemde bestuurlijk overleg Energie heeft zich verantwoordelijk gesteld voor de vormgeving van de publieke financiering voor Energy Valley 4. Op voordracht van de provincie Groningen is afgelopen periode daarvoor onderstaande financieringsvoorstel bestuurlijk voorgelegd.

	Bijdrage per jaar	Totaal voor 4 jaar
Provincie Drenthe		
Provincie Fryslân		
Provincie Groningen		
Provincie Noord-Holland		
Gemeente Assen		
Gemeente Groningen		
Gemeente Leeuwarden		
Gemeente Emmen		
Overige noordelijke gemeenten		
TOTAAL		

Omwille van de continuïteit is het, mede met oog op het personeel, gewenst op korte termijn ook de publieke financiering zeker te stellen. Derhalve willen wij u vriendelijk verzoeken uiterlijk begin september de bovengenoemde bijdrage schriftelijk te bevestigen. Op basis hiervan kunnen tijdig de noodzakelijke voorbereidingen worden getroffen voor een naadloze overgang naar de vervolgfase teneinde de gezamenlijke ambities vorm te geven.

Met vriendelijke groet,
Stichting Energy Valley

Max van de Berg
Voorzitter

Gerrit van Werven
Directeur

Afdeling/Programma: Ontwikkeling en Strategie

Voorstel aan B&W / Burgemeester

Datum: 08-09-2011
 Afdelingsmanager/ S. Gerritsen
 progr. Manager:
 Opsteller:
 Telefoon:
 Portef. Houder: Langius
 Registr.nr.: B 01165 / P 72077

Onderwerp:
 Ondertekening 'Green Deal Energy Valley'

Instemming verkregen en kopie gezonden aan:

Afdeling/Programma/Naam Datum

Paraaf Afdelingsmanager/Programmamanager:

Openbare besluitenlijst: Ja Nee
 Bekendmakingsplicht: Ja Nee
 O.R.: Ja Nee

Bij besluit in mandaat:
 Mandaatnummer:

Informeren van de raad:

- Alleen via openbare besluitenlijst
 Via lijst ter inzage liggende stukken
 Via brief en stuk(ken) ter inzage
 Via versturen informatie met aanbiedingsbrief
 Via brief

Vervolgprocedure:

Behandeling in de raad:

- Informatief
 Opiniërend
 Besluitvormend

Afhandelen door :

Kopie besluit :

Deponeren Paraaf :

Voorstel:

- Akkoord te gaan met het tekenen van de 'Green Deal Energy Valley' met het Rijk.
- De burgemeester wethouder Langius te laten machtigen de 'Green Deal Energy Valley' namens de gemeente te ondertekenen.

Achtergrond:

Burgers, bedrijven, gemeenten en andere partijen vinden zelfs steeds vaker oplossingen om efficiënter en duurzamer met energie om te gaan. Vaak gaat het om energieprojecten die zichzelf terugverdienen. Toch komen deze initiatieven niet altijd van de grond. De Rijksoverheid kan helpen de knelpunten bij deze projecten weg te nemen. Dat kan op verschillende manieren: advies geven; partijen met elkaar in contact brengen; wegnemen van belemmeringen in wet- en regelgeving.

De Energy Valley regio, waaronder ook Assen valt, heeft één pakket van projecten samengesteld, waarmee ze zich samenhangend profileert op het gebied van groene groei. Op dit pakket vraagt ze rijksbetrokkenheid in de vorm van een 'Green Deal'.

Allé bovengenoemde partijen zullen vervolgens samen belemmeringen wegnemen, die de verdere uitbouw van de noordelijke energiesector in de weg staan, teneinde een maximale bijdrage te leveren aan de nationale duurzame-energie-economie (groen en groei) en de concurrentiepositie van de nationale topsector energie.

Akkoord Bespreken Signaal

B

WK

WS

WM

WL

WH

S

Besluit B&W

Conform. Het college vraagt de afdeling om de raad d.m.v. een brief te informeren. Een en ander in overleg met de portefuillehouder.

Datum:

B & W 13 SEP 2011 NR. 16

Onderwerp:

Ondertekening 'Green Deal Energy Valley'.

Voorstel:

1. Akkoord te gaan met het tekenen van de 'Green Deal Energy Valley' met het Rijk.
2. De burgemeester wethouder Langius te laten machtigen de 'Green Deal Energy Valley' namens de gemeente te ondertekenen.

Achtergrond:

Burgers, bedrijven, gemeenten en andere partijen vinden zelfs steeds vaker oplossingen om efficiënter en duurzamer met energie om te gaan. Vaak gaat het om energieprojecten die zichzelf terugverdienen. Toch komen deze initiatieven niet altijd van de grond. De Rijksoverheid kan helpen de knelpunten bij deze projecten weg te nemen. Dat kan op verschillende manieren:

- advies geven;
- partijen met elkaar in contact brengen;
- wegnemen van belemmeringen in wet- en regelgeving.

De Energy Valley regio, waaronder ook Assen valt, heeft één pakket van projecten samengesteld, waarmee ze zich samenhangend profileert op het gebied van groene groei. Op dit pakket vraagt ze rijksbetrokkenheid in de vorm van een 'Green Deal'.

Alle bovengenoemde partijen zullen vervolgens samen belemmeringen wegnemen, die de verdere uitbouw van de noordelijke energiesector in de weg staan, teneinde een maximale bijdrage te leveren aan de nationale duurzame-energie-economie (groen en groei) en de concurrentiepositie van de nationale topsector energie.

Argumenten:

Met het ondertekenen van de Green Deal geeft de gemeente Assen steun aan de voortzetting van de strategische ontwikkeling van de energiesector in Noord-Nederland: in publiekprivate samenwerking, met concrete duurzame initiatieven. Noord-Nederland wordt door deze deal een 'Energieproeftuin', waar innovatieve concepten getest kunnen worden. Met een 'rolling agenda' is deze Green Deal een raamwerk voor toekomstige ontwikkelingen.

Voor Assen geeft de Green Deal concreet de volgende mogelijkheden:

- De valorisatie van het sensorcluster en het 'Sensor City'-meetnetwerk in de ontwikkeling van smart grids.
- Het huisvesten van een (fysiek) centrum voor groen gas, waarin een 'Clearing House' en enkele andere functies worden gebundeld.
- Het inzetten van de NAM en haar toeleveranciers, merendeels Asser bedrijven, in de verdere ontwikkeling van energiewinning uit de diepe ondergrond (zoals geothermie).
- De positionering van het werklandschap Assen-Zuid als voorbeeldgebied voor duurzame ontwikkeling van bedrijventerreinen.

Een prominente rol voor TT-Institute (via een leerstoel E-mobility) en het HIT (als onderdeel van de E-cademy) in de ontwikkeling van een energie-onderwijscluster in Noord-Nederland.

Kanttekeningen / Risico's:

Aan het ondertekenen van de Green Deal zijn voor Assen geen financiële consequenties verbonden. Wel impliceert de ondertekening door de gemeente Assen *commitment* aan de Energy Valley organisatie.

Het is daarbij goed te weten dat Energy Valley de gemeente Assen onlangs verzocht om hen vier jaar lang zeker te stellen voor maximaal € 50.000,- per jaar. De dekking voor deze bijdrage wordt binnen het Duurzaamheidsfonds gezocht en ter besluitvorming aan de raad voorgelegd. Het is Energy Valley duidelijk dat ondertekening van de Green Deal geen toezegging aan de zekerstelling betreft.

Financiële toelichting:

N.v.t.

Communicatie:

De inhoud van de Green Deal is momenteel nog vertrouwelijk.

Personeel en Organisatie:

N.v.t.

Uitvoering en planning:

De ondertekening vindt op korte termijn plaats, maar de datum is nog onbekend.

Evaluatie:

N.v.t.

Reg.nr.
2012/4353

Gemeente Assen
College van Burgemeester & Wethouders
T.a.v. Wethouder Alex Langius
Postbus 30018
9400 RA ASSEN

Deurplaat	[REDACTED]	 Postbus 11073 9700 CB Groningen T +31 0 50 789 00 10 F +31 0 50 789 00 19 info@energyvalley.nl www.energyvalley.nl KvK 02093245 BTW 8126 73 312 B 01
Rechtszaak	[REDACTED]	
Ingekomen d.d. - 3 MEI 2012		
Zaak	Princiep	
[REDACTED]	[REDACTED]	

Groningen : 1 mei 2012
Betreft : Financieringsverzoek Energy Valley 4
Kenmerk : 12-0090/JW

Geachte heer Langius,

Met de vaststelling van het Strategieplan Energy Valley 4 en het Actieplan Energy Valley 2012 door het Bestuurlijk Overleg Energie heeft de gemeente Assen het voornemen uitgesproken in 2012-2015 ook financieel bij te dragen aan Energy Valley. De gemeentelijke bijdrage is daarbij vastgesteld op €50.000 per jaar. Afgelopen periode is met de gemeente Assen de inzet nader gespecificeerd. Conform ons overleg op 20 april jl. laat ik u bijgaand een overzicht toekomen van de gemaakte afspraken als onderbouwing voor de financieringsvraag.

Energy Valley draagt in generieke zin bij aan de economische structuurversterking van het Noorden, wat de positie van Assen versterkt. Daarnaast is overeengekomen dat Energy Valley gedurende de werkperiode 2012-2015 specifiek voor Assen zich in zal zetten voor:

Profilering

Energy Valley stelt haar communicatie- en lobbykanalen beschikbaar om de zichtbaarheid van duurzame energiekansen en -ontwikkelingen in Assen te vergroten. Focus wordt daarbij vooral gelegd op de link tussen het sterke sensorcluster en slimme decentrale energiesystemen. Dit zal onder meer worden ingevuld via berichtgeving in het kwartaalblad Resource en frequente digitale nieuwsbrief, alsmede de organisatie van energiebijeenkomsten in Assen. Tevens zal Assen in alle openbare uitingen en (lobby)documenten worden vermeldt als strategisch partner en wordt actief ondersteuning geboden om duurzame energie in Assen via openbare media onder de

aandacht te brengen. Energy Valley reserveert hiervoor jaarlijks [REDACTED]

[REDACTED] communicatie-uren [REDACTED] strategische adviesuren [REDACTED]
en [REDACTED] voor externe kosten (organisatie / drukwerk / e.d.)).

Decentrale energieprojecten

Energy Valley biedt ondersteuning bij de realisatie van energieprojecten in Assen, met een focus op (slimme) decentrale energie (gas, warmte en elektra) in de gebouwde omgeving. Daarbij wordt vooral ingezet op de (projectmatige) koppeling van het sensorcluster en Sensor City Assen met de ontwikkeling van intelligente energienetwerken en -systemen (smart grids). Specifieke aandacht zal uitgaan naar de mogelijkheden voor decentrale energie bij de herontwikkeling van de Florijn-as en deelprojecten daarbinnen, w.o. werklandschap Assen-Zuid alsmede duurzame energieopties op en rondom het TT-circuit. Hiervoor wordt technische en financiële expertise geboden om projectopties verder te helpen. Energy Valley reserveert hiervoor jaarlijks [REDACTED] experturen [REDACTED] p.u.) en [REDACTED] voor externe kosten (advies/studies/e.d.)).

Aanhaking kenniscluster

Energy Valley biedt ondersteuning om het kenniscluster in Assen aan te haken bij duurzame energieontwikkelingen. Hierbij zal de focus vooral liggen op de connectie tussen duurzame energie en het sensorcluster. Specifieke aandacht zal daarbij uitgaan naar de positie van het HIT Assen en de mogelijkheden rondom het TT-instituut. De inzet is daarbij gericht op het actief betrekken van het kenniscluster in Assen bij onderzoek- en ontwikkelprojecten. Tevens zal Energy Valley in haar ondersteunende rol bij de Energy Academy (wo/hbo) en College (hbo/mbo) maximaal inzetten op een goede aanhaking van Assen en het aanwezige kenniscluster. Energy Valley reserveert hiervoor jaarlijks [REDACTED] experturen [REDACTED] p.u.) en [REDACTED] voor externe kosten (advies/studies/e.d.)).

Energy Valley zal binnen de organisatie een vast contactpersoon aanwijzen voor de gemeente Assen. Eveneens zijn we ten alle tijden bereid om de gemeenteraad nader te informeren over Energy Valley.

Mede gezien de financiële zekerstelling wil ik u vriendelijk verzoeken om op basis van bovenstaande onderbouwing de financiering vanuit de gemeente Assen voor Energy Valley 4 schriftelijke te bevestigen. Tevens is een betalingsverzoek voor de jaarbijdrage 2012 bij deze brief gevoegd, met het verzoek deze te voldoen.

Met vriendelijke groet,
Stichting Energy Valley

Dhr. Drs. G. van Werven
Directeur

Gemeente Assen
College van Burgemeester & Wethouders
T.a.v. Wethouder Alex Langius
Postbus 30018
9400 RA ASSEN

Groningen : 1 mei 2012
Betreft : Betalingsverzoek Energy Valley 4
Kenmerk : 12-0089/1W

Geachte heer Langius,

Hartelijk dank voor uw toezegging voor een financiële bijdrage aan het project Energy Valley IV.

Het project is per 1 januari 2012 van start gegaan, derhalve wil ik u verzoeken over te gaan tot uitbetaling van uw bijdrage voor 2012, te weten € 50.000,= middels overboeking naar bankrekening [REDACTED] ten name van stichting Energy Valley.

Een vriendelijk verzoek van onze administratie is om alert te zijn naar welke bankrekening uw financiële administratie de gelden overmaakt. Het betreft hier een speciaal voor project Energy Valley 4 nieuw geopende bankrekening, waarmee wij geldstromen tussen de verschillende projecten kunnen scheiden.

Met vriendelijke groet,
Stichting Energy Valley

[REDACTED]
Dhr. drs. G. van Werven
Directeur

03 MEI 2012

Reg.nr.
2013/2475

Gemeente Assen
T.a.v. de heer A. Middelhuis
Postbus 30018
9400 RA ASSEN

GEMEENTE ASSEN	
Dienst/Wvd: EBMA-F1	
Geneesk. / Div. / Dienst	
Ingeleverd op:	
- 4 APR. 2013	
Zaak:	Procc:
	Deel Aantal:
CC:	
Aldersnummer:	

Postbus 11073
9700 CB Groningen

T +31 0 50 789 00 10
F +31 0 50 798 00 19

info@energyvalley.nl
www.energyvalley.nl

KvK 02083245
BTW B128.73.312.B.01

Groningen : 2 april 2013
Betreft : verzoek tot uitbetaling compensabele btw 2012 Energy Valley
Kenmerk : 13-029/CC

Geachte heer [REDACTED]

De stichting Energy Valley is voor de projectperiode Energy Valley 3 en projectperiode 4 aangemerkt als btw-plichtig. Dit betekent dat de stichting over alle btw-plichtige kosten btw betaalt en dit kan verrekenen over de btw-plichtige inkomsten. Aangezien alleen de private financiers btw betalen over hun bijdragen, kan de stichting ook slechts de btw over dit deel van de kosten (30% voor EV3 en 35% voor EV4) verrekenen. De publieke financiers betalen geen btw over hun bijdragen, waardoor de stichting de btw over dit deel van de kosten (70% dan wel 65%) ook niet kan verrekenen.

In overleg met de belastingdienst is bepaald dat de stichting over het publieke deel de btw over de kosten kan doorschuiven naar de financierende provincies en gemeenten, die het op hun beurt kunnen terugvorderen uit het btw-compensatiefonds. Op deze wijze kan de tot nu toe niet-verrekenbare btw over de bijdrage van de publieke financiers alsnog worden teruggehaald. Aangezien daarbij aanspraak wordt gemaakt op het compensatiefonds is dit kostenneutraal voor de publieke financiers.

Destijds is tijdens het Portefeuillehouders Overleg (PoHo) Energie besproken en besloten, mede omwille van de continuïteit en liquiditeitspositie van de stichting, het voorstel van de belastingdienst uit te voeren. Op basis van dit besluit is door de portefeuillehouders opdracht verstrekt dit met de fiscalisten van de provincies en gemeenten vorm te geven. Middels een brief van onze btw adviseur, de heer [REDACTED] van Caraad, bent u op 2 januari 2013 geïnformeerd over de hoogte van de door te schuiven btw bedragen.

Hierbij wil ik u namens de Raad van Toezicht vriendelijk verzoeken om de compensabele btw beschikbaar te stellen aan de stichting middels overmaking van het "totaalbedrag compensabele btw" op rekeningnummer 29.97.09.434 onder vermelding van 'verrekening BTW 2012 Energy Valley.

Met vriendelijke groet,
Stichting Energy Valley

Gerrit van Werven

[REDACTED]

Gemeente Assen

T.a.v. de heer [REDACTED]

Postbus 30018

9400 RA ASSEN

Datum: 28 januari 2013
Kenmerk: 6002.13.011.8
Uw kenmerk: --
Betreft: Project Energy Valley III en IV, afrekening transparantiemethode 2012

Geachte heer [REDACTED]

Zoals bekend dient op basis van de met de belastingdienst gemaakte afspraken de Stichting Energy Valley voor project EVIII te worden behandeld als samenwerkingsverband en haar voorbelasting te splitsen op basis van de verhouding tussen de bijdragen van private partijen en de overige publieke bijdragen.

EV III

In de hierboven genoemde verhouding komt de btw dan enerzijds in aanmerking voor aftrek en dient deze anderzijds te worden doorgeschoven via de transparantiemethode. Met de belastingdienst is afgestemd dat gedurende het project de verhouding kon worden gehanteerd van 30% verrekenbaar en 70% doorschuifbaar.

Project EVIII is per 1 april 2012 afgerond en inmiddels heeft ook nacalculatie plaatsgevonden. Hieruit blijkt dat de uiteindelijke verhouding tussen de bijdragen van publieke- en private partijen nagenoeg niet afwijkt van de gedurende de looptijd van het project gehanteerde verhouding. De uitkomsten zijn uiteraard met de belastingdienst afgestemd. Dit betekent dat er op basis van de nacalculatie geen correctie hoeft plaats te vinden op de btw die in het kader van project EVIII is doorgeschoven.

EV IV

Vanaf het tweede kwartaal 2012 houdt Stichting Energy Valley zich bezig met het project EV IV. Met de belastingdienst is reeds gesproken over de vraag in hoeverre de bestaande afspraken ook bij project EV IV kunnen worden voortgezet, mede in verband met de (toen nog verwachte) afschaffing van het btw-compensatiefonds, het toenemende gebruik van Europese subsidies en andere omstandigheden. Wij verwachten op korte termijn met de belastingdienst definitieve afspraken te maken over de wijze waarop met project EV IV dient te worden omgegaan.

Voor de lopende periode is met de belastingdienst de afspraak gemaakt dat de btw vooralsnog wordt doorgeschoven in de verhouding zoals deze tussen publieke- en private bijdragen geldt conform de huidige ramingen voor project EV IV.

De mate waarin de btw definitief kan worden doorgeschoven zal (opnieuw) worden bepaald op basis van nacalculatie en de uiteindelijke afspraken die Stichting Energy Valley met de belastingdienst maakt. Op grond van de daarbij nog bestaande onzekerheden dient naar onze inschatting rekening te worden gehouden met een latere correctie van de doorgeschoven btw.

Op basis van de huidige inzichten kan voor de toepassing van de gemaakte afspraken voor het project EV IV vooralsnog een verhouding worden gehanteerd van 35% verrekenbaar en 65% doorschuifbaar. Vanwege de gewijzigde verhoudingen waarin door alle publieke partijen wordt bijgedragen, is het aandeel van uw organisatie in de door te schuiven btw ook gewijzigd.

Cijfermatige gevolgen Gemeente Assen

Hieronder vindt u de afrekening van de door te schuiven btw ter zake van het jaar 2012 ter zake van de projecten EV III en EV IV, conform de transparantiemethode en op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten. Daarbij is het totaalbedrag van de door te schuiven omzetbelasting vermeld en het deel daarvan dat voor rekening komt van de Gemeente Assen. Deze afrekening is geen factuur maar u dient deze wel te bewaren in uw administratie.

2012	EV III		EV IV		Totaal
Totale btw	[REDACTED]				
Doorschuifbaar	[REDACTED]				
Aandeel gemeente	[REDACTED]				
Compensabele btw	66.768		28.232		95.000

Door te schuiven totale btw voor de Gemeente Assen in 2012: [REDACTED]

Afsluitend

Wij vertrouwen erop u hiermee vooralsnog voldoende te hebben geïnformeerd. Bij vragen kunt u contact opnemen met Stichting Energy Valley of u kunt direct met ondergetekende contact opnemen op [REDACTED]@caraad.com.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]
Caraad Belastingadviseurs

Beleid

Datum: 06-07-2012
 Eenheidsmanager/ J. Dijkstra
 Progr. Manager:
 Opsteller:
 Telefoon:
 Portef. Houder: Langius
 Registr.nr.: 0600750/P79331

Instemming verkregen en kopie gezonden aan:

Eenheid/ Programma/ Naam	Datum

 Paraaf J. Dijkstra:
 12.7.12

Openbare besluitenlijst: Ja Nee
 Bekendmakingsplicht: Ja Nee
 O.R.: Ja Nee

Bij besluit in mandaat:
 Mandaatnummer:

Informeren van de raad:

- Alleen via openbare besluitenlijst
 Via lijst ter inzage liggende stukken
 Via brief en stuk(ken) ter inzage
 Via versturen informatie met aanbiedingsbrief
 Via brief

Vervolgprocedure:

Behandeling in de raad:

- Informatief
 Opiniërend
 Besluitvormend

Afhandelen door :

Kopie besluit :

Deponeren Paraaf :

251659264

Voorstel aan B&W

Onderwerp:
 Financiering Energy Valley 4 (2012-2015)

Voorstel:

1. Instemmen met het strategieplan Energy Valley 4 (2012-2015) en het actieplan voor 2012.
2. Akkoord gaan met het (mede) financieren van Energy Valley 4 voor een totaal van €200.000 voor 4 jaar, in 2 termijnen.
3. Akkoord gaan met bijgevoegde raadsbrief om de raad te informeren over dit onderwerp.

Achtergrond:

Met het ondertekenen van de Green Deal heeft de gemeente Assen steun gegeven aan de voortzetting van de strategische ontwikkeling van de energiesector in Noord-Nederland in publiekprivate samenwerking. De stichting Energy Valley vervulde afgelopen 8 jaar daarin een centrale rol als netwerkorganisatie en aanjager van nieuwe energieactiviteiten. Gezien het wegvallen van de rijksbijdrage vanuit Koers Noord (SNN/EZ) zal de financiering van Energy Valley anders moeten worden vormgegeven. Hierbij wordt ook van de gemeente Assen een bijdrage gevraagd, van €200.000 voor 4 jaar. Het totale budget komt daarmee op €11,5 miljoen voor 4 jaar.

	Akkoord	Bespreken	Signaal
B			
WK			
WS			
WM			
WL			
WH			
S			

Besluit B&W

conform
 B & W 17 JUL 2012 NR.

Datum:

Onderwerp:

Financiering Energy Valley 4 (2012-2015)

Voorstel:

1. Instemmen met het strategieplan Energy Valley 4 (2012-2015) en het actieplan voor 2012.
2. Akkoord gaan met het (mede) financieren van Energy Valley 4 voor een totaal van €200.000 voor 4 jaar, in 4 termijnen.
3. Akkoord gaan met bijgevoegde raadsbrief om de raad te informeren over dit onderwerp.

Achtergrond:

Met het ondertekenen van de Green Deal heeft de gemeente Assen steun gegeven aan de voortzetting van de strategische ontwikkeling van de energiesector in Noord-Nederland in publiekprivate samenwerking. De stichting Energy Valley vervulde afgelopen 8 jaar daarin een centrale rol als netwerkorganisatie en aanjager van nieuwe energieactiviteiten. Met het sluiten van de Green Deal ontstaat ook de behoefte tot het voortzetten van de stichting Energy Valley. De stichting fungeert als centrale uitvoeringsorganisatie om met en namens bedrijven, overheden en onderwijsinstellingen uitvoering te geven aan de werkafspraken, zodat op basis van nauwe interactie projecten versneld gerealiseerd worden. De kerntaken blijven actieve projectstimulering en branding, afgebakend langs de tophema's Groene Gasrotonde, Bio Based Energy, Power Production & Balancing, Decentralized Energy Systems, en Onderzoek & Opleidingen.

Gezien het wegvallen van de rijksbijdrage vanuit Koers Noord (SNN/EZ) zal de financiering van Energy Valley anders moeten worden vormgegeven. Hierbij wordt ook van de gemeente Assen een bijdrage gevraagd, van €200.000 voor 4 jaar. De totale publieke bijdrage is €7,5 miljoen voor 4 jaar, betaald door de provincies (Groningen, Friesland, Noord-Holland, Drenthe) en de grotere gemeenten (Alkmaar, Den Helder, Emmen, Groningen, Leeuwarden, Assen). Conditie voor de publieke bijdrage is dat de private bijdrage minimaal een derde van de totale financiering bedraagt. Het totale budget komt daarmee op €11,5 miljoen voor 4 jaar.

Argumenten:

1.1 Het strategieplan en actieplan sluiten goed aan bij de gemeentelijke ambities.

Concreet is afgesproken dat Energy Valley in de werkperiode zich specifiek voor Assen zal inzetten voor:

- de profilering van het sensorcluster en duurzame-energieprojecten;
- ondersteuning bij realisatie van energieprojecten in Assen, zowel voor de bestaande stad als binnen de projecten van de Florijnas;
- aanhaking van HIT/Sensor Universe en TT-Instituut bij het kenniscluster Energy Academy en Energy College.

1.2 Energy Valley is een bruikbare kapstop als gesprekspartner, voor lobby en subsidieaanvragen bij het Rijk.

De kapstop van Energy Valley is bruikbaar in overleggen met het Rijk, zoals nu bijvoorbeeld voor de Green Deal en de Topsectoren Kennis en Innovatie gebeurt.

2.1 Het bedrag van €200.000 voor 4 jaar is te verantwoorden.

- De bovengenoemde 'outputs' voor Assen leveren naar verwachting een hogere return on investment op voor de stad Assen.
- Meerdere ambities van de gemeente (duurzaamheid, Sensorstad, economische ontwikkeling, Florijnas) worden ondersteund. Assen profiteert ook van een blijvend sterke profilering van Noord-Nederland als 'Energy Valley'.

2.2 Energy Valley is een piekenorganisatie.

Assen toont met het mede financieren van Energy Valley haar (financiële) commitment bij de piekenorganisatie Energy Valley. Dit is een belangrijk signaal als in de toekomst het commitment van andere partijen in Noord-Nederland wordt gevraagd voor een vervolg van piekenorganisatie Sensor Universe.

Kanttekeningen / risico's:

1.1 Een aantal onderdelen van het strategieplan zijn niet (direct) relevant voor Assen.

Een voorbeeld hiervan is Offshore wind (Wind op zee). Deze onderdelen dragen echter wel aan het imago van geheel Noord-Nederland als 'energieregio', waar Assen ook van profiteert.

1.2 Een aantal onderdelen van het Asser duurzaamheidsbeleid zijn niet vertegenwoordigd in Energy Valley 4.

Voorbeelden hiervan zijn energiebesparing in de bestaande bouw en duurzame mobiliteit. Voor deze thema's gelden echter al wel andere samenwerkingsverbanden, zoals het 100.000-woningenplan en het 100.000-voertuigenplan.

2.1 De return on investment van de financiering is niet te garanderen.

Er kunnen geen harde outputs of bedragen worden verbonden aan de genoemde voordelen voor Assen in het actieplan. Zowel ambtelijk als bestuurlijk moet hier dus continu op gelet en gestuurd worden. Als de financiering van Energy Valley 4 een te kleine bijdrage voor Assen oplevert, zullen wij deze financiering heroverwegen.

Financiële toelichting:

De kosten van €50.000 per jaar of €200.000 voor de gehele programmaperiode kunnen worden gedekt vanuit het duurzaamheidsfonds. Dit heeft geen invloed op de gestelde doelen binnen het duurzaamheidsfonds, de gestelde doelen worden behaald. Ook de doelen zoals gesteld in het Klimaatcontract met de provincie kunnen wij nog steeds waarmaken, mede door additionele SDE-subsidies voor zonnepanelen met een waarde van ongeveer €220.000. Ook met de financiering van Energy Valley 4 blijft dus nog enige ruimte in deze post van het duurzaamheidsfonds waarmee in 2012 andere PV-projecten ondersteund gaan worden.

Communicatie:

Er ligt een aanbod van Energy Valley om in het informerende blok van de raadsvergadering een presentatie te geven over Energy Valley 4 en de betekenis hiervan voor Assen. Gekoppeld aan een belangrijke mijlpaal in een duurzaamheidsproject kan ook een 'formeel tekenmoment' worden georganiseerd.

Personeel en Organisatie:

Gedurende de periode 2012-2015 is ambtelijke inzet nodig voor de monitoring van de activiteiten van Energy Valley, het deelnemen aan ambtelijke besprekingen en het voorbereiden van bestuurlijke evaluaties. Deze inzet wordt geschat op 4 uur per week (+/- 170 uur per jaar). Gecombineerd met de monitoring van de Green Deal en ander bovenlokaal beleid komt de totale belasting op 12 uur per week (+/- 500 uur per jaar). Deze activiteiten zijn onderdeel van de werkzaamheden van de beleidsadviseur duurzaamheid.

Uitvoering en planning:

Vanuit het eigen duurzaamheidsbeleid vindt continu afstemming plaats met Energy Valley. Hiervoor wordt ook een contactpersoon aangewezen bij Energy Valley. In een periodiek ambtelijk overleg (1x per 6 weken) worden ontwikkelingen binnen Energy Valley, de Green Deal en overige Noordelijke regelingen afgestemd. Daarnaast worden inhoudelijk specialisten van Energy Valley rechtstreeks betrokken bij Asser projecten, waar dit opportuun is.

Evaluatie:

Via het Bestuurlijk Energie Overleg zal periodiek met de provincies en gemeenten afstemming plaatsvinden. Ieder nieuw kalenderjaar zal het actieplan worden voorgelegd ter goedkeuring. Halverwege de projectperiode vindt een uitgebreidere evaluatie plaats. Er wordt geëvalueerd op regiospecifieke inzet, behaalde resultaten, gepleegde inzet voor meer private financiering en de samenwerking met de NOM.

Energy Valley 4

Energizing the Dutch Economy

Strategieplan Stichting Energy Valley 2012 – 2015

5 juli 2011

Voorwoord

Drenthe, Fryslân, Groningen en Noord-Holland Noord hebben de afgelopen 8 jaar met Energy Valley het voortouw genomen in de nationale energietransitie. Door intensieve publiek-private samenwerking is kennisopbouw en -toepassing in projecten versneld om de energie-industrie te versterken en concreet werk te maken van duurzame energie. Vanuit het aanwezige fundament is het energiecluster uitgebouwd en is een groot aantal nieuwe energie-investeringen en –bedrijvigheid in de regio geland. Met €25 miljard aan investeringen, 400 bedrijven en 30.000 arbeidsplaatsen is de energiesector in het Noorden een krachtige motor voor de Nederlandse economie.

De stichting Energy Valley vervult een centrale rol als netwerkorganisatie en aanjager van nieuwe energieactiviteiten. Afgelopen jaren heeft de stichting zich ontwikkeld tot kennisdrager, vakkundige projectaanjager, sparringpartner, spreekbuis en bindende factor voor de noordelijke energiesector. Het Noorden wordt dan ook gekenmerkt door een goed organiserend vermogen met nauwe samenwerking tussen de triple helix om energie-investeringen van de grond te krijgen. De ontwikkelingen vormen samen een robuust geheel van samenhangende energie-investeringen waarmee een strategische positie wordt ingenomen in de nationale en Europese energiemarkt.

Energy Valley is vanaf 2003 geëvolueerd van regio-initiatief naar cluster van nationaal belang. Dit wordt ook erkend in het huidige Regeerakkoord. Energie in het Noorden overstijgt het regiobelang en speelt steeds meer een rol van Europese betekenis. Op basis van de regionale sterkten zijn de juiste randvoorwaarden aanwezig om op een aantal tophema's de concurrentiekracht van de Nederlandse energie-industrie in Europa uit te bouwen. Dit versterkt de nationale topsector energie.

Centrale taak voor Energy Valley 4 is de verdere uitbouw van de regionale energiesterken in nationaal en Europees verband. Dit vraagt om een goede focus en gedeelde herijking van het werkprogramma van de stichting Energy Valley. Belangrijk onderdeel daarbij is de intensivering van de samenwerking met andere spelers in Nederland en Europa, alsmede de Rijksoverheid. De inzet is hier via een Energie Akkoord structurele werkafspraken over te maken om de energiesector internationaal te laten excelleren. De stichting zal daarbij als aanjager fungeren om tot een dergelijk akkoord te komen, verschillende belanghebbenden daarbij te betrekken en invulling te geven aan de werkafspraken.

Bestaande krachtige thema's zullen worden uitgebouwd en geprofessionaliseerd, met voldoende ruimte voor vernieuwing. Prominente thema's als bio-energie, groen gas, offshore wind, decentralisatie en energiebalancering blijven centraal staan. De stichting opereert daarbij enerzijds marktgestuurd, maar zal op een aantal thema's ook een meer initiërende rol vervullen om marktpartijen te mobiliseren. Een meer gerichte uitbouw en vermarkting van het gascluster en internationale samenwerking zijn nieuwe thema's ten opzichte van het huidige werkpakket. Tevens zal meer nadruk worden gelegd op de maatschappelijke betrokkenheid voor voldoende draagvlak en om de vraagkant sterker te activeren. De stichting zal daarbij niet optreden als consumentenorganisatie met massacommunicatie, maar kan wel diverse belangen en partijen bundelen om gezamenlijk een breder publiek te informeren en involveren.

De huidige financieringsperiode van de stichting loopt eind 2011 af. Gedurende de resterende periode zullen de werkzaamheden conform het werkplan Energy Valley 3 worden uitgevoerd. Gezien de voorliggende kansen en toegevoegde waarde acht de Raad van Toezicht een continuering na 2011 gewenst. Daarbij is besloten de inhoudelijke, organisatorische en financiële invulling tijdig te bepalen zodat de continuïteit kan worden gewaarborgd en de opgebouwde slagkracht en expertise kan worden behouden. Uitgangspositie is een werkperiode van 4 jaar, met een vergelijkbare organisatorische en financiële omvang als in de huidige periode. Gezien de krimpende overheidbudgetten is meer private bijdrage noodzakelijk. Hierdoor ontstaat ook een meer evenwichtige publiekprivate financiering.

Onderliggend strategisch plan schetst de contouren voor Energy Valley 4, opgesteld op basis van een evaluatie van de werkzaamheden in de afgelopen perioden, een analyse van de huidige (beleids)situatie, toekomstige verschuivingen en gesprekken met publieke en private stakeholders. Dit document is er op gericht met de Raad van Toezicht de focus, inzet, organisatie en financiering na 2011 te bepalen.

Werkplan Energy Valley 3

De stichting Energy Valley geeft momenteel uitvoering aan het werkplan Energy Valley 3 waarin de werkzaamheden voor de periode oktober 2008 tot en met december 2011 zijn vastgelegd.

Stimuleren van de energie-economie en -werkgelegenheid in de provincies Drenthe, Groningen, Fryslân en Noord-Holland Noord.

De branding van de Energy Valley regio en het stimuleren van innovatieve energieprojecten.

Clusteruitbouw en marketing van de Energy Valley regio, inclusief de gasrotonde en grootschalige elektriciteitsproductie, om het noorden van Nederland als kansrijke en aantrekkelijke ontwikkelregio voor nieuwe energie-investeringen te positioneren.

Focus op energietransities die bijdragen aan energie-, klimaat- en innovatiedoelen en die tot nieuwe investeringen leiden. Prioriteiten op basis van regionale groeikansen en (inter)nationaal ontwikkelperspectief zijn:

- Innovatieve Biomassa(conversie)
  - Groen Gas
  - Energie Transitie Parken
  - Decentrale Energie & Smart Grids
  - Offshore Windenergie
  - Carbon Capture Storage & Reuse
- } Cluster Bio-energie & Warmte
- } Cluster Decentrale Energie & CCS

Kennis & opleidingen is een doorsnijdend thema waarbij maximaal wordt ingezet op innovatiebevordering en kennisdeling op projecten- en programmaniveau en een goede koppeling van vraag en aanbod naar energiekennis (opleidingen & onderzoek).

Ondersteuning van projecten in Europees verband was niet in het werkplan Energy Valley 3 opgenomen. Vanwege toenemend belang en kansen van Europese samenwerking is in 2010 met mandaat van de Raad van Toezicht alsnog ingezet op nauwere samenwerking met Noordwest-Duitsland (Niedersachsen en Bremen) via het Interreg-project Hansa Energy Corridor.

23 personen (17,5 fte) van wie het merendeel in loondienst (70%). De overige medewerkers zijn gedetacheerd vanuit de partners (15%) of werken op inhuurbasis (15%). Verreweg de meeste medewerkers hebben een rol als projectaanjager, waarbij zij in de verschillende projecten samenwerken met medewerkers van bedrijven en overheden. Hierdoor wordt de slagkracht aanzienlijk vergroot.

€8.050.000 voor de volledige werkperiode Energy Valley 3, gemiddeld circa €2.500.000 per jaar, op basis van 50% subsidie, 25% provincies/gemeenten en 25% bedrijfsleven/kenninstellingen.

De private betrokkenheid is naast de bestaande bedrijven gedurende de projectperiode Energy Valley 3 uitgebouwd met de partners Enexis, Alliander, KEMA en Eneco. Daarnaast zijn gesprekken gaande met nog meer bedrijven om partner te worden.

Opzetten basis voor vervolg, via positionering op nationale topsector Energie, Energie Akkoord 2, werkafspraken stakeholders en binding (nieuwe) private partners.

Hoofddoel

Kerntaken

Branding

Projectstimulering

Kennis & Opleidingen

Internationale samenwerking

Organisatie

Werkbudget

Nieuwe private partners

Strategische focus 2011

Resultaten Energy Valley 3

In het actieplan 2010-2011 (juli 2010) en de projectportfolio Energy Valley 3 (juli 2010) zijn de tussentijdse resultaten van Energy Valley 3 geanalyseerd. Hieruit blijkt dat de stichting goed op koers ligt om de (subsidie)doelen te halen.

	doelen 2008 - 2011	gerealiseerd
- Publicatie Resource	7	8
- Publicatie Internet Nieuwsbrief	75	81
- Organisatie bijeenkomsten	70	61
- Leden Energy Valley Platform	250	181
- Projectadvisering/doorgeleiding	175	318
- Intensieve projectbegeleiding	100	85
- Uitgelokte investeringen	500 M€	320 M€

De uitgelokte investeringen betreffen gecommitteerde projecten (studies en kapitaalgoederen) op basis van intensieve projectbegeleiding en nog geen afgeleide investeringen door projectadvisering / doorgeleiding (w.o. bijv. BARD). Dit zal via een verdeelsleutel worden toegevoegd waarmee, tezamen met de nog lopende projectopties, de investeringsdoelen naar verwachting ruimschoots worden gehaald.

Consolideren en verzilveren van lopende projecten op de deeltitels uit werkplan Energy Valley 3, verzwaarde inzet op internationale samenwerking, kennis(valorisatie) en voorsortering op de nieuwe strategische positie.

Begeleiding opgestarte Groen Gas Hubs en ondersteuning nieuwe Hubs, incl. doorontwikkeling afzetmodellen (o.m. in mobiliteit) en lobbybegeleiding. Verkennen vergassingspilots. EU samenwerking voor kennisuitwisseling productie, certificering en injectie.

Begeleiding lopende projecten voor biocoal en biofuels om tot definitieve investering / realisatie te komen, incl. opschaling BioMCN met aanwending EU subsidie en lobby. Faciliteren nieuwe bio-energieprojecten en verkennen EU-opties.

Begeleiding lopende projecten voor warmtenetten in o.m. Emmen/Coevorden, Wijster, Sexbierum, e.d. Ondersteuning Energy Ports Eemsdelta. EU samenwerking voor kennisopbouw i.k.v. programma 'low carbon industrial parks'.

Begeleiding koplopergemeenten bij uitwerking smart grids (nieuwbouw)wijken als 'living labs', ondersteuning collectieve PV-projecten en duurzame Afsluitdijk (o.a. Blue Energy), bundelen MKB-partijen in Smart Grids Cluster (met de NOM), incl. ontwikkeling nieuwe diensten en producten, en verkennen EU-opties kennis/pilots.

Versterking windenergiecluster door bundeling van toeleveranciers voor windparken Noordzee (o.a. BARD) in North Netherlands Offshore Wind (NNOW), ondersteuning vormgeving opleidingsfaciliteiten (o.m. met NOWW en MCN), lobbybegeleiding voor concentratiebeleid en Noordzee stopcontact (E-hub), EU samenwerking voor infrastructuur en balancing.

Afhankelijk van politieke besluitvorming ondersteuning CCS demo Eemshaven via stichting Borg, incl. lobbybegeleiding en EU fondswerving. Verkennen opties offshore, synergie Rotterdam, C1/C2-chemie en CO₂-valorisatie in industrie en agro.

Begeleiding vakcentra MBO/HBO, ondersteuning vormgeving/uitwerking Energy Masters, ondersteuning opzet WSC (online), procescoördinatie uitwerking Energy Academy, incl. samenwerking ECN/TNO en onderwijsinstellingen regiobreed.

Inhoudelijke participatie en inbreng partijen op deelprojecten Hansa Energy Corridor (zie ook bovenstaande EU-elementen) voor EU fondswerving, begeleiding opzet Duitse zusterorganisatie en lobbybegeleiding EU-positionering 'Region of Excellence on Energy'.

Kwantitatieve doelen

Inhoudelijke focus 2011

Groen Gas

Bio-energie

Energie Transitie Parken

Decentralisatie & Smart Grids

Offshore Windenergie

Carbon Capture Storage & Reuse

Kennis & Opleidingen

Internationalisering

Basis voor vervolg

Aan de hand van gesprekken met de Raad van Toezicht en overige stakeholders zijn de volgende basiselementen voor vervolg benoemd:

- Hoofddoel blijft economische structuurversterking door innovatie en uitbouw van (duurzame) energieactiviteiten;
- Tweede hoofddoel blijft het leveren van een bovengemiddelde bijdrage aan nationale klimaatdoelen door uitbouw van de groene energie-industrie en door regionale toepassing.

Doelstellingen

- Nationale positionering op topsector Energie op basis van eigen kracht ter versterking concurrentiepositie BV Nederland in Europa;
- Inbedding nationale positie en onderscheidend vermogen via werkafspraken Rijk-Regio (Energie Akkoord 2);
- Uitbouw internationale samenwerking via Hansa Energy Corridor voor EU-middelen en versterking concurrentie/kennispositie.

Positionering

- Focus op een beperkt aantal tophema's die direct aansluiten bij de regionale kracht en praktijk;
- Consolideer wat in gang is gezet en bouw uit waar je sterk in bent (kennisvalorisatie);
- Wees realistisch en 'claim' geen thema's zonder voldoende (regionale) voedingsbodem;
- Benadruk kennisinfrastructuur (opleidingen & onderzoek) als drager/versneller voor nieuwe projecten, kenniseconomie en personeel;
- Organiseer regiospecifieke financieringsopties voor versterking van het competitief voordeel duurzame energie.

Focus

- Branding en profilering op basis van resultaten (activiteiten, projecten en bedrijven);
- Versterking vestigingsklimaat door uitlokken investeringen en uitbouw levendige energiegemeenschap (the place to be);
- Uitbouw platform/spreekbuisfunctie om actieve bedrijven, instellingen en projecten publicitair te laten 'scoren';
- Aandacht voor popularisatie om maatschappelijke betrokkenheid voor draagvlak/afzetmarkt en kenniswerkers/bedrijvigheid te vergroten.
- Regierol voor (publiek-private) krachtenbundeling/infovoorziening voor centrale lobby en belangenbehartiging (o.m. Rijk en EU);
- Versterkte data- en infoverzameling (monitor) van meetbare resultaten (fte's, euro's, CO₂, PJ, e.d.).

Branding

- Behoud slagvaardige en kundige organisatie (lean & mean) op basis van duidelijk geformuleerde taken en toegevoegde waarde;
- Gerichte inzet van mankracht op tophema's voor uitbouw bestaande kracht/kennis, volumeslag en vergroting regionale impact;
- Vanuit centrale basisorganisatie publieke en private stakeholders nauw betrekken, met behoud van onafhankelijke positie;
- Projectperiode van 4 tot 5 jaar om meer continuïteit en stabiliteit te waarborgen, met behoud publiek private financiering.

Organisatie

Topregio Energy Valley

Regiokracht

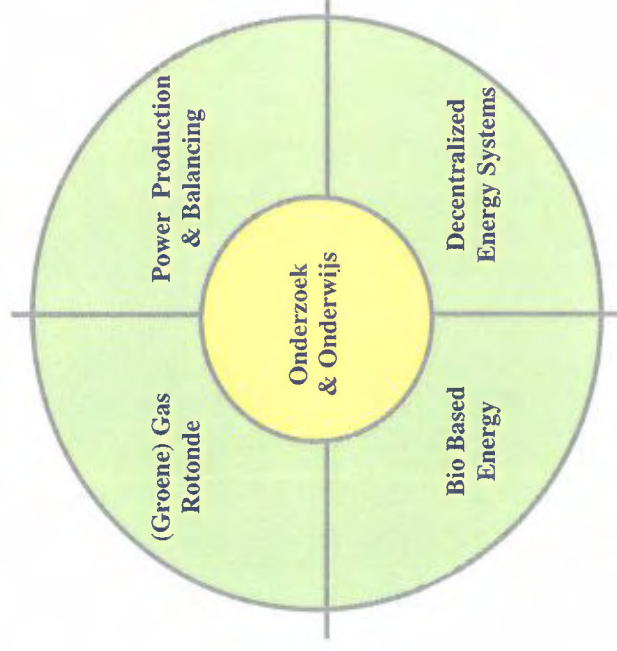
Het Noorden heeft een sterke energiebasis gezien de aardgaspositie, met een strategische rol in Europa (gasrotonde), grote multinationals, een uitgebreid netwerk aan subcontractors, unieke kennis en faciliteiten. De regio kent tevens een goed ontwikkelde maakindustrie op het gebied van gastechnologie en besturing van gasgestookte en duurzame energieapparatuur. Het elektriciteitscluster is stevig uitgebouwd met grootschalige decentrale en centrale opwekking, (inter)nationale infrastructuur en kennisopbouw. Hiermee neemt de regio ook in toenemende mate een Europese schakelrol in voor een stabiele elektriciteitsvoorziening, zeker in interactie met de gaskolom. De sterke agro- en afvalindustrie is actief met omzetting van organische reststromen in energie. Met name in de ontwikkeling van Groen Gas loopt het Noorden voorop, maar ook op het vlak van biomethanol en biocoal heeft de regio een goede (inter)nationale positie. De ontwikkeling van het energiecluster wordt gesteund door een stevige kennisinfrastructuur met nationale en internationale onderzoeksprogramma's, rondom actuele kennisthema's zoals de rol van gas als transitiebrandstof, flexibilisering/balancerend en offshore wind. Het onderwijs kent een energiefocus met specifieke vakopleidingen, postdoctorale cursussen, een Energy Master en gethematiseerde kenniscentra om gehoor te geven aan de toenemende vraag naar goedgeschoold energiepersoneel voor de projecten.

Topsector Energie

Mede gezien de ontwikkelingen in het Noorden is energie door het Rijk benoemd als 1 van de 9 Nederlandse economische topsectoren. Energy Valley wordt daarbij beschouwd als cluster van nationaal belang. Met gerichte focus op de regionale energiesterkerkten kan het Noorden een hoofdrol vervullen in het uitbouwen van de concurrentiepositie van de nationale topsector Energie in Europa.

Topthema's

Om dit te verzilveren is verdere specialisatie op de regionale tophema's gewenst (zie figuur). Deze thema's zijn van bovenregionaal belang, onderling sterk verbonden en stevig aan de regio verankerd.

Strategisch Energieakkoord Rijk-Regio

Bij de positionering op de topsector energie staat de kracht van de regio voor de BV Nederland centraal. Op basis van de stevige focus op de tophema's wordt direct invulling geven aan de Rijksambities voor een competitief, innovatief en krachtige duurzame energie-industrie, alsmede de realisatie van de nationale energie- en klimaatdoelen.

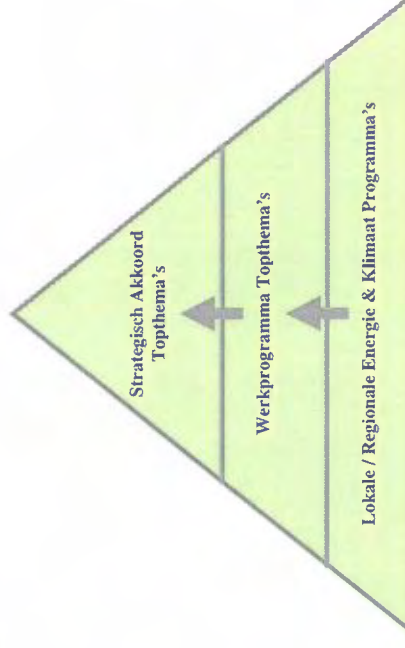
Inzet is op basis van een strategisch energieakkoord met het Rijk, als opvolger van het Energieakkoord Noord-Nederland, concrete werkafspraken te maken over wet- en regelgeving, beleidsprioriteit en -ruimte, additionele middelen en synchronisatie van regionale en nationale inzet om de tophema's Europees uit te bouwen. De stichting vervult daarbij een coördinerende rol om (belangen van) kennisinstellingen, bedrijven en overheden te bundelen en (projectmatige) samenwerking te stimuleren via een gemeenschappelijk werkprogramma. Dit richt zich op vergaande krachtenbundeling op de tophema's, in samenwerking met andere spelers in Nederland en Europa, om de nationale kennispositie en industrie op deze thema's te versterken. Het lokale/regionale klimaat- en energiebeleid kan worden ondergebracht in aparte uitvoeringsprogramma's, waarbij maximale synergie wordt gezocht om ondersteunend te zijn aan de tophema's (zie figuur).

Met het strategische akkoord kan een solide basis worden gelegd voor een langdurige en intensieve samenwerking tussen Rijk en regio voor uitbouw van de tophema's, op basis van wederzijds belang en inbreng:

- hoge organisatiegraad over de triple helix;
- centraal landsdelig uitvoeringsorgaan / aanspreekpunt;
- gebundelde (inter)nationale marketing en profilerings;
- bundeling van kennis en kunde over de volledige keten;
- investeringen private sector en regionale publieke cofinanciering;
- samenwerking met Duitsland (Hansa Energy Corridor);
- fysieke en beleidsmatige ontwikkelruimte / proeftuigebied voor energie.
- erkenning (inter)nationale tophema's en rol binnen topsector energie;
- nauwe operationele en bestuurlijke samenwerking met regiocluster;
- fiscale, juridische en regelgevingstechnische ruimte;
- toegespitste financieringsinstrumenten en middelen;
- ondersteuning bij de Europese positionering.

Regio-inbreng

Rijksinbreng

Zeker gezien de stringente bezuinigingen is het cruciaal de beperkt beschikbare middelen en mogelijkheden gebundeld en geconcentreerd in te zetten en hier voor langere tijd afspraken over te maken. Dit schept duidelijkheid over de inzet en beleidskeuzes vanuit Rijk en regio hetgeen cruciaal is om de ontwikkeling van de tophema's maximaal te accelereren. Het Energieakkoord moet een transparant en stabiel investeringsklimaat creëren die nodig is voor bedrijven en instellingen om hun plannen te verwezenlijken.

Bovenstaande sluit nauw aan bij het Rijksbeleid voor gefocuste inzet van mankracht & middelen, vermindering van regeldruk & overheidslagen en decentralisatie van regionaal beleid. Dit anticipeert ook op het nieuwe bedrijvenbeleid voor de topsectoren waar met de triple helix invulling aan moet worden gegeven. Intentie is de tophema's en gecentraliseerde uitvoering voor het Noorden via Energy Valley stevig in te bedden in het nieuwe bedrijvenbeleid. Dit biedt structuur om over de juiste middelen en mogelijkheden te beschikken om de tophema's met kracht door te ontwikkelen. Hierover lopen inmiddels bestuurlijke contacten tussen Rijk en regio.

Rol stichting Energy Valley

Het werkprogramma Energy Valley 4 is uitgelijnd langs de regionale tophema's om focus aan te brengen in de benodigde inzet. De bestuurlijke werkspraken via een strategisch Energieakkoord zijn van belang om het investeringsklimaat te optimaliseren en het onderscheidend vermogen te vergroten. Een dergelijk akkoord kan partijen mobiliseren, verbinden en concrete projecten bevorderen. De stichting fungeert als centrale uitvoeringsorganisatie om met en namens de triple helix uitvoering te geven aan de werkspraken.

Als uitvoeringsorganisatie is de stichting de centrale schakel waar publieke en private belangen samenkomen zodat op basis van nauwe interactie projecten versneld gerealiseerd worden. De kerntaken blijven actieve projectstimulering en branding, afgebakend langs de tophema's. De stichting is daarbij grotendeels marktvolgend, maar zal op een aantal thema's ook meer initieënd optreden om nieuwe marktkansen door te ontwikkelen. In sommige gevallen is sprake van een (semi-)volwassen sector waarbij de stichting fungeert als organisator en neutraal platform om bestaande projectopties verder te helpen en belangen te bundelen. Andere thema's bevinden zich meer in de ontwikkelfase, waarbij via proactieve benadering van marktpartijen nieuwe projecten gestimuleerd zullen worden.

Dit vereist een compacte organisatie met ervaren experts die complexe technische, bedrijfseconomische en bestuurlijke processen professioneel kunnen begeleiden. Uiteraard in nauwe samenwerking met de publieke en private partners. Zo kan slagvaardig en flexibel invulling worden gegeven aan de benodigde werkinzet. Op basis van een (vak)bekwame organisatie kan de stichting projecten adequaat ondersteunen als onafhankelijke organisator, strategisch-inhoudelijke denktank, verbindingsofficier en kennisleverancier. De stichting is geen projectuitvoerder, maar aanjager en wegvoorbereider om investerende partijen te faciliteren. Het publiek-private karakter en een kosteloze inzet zijn daarbij fundamenteel om te kunnen blijven opereren als onafhankelijke netwerkorganisatie en belangenbehartiger.

Met oog op versterking van de concurrentiekracht en het veranderende regiobeleid is een verzwaarde Europese oriëntatie gewenst. Dit is arbeidsintensief en kan ten koste gaan van de basistaken. Door de organisatorische en administratieve processen hiervoor apart te organiseren kan de stichting zich optimaal concentreren op het onderhouden van regionale contacten en inhoudelijke ondersteuning van projecten. Projecten die passen in de Europese context kunnen vanuit de stichting, via een apart projectbureau, worden doorgeleid naar EU-programma's. Het projectbureau dient te worden opgezet met gespecialiseerde projectbegeleiders, die ervaring en toegang hebben in Europese netwerken. Op basis van een beperkt opstartbudget kan dit projectbureau zichzelf gaan bekostigen via de projecten die worden begeleid (zie verder hoofdstuk Internationale Samenwerking, pagina 13).

Om de slagkracht te vergroten is naast de ondersteunende branding ook meer gecentraliseerde lobby gewenst. Dit is nu erg versnipperd waardoor er onvoldoende een vuist kan worden gemaakt. Gezien het publiek-private karakter en de (project)inhoudelijke expertise kan de stichting een coördinerende rol vervullen om dit te structureren en synchroniseren (zie verder hoofdstuk Branding & Lobby, pagina 15).

Zwaartepunt van Energy Valley 4 blijft gericht op projectstimulering en clusteruitbouw via specifieke inzet op de tophema's. Die wordt ondersteund met gerichte branding & lobby en een verzwaarde focus op (inter)nationale samenwerking. Aangezien de tophema's nauw samenhangen en elkaar onderling versterken, zullen ze organisatorisch als volgt geclusterd worden ondergebracht:

- Groene Gastrotonde / Bio Based Energy
- Power Production & Balancing / Decentralized Energy Systems
- Onderzoek & Opleidingen
- (Inter)nationale Samenwerking
- Organisatie & Communicatie

De beoogde werkinzet op de clusters en deelthema's is in de volgende pagina's op hoofdlijnen toegelicht.

(Groene) Gasrotonde

Kenmerken

Gezien de centrale ligging in het transportnet, ondergrondse opslag en handelsrelaties vervult het Noorden een sleutelrol als Gasrotonde van Europa. Daarbij is sprake van een sterke concentratie van de nationale industrie, kennisinfrastructuur en energiefaciliteiten rond winning, transport en handel van gas. Aardgas is daarbij als schoonste fossiele brandstof niet alleen van belang voor de voorzieningszekerheid maar ook als drager voor duurzame energie.

Huidige inzet

Hoewel de sterke gaspositie de basis vormt van Energy Valley is de stichting slechts beperkt betrokken bij het vermarkten van het betrokken bedrijfscluster en de economische structuurversteking. Bij de vergroening vervult de stichting wel een coördinerende rol, via het vormgeven van een groen gas cluster in nauwe afstemming met de bestaande gaskolom. Daarnaast wordt een ondersteunende rol vervuld in de uitbouw van (groene) gaskennis (o.m. EDGaR, Flexigas, e.d.) en verlenging van de gasketen (o.m. mobiliteit, HRe, e.d.).

Strategie EV4

Versterking concurrentiekracht en exportpositie nationale gasindustrie via een betere organisatiegraad en interactie met groene energie.

Visie EV4

De rol van gas als drager voor de nationale energie-economie en -transitie kan Europees worden uitgebouwd door de beschikbare kennis, bedrijven en faciliteiten strategisch beter te benutten. Dit versterkt niet alleen de (inter)nationale marktpositie van Gasunie, GasTerra en NAM en de sterk vertegenwoordigde toeleveranciers, maar schept ook een positief investeringsklimaat voor bedrijven als TAQA, Eneco en EDF. Dit vereist een proactieve houding om met de markt en overheden tot een transparante visie te komen voor benutting van de ondergrond op landdeling niveau (3D RO visie). Vergroening van de gaskolom creëert tevens nieuwe kansen voor partijen als Omrin, Attero, Suiker Unie en andere agro- en afvalindustrieën op het gebied van groen gas, alsmede de maakindustrie om met nieuwe producten en diensten aan de slag te gaan (BioLNG, gaskoeling, mobiliteit, etc.). Ook de netbeheiders Enexis, Alliander en Rendo zijn actief betrokken bij de vergoeden van het gasnet. Uitbouw van het gascluster vergt een goede organisatiegraad en sterke interactie met duurzame ontwikkeling om de rol en het imago van gas als transitiebrandstof te versterken. De stichting kan als onafhankelijk platform samenhang en profiel aanbrengen in het gascluster en de toeleveranciers, door partijen te bundelen en gezamenlijk te laten optrekken om zich in de etalage te zetten. Zowel voor grootschalige internationale gasprojecten (kennisexport) als voor nieuwe technologieën, producten en diensten in aansluiting op de transitierol van gas. Daarbij beschikt de regio over unieke faciliteiten en expertise die direct kunnen worden ingezet voor de voorzieningszekerheid en transitie. Denk daarbij aan grootschalige injectie van groen gas, ondergrondkennis voor aardwarmte, maar ook geabandoneerde leidingen voor transport van biogas/groen gas, restwarmte/geothermie of CO₂. Een versterkt organiserend vermogen en interactie met groene energie bevordert en de concurrentiekracht en exportpositie van de nationale gasindustrie en –kennis.

Actielijnen EV4

Uitbouw Europese positie van gas als drager van de energie-economie en -transitie via:

- Export- en ontwikkelkracht gascluster

Vergroting organisatiegraad van het gascluster door bedrijven en (netwerk)structuren te bundelen, meer profiel te geven en beschikbare kennis te ontsluiten gebruikmakend van bestaande netwerken vanuit bijv. VNO-NCW/NOM/NFIA/EVD. Projectstimulering voor valorisatie en toepassing gaskennis in nieuwe producten, business en diensten (bijv. kleinschalig en bio) LNG, vergassing, gaskoeling, e.d.). Om dit vorm te geven zal een tijdelijke kwartiermaker worden aangesteld (voor 1 jaar) die hiervoor met de sector een zelfdragend initiatief zal opzetten dat, gezien de volwassenheid van de sector, daarna zonder directe inbreng vanuit de stichting verder moet kunnen.

- Benutten gas(rotonde) bij de energietransitie

Opschaling en uitbouw lopende vergroeningsprojecten via biogas / groen gas (zie Bio Based Energy), projectfocus op andere duurzame gassen, nieuwe afzetmodellen en balancering inflexibele duurzame elektriciteitsproductie op micro- (HRe), meso- (ETP) en macroniveau (E-hub). Met de sector en provincies formuleren van een integrale visie voor optimale inzet van het bestaande leidingennet en ondergrondse mogelijkheden voor bijvoorbeeld biogas-/groen gasinjectie, andere duurzame gassen, CO₂ of warmtetransport en opslag.

Bio Based Energy

Kenmerken

Het Noorden heeft een sterk biomassacluster met grote agro-industriën (suiker, papier/karton, melk, zetmeel) en afvalverwerkende industriën. Dit cluster is actief met de ontwikkeling van bio-energie, waaronder groen gas, maar ook biodiesel, bio-methanol, biocoal en aquatische biomassa. Hiermee kent de regio een sterk groeiende producerende en verwerkende industrie als fundament om de rol van biomassa voor een duurzame economie uit te bouwen en op een aantal deelonderwerpen Europees voorop te lopen.

Huidige inzet

De stichting is actief betrokken bij de uitbouw van het bio-energiecluster door een ondersteunende rol te vervullen als procesbegeleider voor pilots, kennisopbouw, afzet, politieke en financiële steun. Dit heeft zowel betrekking op kennisopbouw en productie van groen gas/biogas als biocoal en vloeibare biofuels. Nieuwe vormen van feedstock zoals algen worden gestimuleerd via pilots, om met de industrie en onderzoekscentra (praktijk)kennis op te bouwen.

Strategie EV4

Visie EV4

Versterking bio-energie-industrie door schaalvergroting, technologische vernieuwing, innovatie en interactie chemiecluster.

Focus op groen gas via vergisting en vergassing door bundeling van kennis en bedrijven in onderzoeksprogramma's en pilots ten behoeve van verdere professionalisering en schaalgrootheid. Daarnaast kan de vraagkant worden versterkt door afzet in mobiliteit en chemie om de businesscase verbeteren. Een deel van de agro- en afvalindustrie, het gascluster, kennisinstellingen en de netbeheerders zijn al nauw betrokken. Daarnaast zijn nieuwkomers als Ensartech en Heveskes, maar ook BioMCN en HVC actief met grootschalige vergassing. Het groen gas cluster zal worden uitgebouwd door ook andere biomassapartijen zoals Avebe, Friesland Food, ESKA, e.d. actief te betrekken, maar ook boerenbedrijven die via de Groen Gas Hubs en biogasleidingen worden ontsloten. Met biocoal lopen de bedrijven in de Dutch Torrefaction Association en Qlyte nationaal voorop. Door afzet bij de kolencentrales kan de productie worden opgeschroefd en kennis hieromtrent bij ECN worden vermarkt. BioMCN en Sunoil Biodiesel zijn sterke (inter)nationale spelers in de productie van vloeibare biobrandstoffen, met een goed innoverend vermogen. Door diversifiëren van de grondstoffen, technologische vernieuwing van het productieproces en afzet in de chemie kan de businesscase worden versterkt. Ingezet wordt op bio-cascadering en clustervorming om tot meer toegevoegde waardeproducten te komen. Bio-energie kan zo fungeren als bouwblok en kenniscatalysator voor groene producten, gevold door directe valorisatie in (fijn)chemie op termijn. Voor aquatische biomassa kan ervaring worden opgedaan met grootschalige productie voor bijvoorbeeld diervoer, met benutting van (rest)warmte en CO₂. Paralleel is verdere R&D noodzakelijke om (commerciële) conversie in energie mogelijk te maken. Zowel voor de inzet van bio-energie als chemisch bouwblok als productie en omzetting van aquatische biomassa kan het Noorden fungeren als kraamkamer voor toepassing van deze nieuwe technologieën in de praktijk.

Actielijnen EV4

Uitbouw nationale en Europese positie van bedrijven- en kenniscluster rondom bio-energie en -industrie via:

Groen gas

Bundelen van bestaande agro- en afvalindustrie, kennis en aanverwante bedrijfssectoren ter versterking van (project)samenwerking en innovatiecluster. Uitbouw productie via biomassa-vergisting (Groen Gas Hubs) en biomassa/reststromenvergassing, in aansluiting op bestaande gaskolom en in acht name van duurzaamheidscriteria, (EU) samenwerking kennisopbouw/optimalisatie productie, injectie, certificering, handel en transport in nationaal en internationaal kader.

Bio-energie als opstap naar Bio Based Economy

Blijvend ondersteunen van biomassaconversie projecten met nadruk op technologische vernieuwing/innovatie, diversificatie van grondstoffen, (praktische) kennisopbouw, (inter)nationale samenwerking, projectaanjaging en waarborging duurzaamheidscriteria. Verbreding afzetmarkt van bio-energie dragers, zowel als brandstof (lokale (micro-)WKK met efficiënt warmtebenutting, mobiliteit, e.d.) als grondstof (chemie tot farma), alsmede uitbouw kennispositie voor alternatieve feedstock (aquatische biomassa) en valorisatie daarvan.

Power Production & Balancing

Kenmerken

Het elektriciteitscluster is sterk ontwikkeld met nieuwe centrales, (inter)nationale netwerkverbindingen en de bouw van grootschalige windenergie voor de kust. Met de centrale en decentrale opwekking en transnationale hoogspanningskabels wordt voor elektriciteit ook een bovenregionale positie ingenomen. In combinatie met de flexibele gascentrales en ligging ten opzichte van grote windparken kan een strategische schakelrol worden ingenomen in het balanceren van de elektriciteitsvraag en -aanbod in Noordwest-Europa.

Huidige rol

De stichting is actief betrokken bij de uitbouw van het elektriciteitscluster. Voor offshore windenergie wordt met de NOM een coördinerende rol vervuld voor passende infrastructuur en uitbouw van het bedrijfscluster in Noord-Holland Noord en Eemshaven. De stichting heeft geen directe rol bij de nieuwe centrales, maar is wel actief met de voorbereidingen voor een CCS-demo en CO₂-hergebruik. De haalbaarheid hiervan wordt sterk bepaald door het politieke klimaat en beschikbaarheid van EU-fondsen.

Strategie EV4

Visie EV 4

Uitbouw innovatieve elektriciteitscluster via grootschalige decentrale opwekking en vergroening centrale opwekking.

Gezien de strategische ligging en havens kan de industrie rond de bouw, onderhoud en ontsluiting van offshore windenergie stevig worden uitgebouwd, zowel voor de Nederlandse windparken van BARD, maar ook voor belendende Duitse parken. Hiervoor worden (met de NOM) ontwikkelende en toeleverende bedrijven zoals RWE/Essent, Eneco, KDE, Harakosan, Van Oord, BAM, Sjouke Dijkstra, Wagenborg, e.d. geclusterd in Northern Netherlands Offshore Wind (NNOW). Vanuit dit cluster zal worden ingezet op vergaande ketensamenwerking, concentratie van offshore windparken en collectieve infrastructuur om de kosteneffectiviteit en concurrentiekracht te vergroten. Voor de opgave van wind op land zal met de provincies een integrale visie op landsdeel niveau worden opgesteld om de noordelijke opgave efficiënt en effectief te verwezenlijken. De diversificatie en decentralisatie van de elektriciteitsproductie vraagt om een goede integratie in het bestaande energiesysteem, met geavanceerd vraag- en aanbodmanagement, voldoende back-up en opslagcapaciteit. De unieke gaspositie biedt daarbij een onderscheidend profiel om een sleutelrol te vervullen in een stabiele Europese elektriciteitsvoorziening via slimme interactie tussen inflexibele en flexibele productie (gascentrales) met voldoende buffercapaciteit (gasopslag). Daarnaast is behoefte aan meer directe opslagcapaciteit om tijdelijke overproductie van elektriciteit op te vangen. Dit kan op lokaal niveau via smart grids, maar op macroniveau is naast dynamische af- en aanschakelcapaciteit ook behoefte aan opslag via bijvoorbeeld Compressed Air Energy Storage (CAES) en buffering via waterstof. De ontwikkeling van innovatieve opslagtechnologieën zal via pilots worden gestimuleerd. De centrale opwekking kan worden vergroend met biobrandstoffen en door CO₂ af te vangen als grondstof voor chemie en tuinbouw, dan wel (offshore) op te slaan in de ondergrond.

Actielijnen EV4

Versterking Nederlandse duurzame productiecluster en Europese balanceringsfunctie voor elektriciteit via:

- (Offshore) Windenergie

Bundeling windenergiebedrijven en -kennis, stimulering concentratiegebied Noordzee Noord met passende (trans)nationale infrastructuur en vormgeven interprovinciale visie voor windenergie op land. Opstellen strategie voor elektriciteitsproductie en -infrastructuur ten behoeve van ontsluiting decentrale opwekking, slimme netwerksturing en flexibilisering via gascentrales (E-hub).

- Energieopslag en -infrastructuur

Stimuleren van innovatieprojecten en kennisopbouw voor (grootschalige) energieopslag, zowel via buffering op het net, balancering op basis van gascentrales, hoge-temperatuur-opslag als directe opslag in de vorm van waterstof uit windenergie of elektriciteitsoverschotten, compressed air energy storage (CAES), elektrisch vervoer, e.d.

Decentralized Energy Systems

Kenmerken

Het Noorden bevindt zich in de nationale voorhoede als het gaat om decentrale energieoplossingen. Met slimme energiewijken bij een aantal koppelgemeenten (living labs) en bundeling van kennis en bedrijven op dit vlak. Maar ook met industriële ecosystemen (Energie Transitie Parken) en warmteprojecten. De regio is tevens een incubator voor veelbelovende innovatieve opwekkingstechnologieën zoals energie uit water (Blue Energy, Tocardo), collectieve zonnestroom, e.d.

Huidige rol

De stichting is actief betrokken bij de ontwikkeling van innovatieve decentrale energiesystemen. Door ondersteuning van gemeenten bij smart grids op wijkniveau (afzetmarkt) en het clusteren bedrijven voor nieuwe producten en diensten. Industrieën worden ondersteund bij het opstellen van business cases voor lokale ketens en/of aanleg van warmtenetten op industrieterreinen (Energie Transitie Parken). Pilots voor innovatieve decentrale energietechnologieën zoals Blue Energy en Tocardo worden ondersteund om praktijkkennis op te doen.

Strategie EV4

Visie EV 4

Uitbouw bedrijvigheid decentrale energiesystemen via pilots en clustering bedrijven/kennis.

Benutting van woningen voor decentrale energieopwekking vereist een goede afstemming tussen de lokale productie en consumptie. Zowel voor de kosteneffectiviteit als voor een stabiele energievoorziening. Kennispartijen zoals ECN, RenQi, TNO en KEMA, alsmede de netbeheerder Enexis en Alliander lopen hierin voorop. Deze partijen worden vroegtijdig gekoppeld aan woningbouwplannen op gemeentelijk niveau om tot praktische toepassing te komen. Met de pilots wordt (praktijk)kennis opgedaan, leren partijen samenwerken en wordt een lokale vraagmarkt gecreëerd. Door clustering van installateurs, dienstverleners en de maakindustrie (met de NOM) worden partijen gemobiliseerd om hier nieuwe producten en diensten voor te ontwikkelen. Op industrieel niveau kan de koppeling van lokale vraag en aanbod naar energie en grondstoffen flinke milieu- en kostenvoordelen opleveren. Dit stimuleert procesinnovaties en versterkt het vestigingsklimaat. Vanwege de betrokkenheid van vele belanghebbenden is dit vaak een complex proces. Op diverse locaties zoals het in Wijster, Zuidoost-Drenthe, Eemsdelta, Noordoost-Friesland, Agriport, e.d. worden business cases ontwikkeld voor lokale ketenprojecten en/of warmtenetten. Daarmee wordt tevens een robuust systeem ontwikkeld dat eventueel gecombineerd kan worden met geothermie of ondergrondse warmteopslag. Door inbreng van proceskennis kan de stichting ondersteunen bij de planvorming, het betrekken van relevante instanties, het koppelen van lokale vraag en aanbod en het verwerven van draagvlak. Vooral op het gebied van energie uit water en energie uit de ondergrond wordt een aantal veelbelovende innovatieve opwekkingstechnologieën. Dit past goed bij de beschikbare kennis, ondergrondse mogelijkheden en positie als Deltaregio. De stichting biedt ondersteuning aan deze decentrale energie-innovaties door met de initiatiefnemers een business case op te stellen voor pilots om praktijkkennis op te doen, kennis- en bedrijfspartners aan te trekken en financiële steun te verwerven. Op deze wijze kan het noorden als kraamkamer fungeren voor deze nieuwe technologieën.

Actielijnen EV4

Uitbouw bedrijven en kenniscluster slimme, decentrale energiesystemen via:

- Decentrale energiesystemen in woonwijken en industriële complexen

Met gemeenten, netbeheerders en kennispartners projectmatige realisatie van voor slimme energiewijken om praktijkkennis op te doen en marktvrage te creëren voor nieuwe producten/diensten vanuit het georganiseerde bedrijfsleven. Proces- en projectondersteuning van industrieën bij lokale/regionale keten- en warmteprojecten, inclusief koppeling van vraag en aanbod bij Energie Transitie Parken of Industrial Smart Grids.

- Innovatieve decentrale energieopwekking

Ondersteunen decentrale energie-innovaties zoals Blue Energy, Tocardo, collectieve zonnestroom, e.d., met speciale aandacht voor decentrale energie op de Afsluitdijk. Opstellen Masterplan Warmte met (rest-)warmtekaart en strategische visie voor aanwending (bestaande) infrastructuuropties, restwarmte en ondergrondse warmte (levering en opslag) om tot robuuste lokale warmtesystemen te komen.

Onderzoek & Opleidingen

Kenmerken

De noordelijke kennisinstututen kennen een sterke energiefocus met mbo-, hbo- en wo- opleidingen, diverse nationale en internationale onderzoeksprogramma's en onderzoeksfaciliteiten. Tezamen met ECN en TNO Energie beschikt het noorden over een sterk groeiende kennisbasis. Dit is nog wel gefragmenteerd. Structurele uitbouw vergt meer samenhang - onderling en met het bedrijfsleven - en een sterker profiel om kenniswerkers aan te trekken. Dit is cruciaal voor de innovatiekracht en de groeiende personeelsbehoefte.

Huidige rol

Kennisinstellingen worden door de stichting aangehaakt bij concrete projecten om (praktijk)kennis op te doen. Via Hansa Energy Corridor worden de Europese banden aangehaald om de kennispositie uit te bouwen. De stichting is als procesbegeleider actief bij het opzetten van onderzoek- en onderwijsprogramma's. Recent is het initiatief voor een Energy Academy gestart om de krachten over de volledige kennisketen te bundelen en uit te bouwen. De stichting vervult een coördinerende rol bij de verdere uitwerking hiervan

Strategie EV4

Uitbouw kennisbasis en -profiel via bundeling opleidingen & onderzoek in Energy Academy/Colleges in afstemming met marktvraag.

Visie EV4

Een goede kennisinfrastructuur is cruciaal voor een innovatieve, duurzame energie-economie. Zowel voor goedgeschoold personeel als versterking van de innovatiekracht. De kennisbasis kan worden uitgebouwd door samenhang aan te brengen en de organisatiegraad te vergroten. Door gestructureerde uitbouw van alfa, bèta en gamma kennis op de tophema's ontstaat een complementair pakket aan fundamenteel, funderend en toegepast onderzoek & onderwijs, dat aansluit bij de kennisbehoefte. Daarbij zal de combinatie worden gelegd tussen traditionele energie en duurzame energie (transitiedenken), technische en niet-technische kennisvelden, alsmede kennisvalorisatie en ondernemerschap om te voorzien in de groeiende vraag naar vakmensen, energiespecialisten en -ondernemers. Via een krachtenbundeling in de Energy Academy zal het profiel worden versterkt om meer toponderzoek en kenniswerkers aan te trekken en kennis beter te ontsluiten voor de markt. Bestaande mbo-, hbo- en wo- kennis zal daarbij goed op elkaar moeten worden afgestemd door gecoördineerde aanpak en afstemming tussen de instituten onderling. Gezien de rol van de RUG en HG zal dit zich deels concentreren in Groningen, waarbij ook andere instituten in de regio (w.o. ECN, TNO, MCN en andere hogescholen) en daarbuiten moeten worden aangehaakt. Specifiek onderdeel is de ontwikkeling van een Energy Campus Groningen als fysiek verzamelpunt voor onderzoek, onderwijs en (startende) ondernemers. Hiervoor dient een geschikte locatie te worden ontwikkeld met passende faciliteiten. Zodra dit beschikbaar is, kan de stichting een katalyserende rol vervullen door zich hier ook te vestigen (first mover). Daarnaast zal worden ingezet op Energy Colleges nabij de industrie als praktijkcentra voor markt en mbo. Met de ROC's zal een plan van aanpak worden opgesteld om het organiserende vermogen te bevorderen en pro-actiever richting de markt te kunnen opereren. Op basis hiervan kan een aantal vakcentra worden gecreëerd waarbij concrete opleidingsvraagstukken met het bedrijfsleven in een praktijkomgeving kunnen worden bediend. Vanuit de versterkte organisatiegraad via de Energy Academy en Colleges kunnen de kennisinstututen nauwer worden betrokken bij innovatieprojecten in nationaal en internationaal verband om kennisontwikkeling te stimuleren en verankeren.

Actielijnen EV4

Uitbouw van energieonderzoek en -onderwijs en versterking van de nationale en Europese innovatiekracht op de tophema's via:

- Energy Academy

Met de kennisinstututen formuleren van een integraal programma en platform voor energieonderzoek en -onderwijs op mbo, hbo en wo niveau op de tophema's met versterkte profilering. Focus op topwetenschap in combinatie met toegepast onderzoek & onderwijs en samenwerking met het bedrijfsleven voor meer kennisvalorisatie. Internationale samenwerking tussen kennisinstututen op projectbasis.

- Energy Campus & Colleges

Uitwerken businessplan voor Energy Campus Groningen met ondersteunende services, diensten en faciliteiten om onderzoek, onderwijs en (startende) ondernemers in een creatieve omgeving te bundelen. Met industrie en mbo opzetten van vakcentra voor toegepaste kennis (Energy Colleges) gelieerd aan concrete projecten / opleidingsvraagstukken (warmtenetten, windenergie, balancing, bio refinery, etc.)

(Inter)nationale Samenwerking

Kenmerken

De noordelijke tophema's hebben een bovenregionaal karakter. Dit kan worden benut om de internationale concurrentiekracht van de topsector Energie uit te bouwen. Dit vraagt om nauwe samenwerking met andere spelers in Nederland en daarbuiten. Op deze wijze kan een versterkte Europese toppositie worden ingenomen. De focus ligt daarbij op functionele samenwerking voor uitbouw van de tophema's en de economische structuur van het energiecluster.

Huidige rol

De stichting fungeert als netwerkorganisatie. Daarbij is sprake van een regio-oriëntatie vanwege het directe relatiernetwerk en krachtige energiecluster. Dit wordt wel gekenmerkt door groeiende nationale samenwerking. Via het project Hansa Energy Corridor is procesgeld vrijgemaakt om de alliantie met Niedersachsen en Bremen uit te bouwen, met een sterke rol voor de kennisinstellingen om met bedrijven projecten op te zetten. De stichting coördineert daarbij de Noord-Nederlandse inbreng.

Strategie EV4

Uitbouw projectmatige nationale en internationale samenwerking ter versterking van de tophema's.

Visie EV4

De (inter)nationale samenwerking wordt op projectbasis uitgebouwd om de economische structuur en concurrentiekracht van de topsector energie te versterken. De nationale samenwerking heeft zowel betrekking op de topsector energie, als op synergie met andere topsectoren. Zowel met bedrijven en kennisinstellingen in Rotterdam en Wageningen op Bio Based Economy of het Hightech cluster Eindhoven voor slimme energieapparatuur. Maar ook de watersector voor energie uit water en vergisting of het ICT en sensorcluster voor smart grids. De internationale samenwerking richt zich op pan-Europese projecten die aansluiten bij de regionale kenmerken en expertise van Noord-Nederland en Noordwest Duitsland. Zoals offshore infra, groen gas, decentralisatie en energiebalancering of juridische, economische en institutionele vraagstukken. Zo kunnen ook andere lidstaten worden betrokken om EU-fondsen aan te wenden voor onderzoeks-, kennis- en demoprojecten. Met het project Hansa Energy Corridor is de basis gelegd voor uitbouw van de energierelatie tussen Noord-Nederland en -Duitsland. Voor uitbouw van de projectmatige samenwerking zal geen grensoverschrijdende uitvoeringsorganisatie worden opgezet. De stichting organiseert op projectbasis de inhoudelijke inbreng vanuit de Nederlandse zijde en de Duitse partners zullen dit vanuit hun zijde doen. Aangezien het opzetten van EU-projecten zeer arbeidsintensief is en specifieke kennis vereist over EU-programma's en netwerken zal het projectmanagement en -administratie wel separaat worden georganiseerd. De stichting kan zich zo concentreren op het organiseren van inhoudelijke inbreng vanuit Noord-Nederlandse bedrijven en instellingen. Geschikte projecten met transnationale coalities kunnen vervolgens verder worden begeleid (position papers / submissions, subsidiescans, e.d.) richting EU-programma's zonder dat dit ten koste gaat van de reguliere taken van de stichting. Bij de projectuitvoering kan ook het management en de administratie worden geregeld, waarmee inkomsten kunnen worden gegenereerd zodat dit kostendekkend kan worden georganiseerd.

Actielijnen EV4

Uitbouw nationale en internationale samenwerking via:

- (Inter)nationale allianties op projectbasis

Actief betrekken van relevante nationale en internationale partners bij ontwikkel- en investeringsprojecten. Nationaal zowel binnen de topsector energie als richting de overige (noordelijke) topsectoren. De internationale samenwerking met Noordwest-Duitsland zal in het kader van Hansa Energy Corridor worden uitgebouwd met pan-Europese projecten in aansluiting op de regio. De stichting fungeert daarbij als uitvoeringsorganisatie voor het organiseren van de inbreng vanuit Noord-Nederlandse bedrijven en instanties.

- Opzetten administratieve back-office EU-projecten

Het opzetten en afhandelen van EU-projecten wordt niet beschouwd als kerntaak van de stichting en dient derhalve apart georganiseerd te worden. Dit vereist specialisten van hoog niveau en goede Europese contacten. Dit kan met een beperkt opstartbudget zelfvoorzienend worden gemaakt via inkomsten uit de administratieve ondersteuning van gehonoreerde projecten. Op deze wijze kan dit worden ingevuld zonder dat het teveel drukt op de bestaande organisatie en werkbudget.

Doelstellingen / Targets

Het huidige investeringsprogramma in de Energy Valley regio is fors met €23,5 miljard aan gecommitteerde investering die de komende tijd zullen worden gerealiseerd. In de Energy Valley 4 periode is een additioneel pakket aan investeringen voorzien van naar schatting €12 miljard. De verwachting is dat op basis hiervan meer dan 9.000 nieuwe energiebanen in de Energy Valley regio kunnen worden gecreëerd, waarmee het noordelijke werkgelegenheidsaandeel in de totale Nederlandse energiesector stijgt van een derde naar bijna de helft. Eveneens wordt verwacht dat in de Energy Valley 4 periode 25 (nieuwe) start ups en een gelijk aantal nieuwe bedrijfsvestiging in Noord-Nederland zullen neerslaan. De opwekkingscapaciteit voor elektriciteit zal worden uitgebreid met een additionele 3.500 MW, bovenop de reeds bestaande 8.700 MW. De groen gasproductie gaat drastisch omhoog met een geprognosticeerd productievolume van 500 miljoen m³ per jaar. De vermeden jaarlijkse CO₂ emissies van kunnen daarbij oplopen naar 6-7 Mton CO₂ waarmee een bovengemiddelde bijdrage aan de nationale doelstellingen wordt geleverd. Het gaat hierbij om een conservatieve schatting, deze moet verder worden gekwantificeerd.

De resultaten worden onder meer geboekt via windparken, Groen Gas Hubs (vergisting als ook vergassing), CO₂-valorisatie, 2^e generatie biobrandstoffen, slimme energiewijken, innovatieve decentrale energieopwekking, restwarmteopassing binnen de gebouwde omgeving en de industriële omgeving in o.m. Energie Transitie Parken. Een robuuste kennisinfrastructuur is een sleutelfactor voor het functioneren van een innovatieve en duurzame energie-economie. De uitbouw en versterking van het energieonderzoek en -onderwijs gecombineerd met de (internationale) innovatiekracht zal door het opstellen van een integraal programma gericht op de kenniskolom (v)mba-hbo-wo vorm krijgen in de Energy Academy. De inrichting van een energie-incubator in Groningen en Energy Colleges als vakcentra in de noordelijke regio met de kennisinstellingen, industrie en klein industriële bedrijfsleven zal de kennispositie, en daarmee de (inter)nationale concurrentiekracht en economische potentie, aanzienlijk versterken. Enkele sleutelindicatoren zijn onderstaand weergegeven.

Bestaand 2012 - 2015

	23.500 M€	additioneel	12.000 M€
	7.500		5.000
	1.500		2.500
	12.000		3.000
	800		1.000
	500		500
	1.200		pm
	43.000 fte ⁱⁱ		55.000 fte
	16.000 fte ⁱⁱⁱ		25.000 fte
	-		25
	-		25
	60 miljoen m ³		500 miljoen m ³
	8.600 MW / 60 TWh		3.500 MW / 13 TWh

ⁱ winning/productie, transport en handel in olie/gas en elektriciteit, (duurzame) energietechnologieën en -diensten, excl. installatiebranche

ⁱⁱ cijfers uit 2008, gebaseerd op 'Nederlandse clusters in kaart gebracht', Dialogic 2010 i.o.v. Ministerie EZ/AgentschapNL

ⁱⁱⁱ cijfers uit 2006, gebaseerd op 'Mid-term evaluatie Energy Valley', CAB 2008 i.o.v. Stichting Energy Valley (excl. installatiebranche), 25.000 incl. installatiebranche

Investerings Energy Valley regio
 (Groene) Gasronde
 Bio Based Energy
 Power Production & Balancing
 Decentralised Energy Systems
 Onderzoek & Opleidingen
 Overig

Werkgelegenheid Energiesectorⁱ
 Landelijk
 Noorden

Bedrijven
 Nieuwe start-ups Energy Valley regio
 Nieuwe bedrijfsvestiging Energy Valley regio

Groen gas Productie
Elektriciteitsproductie

Branding & Lobby

Kenmerken

In de Energy Valley regio wordt een uniek investeringsprogramma gerealiseerd. Een gerichte en gebundelde branding heeft daarbij de aanzuigende werking voor nieuwe investeerders versterkt. Dit is altijd gebaseerd op concrete resultaten en nieuwe marktkansen om de dynamische energieomgeving kracht bij te zetten, hetgeen stevig heeft bijgedragen aan de nationale en internationale positionering van het Noorden als innovatieve en aantrekkelijke energieregio.

Huidige rol

De stichting fungeert als centrale netwerkorganisatie en spreekbuis voor het noordelijke energiecluster. In dit verband wordt via diverse communicatiekanalen (website, kwartaalblad resource, free publicity, e.d.) en vertegenwoordiging op beurzen en lezingen het Noorden als Energy Valley regio neergezet. Daarnaast versterkt de stichting het organiserend vermogen van de triple helix o.m. via het Energy Valley Platform en talrijk informatie- en netwerk sessie. Dit richt zich op het bedrijfsleven en besluitvormers, niet op de particuliere consument.

Strategie EV4

Visie EV4

Versterken (inter)nationale positie en maatschappelijke betrokkenheid door: gebundelde projectenbranding en –lobby.

Nadruk blijft liggen op concrete projecten en marktkansen. Gezien de Europese ambities wordt de internationale profilering versterkt via meertalige informatieverspreiding (website, brochures, e.d.) en vertegenwoordiging op internationale energiebeurzen. De tophema's zullen publicitair worden uitgevent via iconoprojecten die (inter)nationaal onderscheidend zijn. Bijvoorbeeld de Energy Ports Eemsdelta, Hotspot Zuidoost-Drenthe, ETP Midden-Drenthe, Duurzame Afsluitdijk, Energy Board Noord-Holland Noord en de Energy Academy / Colleges. Het is daarbij van belang het samenhangende geheel en het sterke merk Energy Valley te benadrukken. Het organiserend vermogen zal worden uitgebouwd door experts en belanghebbenden op de tophema's te bundelen om ze nauwer te betrekken en nieuwe allianties te bevorderen. Het Energy Valley Platform zal daarbij worden geclusterd om concrete vraagstukken te bespreken en kennis te delen. Daarbij zal tevens worden ingezet op het verbreden van de nationale betrokkenheid. De kennisdeling en positionering zullen via beurzen en congressen worden ondersteund, zowel via (mede)organisatie als deelname aan andere relevante bijeenkomsten. Het is tevens van belang beter en meer gebundeld te lobbyen. Zowel in Den Haag als in Brussel. Tot op heden is dit ongestructureerd waardoor niet altijd het juiste krachtige signaal kan worden afgegeven. De stichting kan een coördinerende rol vervullen in het synchroniseren van de lobby vanuit regionale overheden en bedrijfsleven via bundeling in belangsgroepen op projectthema (zoals de Task Force Groen Gas). Het wordt ook steeds relevanter het grote publiek te informeren en involveren. Zowel om het maatschappelijke draagvlak voor de energie-investeringen te vergroten, als ook om nieuwe kenniswerkers en studenten aan te trekken en de vraagkant meer te activeren. De stichting is daarbij geen consumentenorganisatie gericht op massacommunicatie richting burgers, maar kan wel ondersteuning bieden aan bedrijven en publieke partners om het grote publiek te bereiken. Dit zal worden vormgegeven via natuurlijke dragers voor publiekscommunicatie zoals reeds in gang gezet bij FC Groningen, Frisian Solar Challenge, Groen Loont, e.d., maar ook via projecten die dicht bij de burger staan (slimme energiewijken, duurzame mobiliteit, etc.)

Actielijnen EV4

- Lobby synchronisatie

Versterking van de tophema's vergt gebundelde lobby. Zowel naar het Rijk als de EU. De stichting zal optreden als coördinator om lobby uit bedrijfsleven en overheid maximaal te synchroniseren. Daarbij is ook sterke behoefte aan goede dataverzameling en monitoring om op basis van harde feiten de lobby te voeden. De stichting zal daarbij de benodigde data verzamelen, bewerken en updaten om over actuele gegevens te beschikken. Deze business intelligence kan worden gefaciliteerd door het initiatief Ediaal van EDI.

- Community building

Naast vakbeurzen en congressen zal via virtuele netwerkvorming de kennisdeling worden bevorderd, dit is samenwerking met het World Sustainability Centre. Met directe belanghebbenden zal meer worden ingezet op publieksgerichte communicatie via natuurlijke dragers. De stichting zelf is daarbij niet gericht op het grote publiek, maar kan ondersteuning bieden om onder de collectieve noemer Energy Valley het grote publiek te bereiken. Dit dient per gelegenheid georganiseerd en gefinancierd te worden.

Focus Provincie Drenthe

Collegeakkoord 2011 - 2015

- De provincie Drenthe beschouwt ook komende collegeperiode (2011-2015) energie van grote economische betekenis en zet daar stevig op in. Nadruk ligt op het verminderen van de afhankelijk van fossiele brandstoffen, met specifieke aandacht voor ruimtelijke implicaties. De Omgevingsvisie Drenthe (o.m. voor windenergie) en structuurvisie Ondergrond bieden daarbij het driedimensionale ruimtelijk-economische kader om tot nieuwe energielandschappen te komen. De noordelijke economische speerpunten, w.o. energie, zullen daarbij via de ruimtelijk-economische agenda worden aangehaakt bij de nationale topsectoren en het Europese beleid.
- In noordelijk verband wordt ingezet op een Energieakkoord met het Rijk en private partijen, met focus op productie, distributie, kennis en innovatie. Hierbij dienen goede afspraken te worden gemaakt over de wederzijdse rollen, bijdragen en verantwoordelijkheden vanuit de betrokken publieke en private partijen. De robuuste onderdelen van het Klimaat & Energie programma zullen worden gekoppeld aan het Energieakkoord. Het 100.000 woningen- en voertuigenplan worden in hernieuwde vorm in noordelijk verband voortgezet. De uitvoering van grote projecten wordt ondergebracht in de Drentse Energie Organisatie (DEO).
- Op basis van lopende projecten en de bestaande economische structuur zal de positie als voorbeeldprovincie voor energietransitie en landbouwinnovatie (Bio Based Energy) worden uitgebouwd. Daarbij wordt een sterke focus gelegd op Zuidoost-Drenthe/Veenkoloniën. Onder meer door het bieden van regelruimte en de koppeling van energiedoelstellingen en landschapsbeheer. Opslag van kernaafval is uitgesloten. Ten aanzien van de kennisinfrastructuur wordt ingezet op een vernieuwend onderwijsaanbod via een energy-academy (wo en hbo) en energy-college (mbo).

Huidige rol

- Energy Valley geeft actief ondersteuning aan de Drentse energie-economie via diverse projecten met een nadruk op bio-energie / Groen Gas en decentrale energiesystemen, w.o. (rest)warmtebenutting in de industrie en slimme energiewijken. Aantal toonaangevende projecten met actieve betrokkenheid van de stichting zijn (niet-limitatief):
- Energie Transitie Park Midden-Drenthe, o.m. met vestiging Noblesse Proteins en (rest)warmtenet
- Groen Gas Hub Attero (op ETP Midden-Drenthe)
- duurzaam tankstation en infocentrum Green Planet Pesse
- Smart Grids pilot Nieuwveense Landen Meppel
- grootschalige uitrol zonPV Assen; koppeling Smart Grids en Sensor City Assen
- grootschalige warmtenet Europark Coevorden-Emlichheim
- verduurzaming Emmtec bedrijventerrein
- medeorganisator congres Grounds For Change inzake energielandschappen

Strategie 2012 – 2015

- De stichting is nauw betrokken bij diverse Drentse projecten / projectopties met name op het vlak van bio-energie en decentrale energieoplossingen. Dit sluit nauw aan bij het nieuwe Drentse collegeprogramma en zal ook voor komende periode gecontinueerd worden. Speciale aandacht zal uitgaan naar ETP Midden-Drenthe, Groen Gas Hubs, regio Assen, Zuidoost-Drenthe/Veenkoloniën in relatie tot biobased energy, (rest)warmtebenutting, (mbo) onderwijs & onderzoek, ondergrond en slimme decentrale energie in woonwijken. Op hoofdlijnen ligt de inhoudelijke focus op:
- biogas / Groen gas, met blijvende steun huidige en nieuwe Hubs (o.m. via koppeling productie-gebruik in mobiliteit)
- biobased energy / economy o.m. via aanhaking agro-industrie (w.o. aardappel / papier) en polymerenindustrie (Emmen)
- ETP Midden-Drenthe en Zuidoost-Drenthe als vestigingsplaats groene industrie (biobased, agro-energie en (rest)warmte)
- industriële (rest)warmtebenutting voor productieprocessen en woningbouw, met kennisopbouw via Flexiheat
- bedrijven/kenniscuster ondergrond voor kennisexport (gasopslag/exploitatie) en nieuwe concepten (bijv. aardwarmte)
- decentrale energieopwekking op wijkniveau met slimme netten o.a. Nieuwveense Landen Meppel, Smart City Assen (met DEO)
- aanhaking mbo/hbo opleidingen en HIT/Sensor City bij Energy Academy / Colleges, alsmede bij HEC kennisprojecten
- vormgeven uitvoeringsbureau Energy Colleges (Assen) en leerwerkkollocaties

Focus Provincie Fryslân

Collegeakkoord 2011 - 2015

- Duurzaamheid is een centrale thema in het Friese collegeprogramma 2011-2015. Zowel in het algemene handelen van de provincie als voor de economische speerpunten water, agri, toerisme, zorg, metaal en energie. Bij energie ligt de nadruk sterk op uitbouw van de positie als voorbeeldprovincie voor toepassing van duurzame technologieën en decentrale energie in de landbouw (bio-energie/biogas) en de gebouwde omgeving (zonnestroom, geothermie, e.d.) om zoveel mogelijk schone energie op te wekken. De focus ligt daarbij op energie uit wind, zon, aardwarmte, biomassa en (zoet/zout) water.
- In noordelijk verband wordt ingezet op verdere clusteruitbouw en goede borging in de nationale topsector energie, alsmede programmatische aanspraak op EU-fondsen. Verder blijft de provincie actief inzetten op het 100.000 woningen- en voertuigenplan. Een apart Fryslân Development Fund (doefonds) wordt opgezet voor duurzame innovaties en de Energie Kooperaasje Fryslân (EKF) wordt opgericht om duurzame energieproductie (w.o. zonne-energie en aardwarmte) te stimuleren, met mogelijkheden voor burgerparticipatie.
- Sterke focus op (toepassing van) decentrale energie en agro-energie (met name melkveehouderij en biogas/ Groen gas), onder meer via revolving energiefonds en EKF. Versnipperde windmolens op land wordt aan banden gelegd via concentratie (o.m. kop Afsluitdijk / Klaverblad Heerenveen) en meer opbrengst met minder molens (vervanging met optie voor burgerparticipatie). Opslag van CO₂ en kernafval is uitgesloten. Blue Energy heeft hoge prioriteit, waarbij wordt ingezet op een 1^e pilot op de Afsluitdijk, mogelijk in combinatie met andere vormen van duurzame energieproductie (zon en wind).

Huidige rol

- Energy Valley is actief betrokken bij diverse Friese energieprojecten, met een sterke focus op decentrale energie, zowel met de agro- en afvalindustrie voor bio-energie, als lokale opwekking en benutting in industrie en gebouwde omgeving. Aantal toonaangevende projecten met actieve betrokkenheid van de stichting zijn (niet-limitatief):
- ontwikkeling van de Groen Gas Hub Omrin en Biogasleiding Noordoost-Fryslân (BioNOF)
- vestiging (nationaal aanjaagcentrum) Groen Gas NL in Leeuwarden
- Frisian Solar Challenge (lid bestuur en sponsor/medeorganisator business event)
- vestiging Solar Electricity Development (productielocatie zonnepanelen) in Leeuwarden
- Smart Grids Leeuwarden (Hemrik) en grootschalige uitrol zonPV via nieuwe marktmodellen (met aanjager zonnestroom)
- duurzame Afsluitdijk (lid werkgroep) met Blue Energy Pilot; launching partner World Sustainability Centre (WSC) Afsluitdijk
- grootschalig (rest)warmtenet en -opslag glastuinbouw Sexbierum

Strategie EV4

- De stichting is projectmatig goed aangehaakt en het nieuwe strategieplan sluit aan bij de Friese agenda. Dit zal worden uitgebouwd met blijvende focus op bio-energie en decentralisatie. De (sub)regionale herkenbaarheid behoeft blijvend aandacht. Ondanks de stevige inzet kan Energy Valley beter worden verankerd in Fryslân. Hiervoor zal (i.s.m. provincie/gemeente) in Leeuwarden een werklocatie worden gecreëerd als voorpost dicht bij de projecten en contacten (vergelijkbaar met Noord-Holland). Daarnaast zal de zichtbaarheid en toegevoegde waarde in Fryslân worden versterkt via gerichte communicatie/marketing. Op hoofdlijnen ligt de inhoudelijke focus op:
  - biogas / Groen gas, met blijvende steun huidige en nieuwe Hubs, alsmede thuisbasis en ondersteuning Groen Gas NL
  - (groen) gas mobiliteit, o.m. met directe koppeling lokale productie en gebruik, alsmede varen en rijden op (bio-)LNG
  - groene Afsluitdijk (als internationaal icoon), met WSC, Blue Energy Pilot en andere duurzame energieoplossingen
  - decentrale energieopwekking w.o. zonPV in woonomgeving via slimme netten / zelflevermodel (met EKF);
  - blijvende steun FSC uitbouw zonPV cluster (installateurs, fabrikanten, kennis e.d.) via nieuwe product-market-combinaties;
  - (rest)warmteprojecten industrie, agro-business (glastuinbouw) en stadverwarming
  - geothermie en warmte-koude-opslag in de ondergrond
  - aanhaking mbo/hbo opleidingen en Wetsets bij Energy Academy / Colleges, alsmede HEC-kennisprojecten

Focus Provincie Groningen

Collegieakkoord 2011 - 2015

- De provincie Groningen legt sterke nadruk op kansen in groene economie en innovaties in het collegeprogramma 2011 -2015. De economische speerpunten zijn: energie, life science/healthy ageing en biobased economy. Energie wordt beschouwd als belangrijkste topgebied en de provincie zet daarbij in op een continuering van Energy Valley. De provincie zet in op uitbouw van de positie als koploper in de (nationale) energietransitie middels innovatieve energiebesparing en duurzame energieproductie. Door samenwerking in nationaal en Europees verband (focus op Noordwest-Duitsland) dient de profilerings als energieregio te worden versterkt.
- Inzet op nieuw energieakkoord met bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en Rijk. Kansen op vlak van opwaardering energienet, windenergie, biovergisting, zonne-energie en aardwarmte. Revolving fund voor o.m. slimme decentrale energie (burgerinitiatieven). Concentratiebeleid wind op land (750 MW), conform POP met goede inpassing in het landschap. Focus op offshore windenergiecluster (Eemshaven) via stopcontact / werkeiland op zee, met Duitsland. Inzet op CO₂-afvang, hergebruik en opslag op zee gekoppeld aan centrales Eemshaven. BBE kansen voor biotechnologie, -chemie en agro-industrie, met Duitsland.
- Energie is een belangrijke economische motor voor Eemsdelta wat een goede inpassing in het Waddengebied vergt. Bio Based Economie en innovatieve landbouwconcepten bieden kansen voor Veenkoloniën. Ontwikkeling energiekennis via bundeling onderzoek & onderwijs over fossiele en niet-fossiele energie in Energy Academy (hbo/wo), alsmede uitbouw van de mbo-kennis. De provincie trekt gedurende collegeperiode extra middelen uit voor versterking van de energiesector (3 M€), 100k woningen/voertuigen (0,4 M€) en Energy Valley (0,685 M€). Daarnaast zal een eenmalig revolving fund energiefonds worden opgezet (3 M€).
- Energy Valley is nauw betrokken bij diverse majeure energieprojecten in Groningen. De Eemsdelta, energiekennis en -diensten in Stad Groningen en BioBased Energy (w.o. Groen Gas, biomethanol, biocoal) vormen daarbij belangrijke speerpunten. Aantal toonaangevende projecten met actieve betrokkenheid van de stichting zijn (niet-limitatief):
  - biomethanolproductie BioMCN (o.m. Europese NER300) en Subcoaal productie Qlyte (o.m. BSRI)
  - grootschalige Groen gas productie via Hubs Attero en Suiker Unie
  - Energie Transitie Park Eemshaven-Delfzijl / Eemsdelta Green
  - vestiging bedrijven offshore windenergie, o.m. via Eemshaven (NNOW met NOM) en ondersteunde infrastructuur opties E-hub
  - werkprogramma slimme energiediensten en -apparatuur (o.m. met NOM en KEMA)
  - verzamelgebouw energiebedrijven Energy Business Plaza Groningen
  - energiekennisinfrastructuur, o.m. via Energy Masters HG en Energy Academy / Campus Groningen
  - (mede)organisatie van internationale Energy Delta Convention (met RuG)
- Groningen kent een stevige concentratie aan energieprojecten, met name in de Eemsdelta en Stad Groningen. Met de Energy Business Plaza Groningen is een dynamische verzamelpoort gecreëerd voor (kantoor)activiteiten uit de energiesector. In het nationale beleid is er een sterke associatie tussen Energy Valley en Groningen, hoewel een breder doelgebied wordt bediend. De Eemsdelta, biobased energy en (slimme) energiediensten en -kennis blijven belangrijke speerpunten. Op hoofdlijnen ligt de inhoudelijke focus op:
  - biomethanol (BioMCN) en biocoal productie als onderdeel biobased energy cluster
  - Groen Gas productie via bestaande en nieuwe Hubs, alsmede bundelen van kennis uit ketenpartijen en instituten
  - innovatieve bio-energie (productie en conversie), o.m. met agro-industrie in Veenkoloniën
  - (rest)warmtenetten en industriële ecosystemen (w.o. Eemsdelta, Stad Groningen)
  - slimme decentrale energiesystemen in woon- en/of werkgebieden, incl. projectmatige uitbouw MKB-diensten en services
  - bedrijfsvestigingen offshore windenergie Eemshaven, incl. stimuleren (trans)nationale infrastructuur (o.m. met Duitsland)
  - ondersteuning kennisbundeling in Energy Academy, incl. incubator in Groningen met stichting als first mover
  - betrekken Groningse mbo-instellingen bij Energy Colleges / opzetten energievakcentra met industrie

Huidige rol

Strategie EV4

Focus Noord-Holland Noord

- Energie wordt in het collegeprogramma 2011 – 2015 vooral voor Noord-Holland Noord en Den Helder gezien als belangrijke economische pijler. Om de organisatiegraad te versterken zal een Energy Board worden opgericht met relevante publieke en private energiepartijen. Doel is met bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid op meer gestructureerde wijze invulling te geven aan een gezamenlijke economische energievisie. Onderdeel van deze verkenning is de positiebepaling van Noord-Holland Noord in Energy Valley verband, waarbij moet worden bepaald of en in welke vorm de Energy Board zal aanhaken.
- De provincie zet in op verduurzaming via ruimtelijke en economische impulsen, het stellen van energievoorwaarden en innovatiebeleid, via heldere doelen op basis van de trias energetica. Vastgehouden wordt aan de met het Rijk overeengekomen opgave van 430 MW duurzame energieproductie. Daarbij wordt geen rol voorzien in de realisatie of exploitatie, maar voor het stimuleren van innovatieve duurzame energieconcepten kan worden beschikt over een participatiefonds (85 €M), met daartegenover zekerheden bijvoorbeeld op het terrein van intellectueel eigendom.
- Voorkomen van energieverspilling via lokale oplossingen (o.a. restwarmte), efficiëntie en bewustwording. Tevens inzet op energie-innovaties zoals biovergisting, zonne-energie, osmose en getijdenenergie (blue port) via het stimuleren van innovatie, kennisontwikkeling en toepasbaarheid. Geen ruimte voor uitbreiding windmolens op land, wel mogelijkheden voor verhoging productiecapaciteit door repowering bestaande molens. Sterke focus op offshore windenergie, mede voor de kust van Noord-Holland ter ondersteuning van het offshore kennis- en bedrijvencoluster in Den Helder.
- Bij de start van Energy Valley 3 is voor Noord-Holland Noord een aparte accountmanager aangesteld. In overleg met de provincie is dit omgezet naar thematisch ondersteuning, conform de andere provincies. In Haarlem (provinciehuis) is wel een uitvalslocatie gecreëerd om de Noord-Hollandse projecten en contacten maximaal te bedienen. De projectfocus ligt op decentrale energie (warmte en elektriciteit), bio-energie en offshore windenergie. Aantal toonaangevende projecten met actieve betrokkenheid van de stichting zijn (niet-limitatief):
  - automatiseringssysteem DOWES voor offshore windenergie
  - vestiging turbinefabrikant EECT in Den Helder
  - getijdenenergie pilot Tocado Afsluitdijk
  - duurzaam glastuinbouwgebied / Energie Transitie Park Agriport A7, incl. vergister
  - Smart Grids pilot in De Draai Heerhugowaard
  - biogas/groen gas via vergisting bij HVC
  - bioraffinage bermgras Opperdoes
  - organisatie jaarlijkse Green Beach netwerk-event
- Noord-Holland Noord heeft goede energiekansen, met name op het vlak van bio-energie, decentrale energie en (offshore) windenergie. De inzet is de lokale bedrijvigheid en kennis hieromtrent uit te bouwen door implementatie te stimuleren. Daarbij zal de samenwerking met de gemeenten, bedrijfsleven (w.o. TAQA, HVC) en ECN worden versterkt (wellicht via de Energy Board) vanuit de lokale werklocatie in Haarlem. Op hoofdlijnen ligt de inhoudelijke focus op:
  - uitbouw bedrijven- en kenniscluster offshore windenergie Den Helder,
  - decentrale energieopwekking uit water (getijden en osmose) en zonPV
  - intelligente decentrale energiesystemen in woonomgeving (o.m. Heerhugowaard)
  - Groen gasproductie via hubs bij o.m. HVC en AgriportA7
  - bioraffinage (w.o. torrefactie en biogas) bij lokale (agro-)industrieën
  - industriële (rest)warmtebenutting voor woningen en glastuinbouw (incl. CO₂-levering)
  - aanhaking bij Energy Academy / Colleges en uitbouw kenniscentrum offshore windenergie bij MCN
  - valorisatie energiekennis van ECN in (regionale) toepassing, alsmede via HEC kennisprojecten;

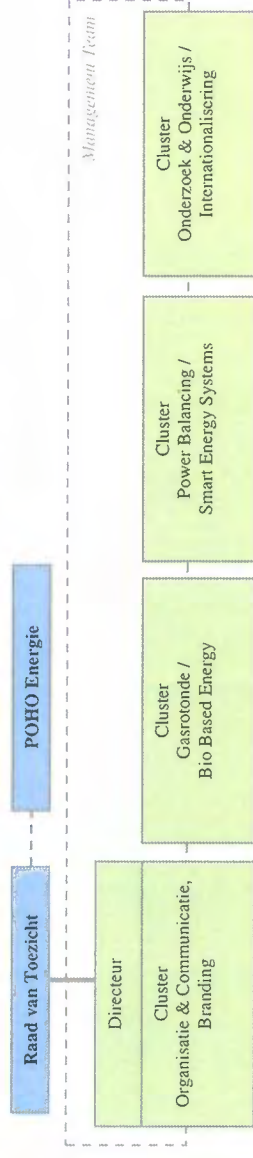
Huidige rol

Strategie EV4

Uitvoeringsorganisatie

Organisatiemodel

Organisatorisch zullen de werkzaamheden worden ondergebracht in een aantal hoofdclusters, met een sterke interactie tussen de clusters. De clusterhoofden vormen samen met de directie het managementteam.

Governance

De stichting legt verantwoording af aan de Raad van Toezicht en er vindt strategische afstemming plaats via het Portefeuillehouders overleg (POHO) Energie (bestuurders betrokken provincies en gemeenten).

Formatie

De afgelopen perioden is veel expertise en een goede vertrouwensrelatie opgebouwd met de publieke en private partijen die betrokken zijn bij de energie-investeringen. Het is cruciaal deze te behouden om ook na 2011 de ontwikkelingen met kracht te kunnen blijven ondersteunen. Dit is sterk verankerd in de huidige medewerkers. Om deze aan de stichting te binden is professionalisering van de organisatie noodzakelijk, evenals contractuele zekerheden voor langere tijd, mede om de afhankelijkheid van externe inhuur te beperken. Uitgangspunt is behoud van de kernorganisatie met beperkte uitbouw voor de nieuwe taken voor de gasrotonde, internationale project samenwerking en versterkte branding en lobby. Daarnaast kan indien gewenst op projectniveau additionele inzet worden georganiseerd, op basis van separate financiering. Op basis van het werkpakket wordt de volgende basisformatie (in fte) voorzien.

Directie / Organisatie & Communicatie	5,5
(Groene) Gasrotonde / Bio Based Energy	4,5
Power Production & Balancing / Smart Energy Systems	4,5
Onderzoek & Opleidingen / Internationalisering	4,5
TOTAAL	19

De directeur vormt samen met het clusterhoofd Organisatie & Communicatie (O&C) de directie van de stichting. De directeur blijft daarbij naast de strategische en representatieve functie formeel eindverantwoordelijke. Het clusterhoofd O&C is verantwoordelijk voor de dagelijkse operationele leiding en organisatorische taken. De clusterhoofden van de overige clusters fungeren als meewerkend voorman en geven sturing aan de deelclusters. Samen met de directie vormen zij het MT.

De clusters bestaan verder uit vakspecialisten op specifieke deelthema's die projectmatige ondersteuning bieden. Het cluster Organisatie & Communicatie ondersteunt de basisorganisatie (secretariaat/administratie) en is verantwoordelijk voor de branding activiteiten.

Zoals aangegeven kan de internationale samenwerking snel een onevenredig beslag leggen op de kerntaken. De beoogde mankracht hiervoor in de basisformatie is louter voor coördinatie van de projectmatige inbreng vanuit de Nederlandse zijde. Dit betreft een aanjaagfunctie om met de overige inhoudelijke medewerkers uit de projectclusters tot geschikte internationale projectopties te komen. Dit is ondergebracht in het cluster onderzoek & opleidingen om te borgen dat de juiste projecten (vraaggestuurd) worden ontwikkeld en de juiste netwerken kunnen worden benaderd. De verdere ondersteuning en begeleiding van internationale samenwerkingsprojecten zal separaat moeten worden georganiseerd, met een eigen financiering.

Kosten & Financiering

Financieringsopzet

De subsidiebegroting Energy Valley 3 is voor circa 50% gefinancierd uit Koers Noord (SNN/EZ), 35% uit provincies/gemeenten en 15% uit bedrijfsleven/kennisinstituten. Ingezet wordt op een meer gelijkwaardige publiekprivate financiering.

Publieke bijdrage

De provincies en gemeenten hebben aangeven op een gelijkwaardig niveau bij te dragen als voorgaande periode waarmee hun bijdrage is gemaximeerd op €7,5 miljoen voor 4 jaar. Daarbij zal gezien het wegvallen van Koers Noord een andere invulling moeten worden gevonden voor de bijdrage vanuit structuurfondsen en/of Rijk. Conditie voor de publieke bijdrage is dat de private bijdrage minimaal een derde van de totale financiering bedraagt (taakstellend). Dit is als uitgangspunt voor de financiering en begroting gehanteerd.

Private bijdrage

De huidige private partners hebben reeds te kennen gegeven bereid te zijn ook voor de vervolgfase als financier op te treden, onder gelijke financiële condities als voorheen. Dit betekent dat meer private financiers verbonden dienen te worden om tot een groter privaat aandeel te komen. Dit is afgelopen periode al in gang gezet met het aantrekken van additionele private partners. Dit wordt uitgebreid om tot de volgende dekking te komen (x 1.000 euro, excl. btw). Op pagina 23 is dit nader gespecificeerd.

Dekking

Financiers	Per jaar	Periode 4 jaar	Aandeel
Publieke partijen	1.875	7.500	65%
Private partijen	1.000	4.000	35%
TOTAAL	2.875	11.500	

Kostenraming

Op basis van het werkpakket en de geschetste financieringsruimte zijn de kosten per jaar naar hoofdstof geïdentificeerd, waarbij is voortgebouwd op de kostenstructuur van Energy Valley 3. Dit resulteert in onderstaande begroting (in 1.000 euro, excl. btw):

	2012	2013	2014	2015	TOTAAL
<i>Uitvoeringsorganisatie</i>					
Personeel	1.550	1.550	1.550	1.550	6.200
Kantoorkosten	425	425	425	425	1.700
Communicatie	300	300	300	300	1.200
Studie / Externe opdrachten	600	600	600	600	2.400
TOTAAL	2.875	2.875	2.875	2.875	11.500

De totaalkosten liggen nagenoeg gelijk aan de huidige jaarkosten van circa €2.750.000 (subsidiebele en niet-subsidiabel). De formatie kent een beperkte groei op Onderzoek & Onderwijs / Internationalisering. Daarnaast zijn er wat verschuivingen binnen de formatie. De personele inzet op CCS komt te vervallen. Mocht het in de toekomst alsnog wenselijk hier inzet op te leggen dan dient dit apart te worden ingevuld. De tijdelijke aanstelling van een kwartiermaker voor versterking van het gascluster wordt gedeeltelijk uit de post externe opdrachten. Op de volgende pagina is een gespecificeerd overzicht gegeven van de personele inzet per aandachtsgebied.

De geprognosticeerde personeelskosten liggen op een vergelijkbaar niveau als in de voorgaande periode. De beperkte formatiegroei wordt daarbij opgevangen doordat de iets langere projectperiode het mogelijk moet maken nog sterker te sturen op eigen personeel in plaats van externe inhuur. De kosten en financiering betreffen de basisorganisatie Energy Valley 4. Daarnaast kan op basis van projectspecifieke belangen extra middelen worden georganiseerd (hybride financiering). Dit zal per geval worden bepaald. Dit leidt niet tot een korting op de (publieke) basisfinanciering.

Indicatie personele inzet

	(Groene) Gasronde	Bio Based Energy	Power Balancing	Smart Energy Systems	Onderzoek & Opleidingen	Internationale Samenwerking	Branding & Lobby	Interne Organisatie	TOTAAL
Cluster Directie / O&C	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,75	1,6	1,9	5,5
<i>directeur</i>						0,3	0,3	0,2	0,8
<i>clusterhoofd</i>							0,5	0,5	1
<i>directiesecretariaat</i>						0,2	0,3		0,5
<i>communicatiemedewerker</i>	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,5		2
<i>secretariaat/administratie</i>								1,2	1,2
Cluster GG / BBE	1,25	3,25	0	0	0	0	0	0	4,5
<i>clusterhoofd</i>	0,5	0,5							1
<i>clustersecretariaat</i>	0,25	0,25							0,5
<i>medewerker groen gas</i>	0,5	1							1,5
<i>medewerker overige biofuels</i>		1,5							1,5
Cluster PPB / SES	0	0	1,75	2,75	0	0	0	0	4,5
<i>clusterhoofd</i>			0,5	0,5					1
<i>clustersecretariaat</i>			0,25	0,25					0,5
<i>medewerker offshore wind / infra</i>			1						1
<i>medewerker smart grids / decentraal</i>				1,5					1,5
<i>medewerker warmtenetten</i>				0,5					0,5
Cluster O&O / I	0	0	0	0	1,75	2,75	0	0	4,5
<i>clusterhoofd</i>					0,5	0,5			1
<i>clustersecretariaat</i>					0,25	0,25			0,5
<i>medewerker energy campus / colleges</i>					1				1
<i>medewerker internationalisering</i>						2			2
TOTAAL	1,5	3,5	2	3	2	3,5	1,6	1,9	19

Energy Valley 4 - Actieplan 2012

CONCEPT – 9 december 2011

provincie Drenthe

provincie Fryslân
provincie Fryslân

provincie Groningen

Provincie Noord-Holland

gemeente Assen

Duin Helder

Gemeente Groningen

GasTerra

gasunie

university of
 groningen

Noorderpoort

Voorwoord

De Stichting Energy Valley wordt op projectbasis gefinancierd door diverse publieke en private partners. In overleg met deze partners is besloten de stichting ook na 2011 te continueren. De taken en focus hiervoor zijn vastgelegd in het Strategieplan Energy Valley 4. Dit betreft de periode 2012 tot en met 2015. Op basis van dit strategieplan wordt de jaarlijkse werkinzet vastgelegd in een operationeel actieplan. Onderliggende actieplan heeft betrekking op 2012 en dient als leidraad voor de herinrichting van de personele organisatie, bewaking en evaluatie van de operationele inzet en formalisering van de specifieke deelspraken met de financiers. Het uiteindelijk beschikbaar komen van de jaarbijdragen vanuit de overheden is afhankelijk gesteld van goedkeuring van het actieplan.

Energy Valley is in korte tijd uitgegroeid van regio-initiatief tot nationaal economisch speerpunt van Europese betekenis. Bedrijfsleven, overheden en kennisinstellingen zetten zich daarbij sinds 2003 samen in om de krachtige energiepositie uit te bouwen en concreet werk te maken van duurzame energie (groen & groei). Op basis van sterke interactie tussen fossiel en duurzaam, alsmede centrale en decentrale energie, wordt een schakelrol vervuld in een robuust en stabiel energiesysteem. Het Energy Valley cluster vormt daarmee een krachtige motor voor de economie, het innovatievermogen en de concurrentiepositie van de BV Nederland. Dit wordt ook bevestigd in het Regeerakkoord, de Green Deal Noord-Nederland en de erkenning als Energyport in de Rijksstructuurvisie Infrastructuur & Ruimte.

Om deze positie uit te bouwen is de focus aangescherpt naar een 4-tal werkhema's die passen bij de regionale kennis, industrie en geografie die samen de 'Kracht van het Noorden' vormen. De stichting is daarbij niet verantwoordelijk voor het lokale klimaatbeleid, maar focust op nieuwe innovaties, investeringen en banen op de strategische thema's. Vanuit het oogpunt van de nationale Topsectoren en het Europese cohesiebeleid is het cruciaal de regionale energiekracht verder te laten excelleren en de onderscheidende positie uit te bouwen. Derhalve wordt ook stevig ingezet op energieonderwijs & -onderzoek, alsmede internationale samenwerking om de innovatiekracht te vergroten en meer kennis in de regio te verankeren.

De energiewereld heeft daarbij uiteraard ook te maken met de economische neergang en veranderende marktomstandigheden. Hoewel een groot aantal gecommitteerde energie-investeringen ook in 2012 voor voldoende activiteit zullen zorgen, wordt het steeds lastiger om nieuwe investeringen uit te lokken. Zowel bij het MKB, grootbedrijf als overheid. Dit vraagt om slimme financiering, stimulerende wet- en regelgeving en sterke allianties binnen de gouden driehoek. De stichting Energy Valley kan juist op deze vlakken een belangrijke toegevoegde waarde bieden en een organiserende, creërende en verbindende rol vervullen. Dit wordt ook bevestigd door het feit dat de publieke en private partners ondanks de bezuinigingen ervoor hebben gekozen de stichting na 2011 onverminderd door te zetten.

De basisfinanciering en -formatie blijft gelijk aan voorgaande jaren. In tegenstelling tot voorheen kan geen gebruik meer worden gemaakt van regionale subsidies en/of Rijksbijdrage. De financiering wordt volledig gedekt uit bijdrage van regionale overheden (maximaal twee derde) alsmede het bedrijfsleven en kennissector (minimaal een derde). De aangescherpte focus en verbreding van het aantal financiers vereist een goede meting en sturing van de personele inzet. Hiervoor zal een meer uitgebreide monitor- en rapportagesystematiek worden opgezet. De ingeslagen route voor personeel in loondienst wordt verder doorgevoerd. Omwille van de interne organisatie en gezien de arbeidsrechtelijke positie zal ook het HRM verder worden geprofessionaliseerd.

De stichting Energy Valley is een belangrijke samenbindende factor voor de energieregio Drenthe, Fryslân, Groningen en Noord-Holland Noord. Als publiekprivate netwerkorganisatie wordt een initiërende, coördinerende en stimulerende rol vervuld om kennis, belangen en krachten te bundelen, investeringen uit te lokken en het noorden neer te zetten als sterke energieregio. Afgelopen jaren heeft de stichting bewezen door vakkundige en praktische ondersteuning de realisatie van nieuwe projecten en energieconcepten te versnellen. De stichting is daarbij zelf geen investerende partij, maar mobiliseert en ondersteunt anderen om concreet werk te maken van nieuwe energiekansen en -innovaties. Ook komende jaren zal de stichting zich actief inzetten als kleine, slagvaardige organisatie die met de partners invulling geeft aan de regionale, nationale en internationale economische kansen op het gebied van energietransitie.

Focus Energy Valley 4

Hoofddoel Energy Valley
Hoofdtak Stichting

Economische structuurversterking van Drenthe, Fryslân, Groningen en Noord-Holland Noord via nieuwe energieactiviteiten en -kennis

Stimuleren van nieuwe energie-investeringen en -innovaties door:

- **Projectstimulering** door inzet van energie-experts om nieuwe energieconcepten te ontwikkelen en investeringen uit triple helix (markt, overheid, kennis) projectmatig te versnellen, verder te helpen en kennisoverdracht te stimuleren. De stichting voert zelf geen projecten uit en beschikt niet over eigen investeringsmiddelen, maar kan als coördinator (spin-in-het-web) en procesmanager ondersteuning bieden bij:
  - coalitievorming / partner search / kennisdeling
  - technisch en financieel projectadvies
  - verkennen / uitwerken financieringsopties en -strategieën
  - belangenbehartiging (project- en bedrijfslobby) / (strategische) projectcommunicatie

- **Branding** ter versterking van de positie van het Noorden als Energy Valley en EnergyPort. De nadruk ligt daarbij op netwerkvorming / clusteruitbouw en communicatie van concrete resultaten. Primaire doelgroep bestaat uit bedrijfsleven, overheden en kennisinstellingen. Daarnaast wordt via slimme samenwerking met de partners ingezet op meer maatschappelijk betrokkenheid (draagvlak en interesseren jeugd voor groene energie(techniek)). De branding heeft betrekking op:

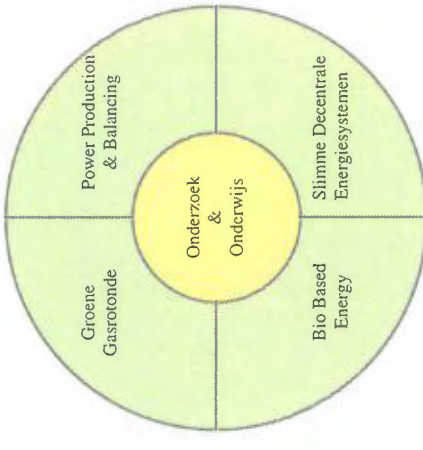
- promoten van de Energy Valley strategie en het maatschappelijke belang (trots op energieregio Noord);
- actieve nieuwsverspreiding (nieuwsbrieven, social media, website, persberichten)
- netwerkvorming / kennisplatform (bijeenkomsten, symposia, workshops, congressen, lezingen en Energy Valley Platform)
- lobbyondersteuning (project- en bedrijfslobby) / (strategische) projectcommunicatie)

Het Strategieplan EV4 zet in op een geïntegreerde en projectmatige uitbouw van:

- **Groene Gasrotonde**
gas als drager voor groene energie & economie, met versterking van de exportpositie
- **Power Production & Balancing**
EU-schakelfunctie voor elektriciteit, met o.m. balancering van offshore windenergie
- **Bio Based Energy**
benutting biologisch (rest)materiaal uit agro- en afvalindustrie, en grondstofbeheer
- **Slimme Decentrale Energiesystemen**
energie uit water en geïntegreerde (slimme) energiesystemen in woon- en werkgebieden
- **Onderzoek & Onderwijs**
uitbouwen en bundeling van (mbo, hbo, wo) energie kennis, alsmede kennisvalorisatie

De Green Deal Noord-Nederland is een goede onderlegger voor de Energy Valley werkinzet 2012. De stichting zal aan de hand van dit actieplan actieve ondersteuning bieden aan de project- en procesafspraken die in de Green Deal zijn gemaakt tussen het Rijk, Stichting Energy Valley, SER Noord-Nederland en de regionale overheden (4 provincies en 6 gemeenten).

Om een rol van betekenis te (blijven) spelen is het cruciaal een stevige positie in te nemen binnen zowel de Nationale Topsector Energie, alsmede het Europese cohesiebeleid (sterke EUregio's). Dit wordt onder meer vormgegeven door actieve inzet op Energy Academy Europe, noordelijke inbreng in Topconsortia Kennis & Innovatie (TKI's) en structurele EU-samenwerking via de Hansa Energy Corridor.

Speerpunten 2012 - 2015

Green Deal

(Inter)nationaal Perspectief

Organisatiestructuur

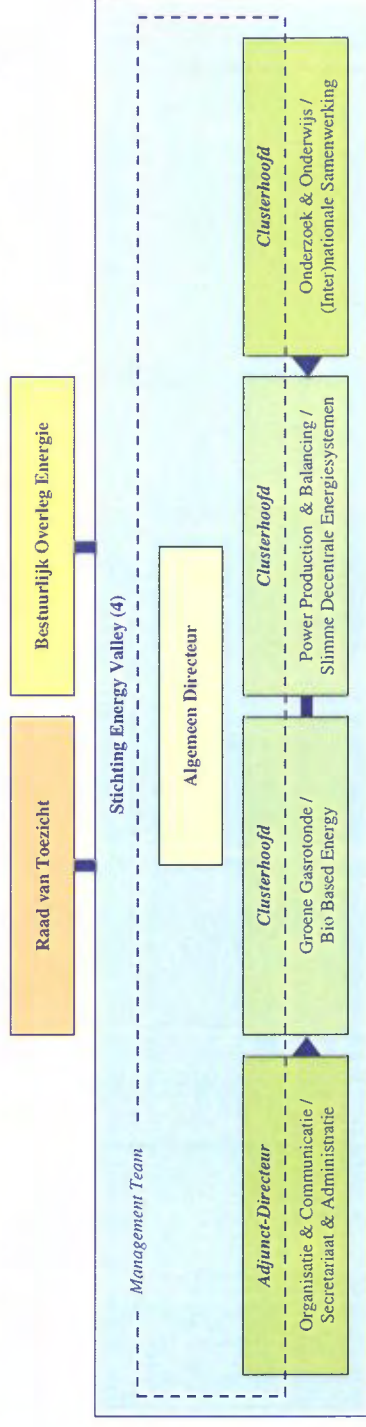

Basisinformatie

Organisatiemodel

De Stichting Energy Valley geeft als kleine, slagvaardige netwerk- en projectorganisatie samen met bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden uitvoering aan het Strategieplan Energy Valley 4. Hiervoor is een basisinformatie voorzien van 19 fte (in loondienst).

De directie wordt ingevuld door een 2-manschap met een algemeen directeur, eindverantwoordelijke en tevens gezicht van de stichting, en een adjunct-directeur, verantwoordelijk voor de interne bedrijfsprocessen en strategie(bewaking) om de efficiëntie van de organisatie te verhogen. De EV4 organisatie kent verder 2 inhoudelijke clusters en 2 doorsnijdende clusters, elk met een meewerkend clusterhoofd, die met de directie het Management Team (MT) vormen. Het MT is verantwoordelijk voor de operationele aansturing van de stichting.

Governance

De stichting legt formeel verantwoording af aan de Raad van Toezicht, die in zijn huidige vorm en functie gehandhaafd blijft. Uit de Raad van Toezicht is een Financiële Commissie samengesteld die met de directie de financiën bewaakt. De Raad van Toezicht komt per kwartaal bijeen, waarbij in ieder geval in het voorjaar de financiële jaarcijfers van het afgelopen jaar worden voorgelegd en in het najaar het jaarlijkse actieplan voor het jaar erop.

Bestuurlijk Overleg Energie

Via het Bestuurlijk Overleg Energie zal periodiek met de provincies en gemeenten afstemming plaatsvinden. Ieder nieuw kalenderjaar zal het actieplan wordt voorgelegd door de directie en voorzitter van de stichting. De publieke jaarbijdragen zijn daarbij afhankelijk gesteld van goedkeuring van het jaarplan. Daarnaast zal de directie periodiek rapporten over de voortgang en inzet van de stichting, conform het actieplan. Halverwege de projectperiode EV4 (eind 2013) zal een wat uitgebreider evaluatiemoment plaatsvinden met aandacht voor de regio-specifieke inzet, de behaalde resultaten, de gepleegde inzet voor meer private financiering en de samenwerking met de NOM.

Ambtelijke overleg

De stichting heeft periodiek overleg met de ambtelijke vertegenwoordigers uit de publieke partners (provincies en gemeenten) om de operationele voortgang van zowel EV4 als de Green Deal Noord-Nederland te bespreken. Dit overleg zal tevens worden benut voor de voorbereiding van het Bestuurlijk Overleg Energie, alsmede de ambtelijke en bestuurlijke afstemming met het Rijk voor de Green Deal.

Personele invulling

Energy Valley heeft een vakbekwaam team aan energieprofessionals aan zich gebonden. Het merendeel hiervan is in loondienst bij de stichting. Aan de hand van de interne gespreksronden kan merendeel van het zittend personeel in loondienst behouden blijven. Daarbij zijn wel de nodige interne verschuivingen voorzien. Met name het cluster Onderzoek & Onderwijs / Internationalisering zal sterker worden bemand omdat daar meer nadruk op komt te liggen. Het totale personeelsbudget en de formatieomvang blijft nagenoeg gelijk aan voorgaande jaren. Voor alle functies wordt een interne procedure doorlopen, alvorens de externe werving start (zie verder hoofdstuk Personele Organisatie).

Regiospecifieke Inzet

Een evenwichtige en zichtbare regiospecifieke inzet is gewenst. Daarbij moet de stichting als vraaggestuurde organisatie wel de ruimte behouden te anticiperen op marktinitiatieven en marktomstandigheden. De stichting geeft geen uitvoering aan lokale klimaatprogramma's, maar ondersteunt nieuwe economische energieactiviteiten op basis van het strategieplan EV4. Met de publieke financiers is hierbinnen een aantal regiospecifieke accenten benoemd. Op hoofdlijnen betreft dit:

Drenthe (incl. Assen en Emmen): bio-energie/groen gas, decentrale energie (woningen/industrie) en wind op land. Specifieke inzet op bio-energie met lokale grondstoffen/agro-industrie, groene industrie (m.n. ETP Midden-Drenthe, Energie Technologiecluster Emmen), smart grids & sensoren (w.o. HIT Assen), decentrale energie in gebiedsontwikkeling (w.o. Assen-Zuid/Nieuweense Landen Meppel) en MBO Vakcentra/Energy Colleges.

Fryslân (incl. Leeuwarden): biogas/groen gas (Groen Gas Hubs / Biogasnetten) en decentrale energie (energie uit water/zonPV). Specifieke inzet op biogasnetten, LNG mobiliteit, decentrale energie & kenniscentrum Brinker Afsluitdijk, synergie water & energie (w.o. Blue Energy), aanhaking kenniscentra bij Energy Academy / College (wind en ZonPV via NHL), Duurzame Wadden en nieuwe marktmodellen voor decentrale energie (w.o. zonPV).

Groningen (incl. gemeente Groningen): bio based energy, smart grids en offshore windenergie. Specifieke inzet op Groen Gas Hubs, biomassa/warmte in industrie / chemie (ETP Eemsdelta) en woonomgeving (Groningen), bio-energie in de Veenkoloniën, smart grids toepassing & kennis (Hoogkerk/Groningen), Groene Energieborg Groningen, offshore windindustrie Eemsdelta, Energy Academy / Campus Groningen.

Noord-Holland (incl. Den Helder en Alkmaar): groen gas, decentrale energie (warmte) en offshore windenergie. Specifieke inzet op biomassa/reststromen vergassingstechnologie & -kenniscentrum (Alkmaar, ECN, HVC / TAQA), Groen Gas Hubs bij lokale agro-industrie, bedrijvigheid & kenniscentrum offshore windenergie Den Helder, restwarmtenet Alkmaar en aanhaking kenniscentra bij Energy Academy / Colleges,

De stichting zal per provincie een regionale liaison aanwijzen om met desbetreffende provincie en gemeente(n) de regiospecifieke inzet en voortgang te bewaken. Bij Drenthe, Fryslân en Groningen zal dit als deeltaak worden ondergebracht bij één van de projectmedewerkers. Met Noord-Holland is overeengekomen 1 medewerker voor de Energy Board (i.o.) aan te stellen. De liaisons zullen met de provincies / gemeente(n) een regionale projecten- en prioriteitenagenda opstellen en bewaken om voldoende te sturen op de gewenste regiospecifieke inzet. Tevens zal gebruik worden gemaakt van veldlocaties in Haarlem (provinciehuis) en Leeuwarden (Nij Bosma Zathe) als uitvalsbasis en ontvangst / vergaderruimte in de regio.

Naast het Bestuurlijk Overleg Energie zal de directie ook jaarlijks de betrokken Gemeenteraden en Provinciale Staten informeren over de voortgang en de regiospecifieke ontwikkelingen, om zo ook de bredere publieke betrokkenheid te waarborgen. Tevens zal het interne monitorsysteem worden uitgebreid om de (uren)inzet naar onderwerp en regio goed inzichtelijk te maken en te kunnen bewaken.

De Rijksoverheid zet in op een (gefaseerde) regionalisatie van de ROM's met een coördinerende taak voor het Topsectoren beleid. De exacte invulling en taakstelling is nog niet uitgekristalliseerd. De NOM en Energy Valley opereren wel direct in elkaars verlengde en zetten in op een goede functionele samenwerking (m.n. op thema's Offshore Windenergie, Smart Grids en Bio Based Economy / Energy). De NOM en EV zullen nadere werkafspraken maken om hun takenpakket op elkaar af te stemmen en overlap te voorkomen.

Onderstaand is voor 2012 uitwerking gegeven aan de werkinzet per themalijn, alsmede de bijhorende organisatie- en financieringsopzet.

Regionale Liaison

Bestuurlijke Terugkoppeling

Samenwerking NOM

Groene Gasrotonde

Nederland heeft een centrale positie als Gasrotonde van Noordwest Europa, met een stevige concentratie aan bedrijven, kennis en faciliteiten in het Noorden. Dit is een sterke economische basis met uitstekende groei kansen. De Energy Valley focus ligt daarbij op verdere uitbouw van de van de gassector en -projecten door sterke interactie met groene energie. Zowel om flexibiliteit te bieden voor fluctuerende energie uit bijv. zon en wind, als via innovatief gebruik en grootschalige doorontwikkeling van Biogas / Groen Gas.

Versterking concurrentiekracht en exportpositie gassector door verbetering van de organisatiegraad en interactie met groene energie.

- Export- & Ontwikkelkracht Gascluster

- versterken organisatiegraad gassector voor participatie in internationale gasprojecten (via tijdelijke kwartiermaker);
- verdere bundeling en uitbouw van gaskennis voor bevordering kennisexport (via Energy Academy / Colleges en HEC).

- Benutting Gas(rotonde) bij Energietransitie

- uitbouw, opschaling en optimalisatie van vergistingprojecten en vergassingspilots (doel: 200 m³ miljoen p.j. in 2015);
- innovatieve inzet van gas(infrastructuur) (bijv. (bio-)LNG mobiliteit, Power2Gas Balancing, warmtetransport, e.d.).

Inzet 2012

- begeleiding groen gas projecten Green Deal Noord-Nederland:
  - opzetten handelsplatform / vereffeningfonds en uitwerking proeftuin status / programma groen gas;
  - (projectmatige) benutting rest- en nevenproducten van vergisting als kunstmestvervanger (struviet en digestaat);
  - grootschalige groen gas projecten SUGAR BV, Potato Power, Veelerveen, Zuidoost Fryslân;
- uitbouw groen gas productie en bedrijvigheid door actieve projectsupport voor:
  - grootschalige biogas/groen gas o.b.v. vergisting (Wijster, Groningen, Oudehaske, Noordoost Fryslân, e.d.);
  - biomassa- en reststromenvergassing (Heveskes, Host, BioMCN, Milena, e.d), incl. demoplant / kenniscentrum HVC/ECN/TAQA;
  - regionale agro-/afvalindustrie en waterschappen/RWZI's om nieuwe productieprojecten op te zetten;
- opstellen strategische visie / position paper voor:
  - verhoging kostenefficiëntie groen gas (inzet bestaande leidingen, CO₂-credits, lokale grondstofketens, regionale afzet, e.d.)
  - small-scale (bio-)LNG in scheepsvaart en wegtransport (o.a. in Harlingen);
  - inzet gaskennis voor vergroening (balancing, geothermie, transport e.d.) en kennisexport gassector in internationale gasprojecten;
- versterking positie in (kennis)netwerk / lobby door:
  - voeren secretariaat Taskforce Groen Gas
  - samenwerking Groen Gas NL Leeuwarden (o.m. via detachering EV medewerker (0,2 fte) en noordelijke inbreng G3D);
  - opbouw lobbydossiers en gerichte marketing (netwerkvorming, persberichten, brochures, website/nieuwe media, e.d)
- versterking (inter)nationale kennispositie met verankering in Energy Academy / Colleges door:
  - ondersteuning lopende programma's (o.a. Koers Noord, Interreg, Flexigas)
  - zekeren inbreng in Topconsortia Kennis & Innovatie Gas (vergisting/vergassing, LNG, Power2Gas, (markt)toepassingen)
  - opzetten EU-kennisprojecten (biogas / groen gas productie, certificering, injectie, handel en gebruik) via HEC;

Bio Based Energy

Bio-energie biedt goede groeikansen voor de sterke landbouwsector en biomassa verwerkende industrie (agro en afval) in het Noorden van Nederland. Energy Valley richt zich op verdere uitbouw van de bio-energie-industrie (w.o. groen gas, bio-methanol, biodiesel, biocoal, algen, e.d.) met focus op 2^e generatie conversietechnologieën, innovatieve grondstoffen (algen, grondstoffenbeheer) en inzet van bio-energieproducten als hernieuwbare grondstof voor de chemie.

Versterking bio-energie-industrie door schaalvergroting, technologische vernieuwing, innovatie en interactie chemiecluster.

- Groen Gas

- bundeling bestaande gas, agro- en afvalindustrie, kennis en aanverwante sectoren,
- uitbouw biogas / groen gas productie via vergisting en vergassing, incl. EU kennis- en demoprojecten

- Bio-energie als opstap naar de Bio Based Economy

- projectmatig doorontwikkelen van innovatieve biomassaconversie technologieën, met diversifiëren van grondstoffen
- vergroten afzetmarkt bio-energie dragers als groene (motor)brandstof en inzet als groene bouwstof voor biochemie/producten

Inzet 2012

- ondersteuning bio-energieprojecten Green Deal Noord-Nederland:
  - kennisopbouw/bundeling torrefactie-technologie via de Dutch Torrefaction Association (DTA);
  - begeleiding grootschalige torrefactie projecten (Qlyte, Foxcoal, TorrCoal, e.d.) met connectie naar grote centrales voor bijstook (lobby)ondersteuning Woodspirit BioMCN (EU NER 300);
- uitbouw bio-energie productie en bedrijvigheid door actieve projectsupport voor:
  - biomassa vergisting- en vergassingsprojecten (zie ook hoofdstuk groene gasrotonde);
  - grootschalige torrefactie/thermische verdelingsprojecten (Qlyte, Foxcoal, Topell, TorrCoal, e.d.)
  - Energie Transitie Parken met lokale (bio-)ketens op industrieel niveau (w.o. bioraffinagecluster Eemsdelta);
  - pilots voor kweek en conversie van mariene biomassa zoals algen, wieren etc.
- opstellen strategische visie / position paper voor:
  - uitbreiding bio-energiecluster door actief benaderen regionale agro-/afvalindustrie en mogelijk inzet lokaal grondstoffenbeheer;
  - inzet biocoal voor bijstook in grote centrales en/of hoogwaardige brandstof voor bijv. de kalk/cementindustrie
  - inzet bio-energieproducten als grondstof voor (regionale) (petro)chemische industrie (met NOM en regionale industrie)
- versterking positie in (kennis)netwerk / lobby door:
  - voeren secretariaat Dutch Torrefaction Association voor bundeling van kennis en -lobbykracht;
  - opbouw lobbydossiers en gerichte marketing (netwerkvorming, persberichten, brochures, website/nieuwe media, e.d.)
- versterking (inter)nationale kennispositie met verankerung in Energy Academy / Colleges door:
  - ondersteuning lopende programma's (o.a. Koers Noord, Interreg, Flexigas)
  - zekeren noordelijke inbreng in Topconsortia Kennis & Innovatie Bio-energie (o.m. torrefactie, pyrolyse, bio-cascadering, algen);
  - opzetten EU-kennisprojecten (torrefactie, pyrolyse, bio-cascadering, algen) via HEC;

Power Production & Balancing

De (inter)nationale schakelpositie van het Noordelijke elektriciteitscluster met nieuwe centrales, (inter)nationale netverbindingen en grote windparken biedt goede economische kansen. De Energy Valley focus ligt op het verder uitbouwen van deze schakelpositie door een goede inbedding van grootschalige decentrale elektriciteitsopwekking, passende infrastructurele oplossingen en innovatieve concepten voor opslag en balanceren (o.m. via flexibiliteit gasgestookte centrales).

Uitbouw innovatief elektriciteitscluster via grootschalige decentrale opwekking en vergroening van de centrale opwekking.

- (Offshore) Windenergie

- met NOM/NHN bundelen en acquireren van bedrijven in de windenergiesector (assemblage, logistiek, fundatie, onderhoud, e.d.).
- stimuleren innovaties en ondersteuning wegnemen knelpunten voor passend collectief elektriciteitsnetwerk op zee (E-hub).

- Energieopslag en -Infrastructuur

- stimuleren innovatieprojecten en kennisopbouw voor (grootschalige) energieopslag (Gas2Power/Power2Gas, CAES, e.d.).
- versterking van de (inter)nationale elektriciteitsinfrastructuur en mogelijkheden voor dynamische netbeheer.

Inzet 2012

- ondersteuning van windenergieprojecten Green Deal Noord-Nederland:

- noordelijke inbreng in innovatieprogramma voor 40% kostprijsverlaging wind op zee (met NWEA / Green Deal Offshore Wind).
- oprichting en financiering Kenniscentrum Offshore Windenergie MCN/NHL Den Helder.
- Europese samenwerking voor infrastructuur op zee en invoeding windstroom.

- uitbouw van grootschalige schone elektriciteitsproductie en bedrijvigheid door actieve projectsupport voor:

- acquisitie en betrekken (regio)bedrijven bij offshore windparken (via NNOW met NOM/Syntens).
- grootschalige elektriciteitsopslag (CAES, E-mobility, dynamische netbeheer, e.d.).

- opstellen strategische visie / position paper voor:

- uitbreiding offshore windenergie boven Noord-Nederland (regelluwe concessies, kabelcorridors, EU-samenwerking, e.d.).
- innovatieve financieringsconcepten voor offshore infrastructuur (E-hub).
- netbalancering door interactie tussen gas- en elektriciteitssector (bijv. via Gas2Power/Power2Gas).

- versterking positie in (kennis)netwerk / lobby door:

- uitbouw samenwerking en versterking noordelijke inbreng in georganiseerde offshore windindustrie (NWEA / FLOW);
- opbouw lobbydossiers en gerichte marketing (netwerkvorming, persberichten, brochures, website/nieuwe media, e.d.)

- versterking (inter)nationale kennispositie met verankering in Energy Academy / Colleges door:

- ondersteuning van onderzoek, testlocaties en opleidingen (offshore) windenergie-technologie.
- zekeren inbreng in Topconsortia Kennis & Innovatie Offshore Windenergie (o.m. assemblage, fundatie, onderhoud, infra).
- opzetten EU (kennis)projecten (Noordzee stopcontact, netbalancing, crossborder handel) via HEC.

Slimme Decentrale Energiesystemen

Decentrale energie zal komende decennia een steeds grotere rol spelen in de mondiale energievoorziening. Het Noorden wil vooroplopen als het gaat om de ontwikkeling van decentrale energiesystemen en toepassing in de gebouwde omgeving en industriële complexen (zonPV, energie uit water, wko, e.d.). Energy Valley richt zich op een verdere uitbouw hiervan om de bedrijvigheid in zowel de ontwikkelende (ICT, technologie, producten, e.d.) als toeleverende industrie (installatie, diensten/services e.d.) te bevorderen.

Uitbouw bedrijvigheid decentrale energiesystemen via pilots en clustering bedrijven/kennis.

- *Decentrale Energie in gebouwde omgeving / industrie*

- met lokale overheden / ontwikkelaars toepassen slimme energieconcepten in gebiedsontwikkeling en woonwijken (smart grids).
- koppeling van lokale energievraag en -aanbod / productieketens op industriële complexen (Energie Transitie Parken).

- *Innovatieve decentrale energieopwekking*

- innovatieve technologieën voor energie uit water (geijstroom, zoet-zout gradiënten) en geïntegreerde zonPV systemen.
- integrale warmtesystemen met collectieve infrastructuur, restwarmtebenutting, ondergrondse warmte en opslag.

Inzet 2012

- ondersteuning decentrale energieprojecten Green Deal Noord-Nederland:

- integrale planvorming Afsluitdijk met ruimte voor innovatieve decentrale energiepilots en kenniscentrum duurzaamheid (Brinker).
- praktijklocaties voor slimme energie en/of (rest)warmtenetten in woon- en werkgebieden, incl. proeftuinstatus decentrale energie.
- uitrol elektrisch vervoer voor buffering decentrale energie (via deelname in Drive4Electric).

- uitbouw decentrale energieproductie en bedrijvigheid door actieve projectsupport voor:

- testlocaties / pilots voor decentrale energiesystemen en smart grids in woonwijken.
- Duurzame Wadden via inbreng bedrijfscontacten en expertise regelgeving, infra, financiering, e.d.
- (rest)warmtenetten en Energie Transitie Parken voor (industriële) ketens op bedrijfsterrainen (warmte, reststromen, e.d.).

- opstellen strategische visie / position paper voor:

- slimme financieringsopties decentrale energiesystemen zoals ZonPV, HRe, WKO, e.d. (voor lokale overheden en ontwikkelaars).
- decentrale energie in woon- en werkgebieden, met opties voor Lokale Duurzame Energie Bedrijven.
- technologie / innovatieclusters voor energie uit water zoals Tocardo (met Zeeland) en Blue Energy.

- versterking positie in (kennis)netwerk / lobby door:

- New Energy Business Community (NEBC) voor bundeling van decentrale energiebedrijvigheid en -kennis.
- opbouw lobbydossiers en gerichte marketing (netwerkvorming, persberichten, brochures, website/nieuwe media, e.d.).

- versterking (inter)nationale kennispositie met verankering in Energy Academy / Colleges door:

- actief betrekken van sensorcluster en HIT Assen bij ontwikkeling van smart grids technologieën.
- zekeren inbreng in Topconsortia Kennis & Innovatie Smart Grids (o.m. producten, diensten en services).
- opzetten EU (kennis)projecten (smart grids, decentrale energiesystemen, smart appliances, e.d.) via HEC.

Onderzoek & Opleidingen

De uitbouw van het noordelijke energiecluster vraagt om meer fundamenteel en toegepast onderzoek, kennisvalorisatie en toegespitste opleidingen om aan de groeiende personeelsvraag te voldoen. Energy Valley richt zich op de bundeling en uitbouw van vraaggestuurde energiekennis door bedrijven en kennisinstellingen (op mbo, hbo en wo) aan elkaar te koppelen en (inter)nationale samenwerking in kennisprojecten te stimuleren.

Uitbouw kennisbasis en -profiel door bundeling opleidingen & onderzoek in Energy Academy/College in afstemming met marktvraag.

- Energy Academy / Campus

- opzetten integraal programma voor energionderzoek & -onderwijs (hbo/wo), met verzamelgebouw op Zernike Groningen.
- topwetenschap in combinatie met bedrijfsleven om tot meer kennisvalorisatie te komen.

- Energy Colleges

- projectmatige samenwerking van kennisinstellingen en bedrijfsleven op concrete kennis/opleidingsvraagstukken.
- opzetten van vakcentra voor toegepast onderzoek & onderwijs (hbo/mbo) gelieerd aan concrete marktvragen/projecten.

Inzet 2012

- ondersteuning energiekennis projecten Green Deal Noord-Nederland:
  - uitwerking Energy Academy/Campus en Energy Colleges met initiatiefnemers en bedrijfsleven.
  - ontwikkeling / uitbouw MCN Kenniscentrum Offshore Windenergie Den Helder en CIV Energie Noorderpoort.
  - kennisuitwisseling tussen triple helix via periodieke netwerk/kennisbijeenkomsten.
- uitbouw toegepaste energiekennis / kennisvalorisatie door actieve projectsupport voor:
  - marktgedreven kennisprojecten (groen gas koers noord, flexi's) en koppeling kennisinstellingen aan praktijktest / pilots.
  - vakcentra toegepaste energiekennis (E-home, klimaatbeheersing, e.d.) met bedrijfsleven en opleidingscentra.
  - Brinker Afsluitdijk voor kennisbundeling/platform maatschappelijke duurzaamheidsvraagstukken.
- opstellen strategische visie / position paper voor:
  - kennisvalorisatie via open innovatie en (projectmatige) samenwerking kennisinstellingen-bedrijfsleven.
  - koppeling overige regionale kenniscentra (o.m. sensors en water) en opleidingscentra aan Energy Academy / College.
  - uitrol energiekunde in onderwijs (van basis tot postacademische), met energiesector en kennisinstellingen.
- versterking positie in (kennis)netwerk / lobby door:
  - bundelen / versterken samenwerking (regionale) kennisinstellingen in Energy Academy / Colleges.
  - opbouw lobbydossiers en gerichte marketing (netwerkvorming, persberichten, brochures, website/nieuwe media, e.d.).
- stimuleren vraaggestuurde kennis / kennisvalorisatie in Energy Academy / Colleges door:
  - inbreng bedrijfsmatige / projectmatige contacten en kennisprojecten.
  - koppeling naar Topconsortia Kennis & Innovatie Gas, Bio-energie, Offshore Windenergie en Smart Grids.
  - inbreng bedrijfsmatige contacten voor EU (kennis)projecten via HEC.

(Inter)nationale Samenwerking

Het noordelijke energiecluster loopt op een aantal strategische energithema's nationaal en internationaal voorop. Uitbouw van de regiokracht vraagt om goede samenwerking met (kennis)partners in Nederland en daarbuiten. De Energy Valley focus ligt op functionele (inter)nationale samenwerking op de kernthema's van EV4 om de positie als EnergyPort in de nationale Topsector Energie en het Europese Innovatie- & Coheesiebeleid te versterken.

Strategie EV4

Actielijnen EV4

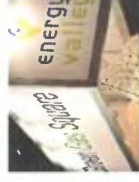
Uitbouw projectmatige nationale en internationale samenwerking ter versterking van de inhoudelijke EV4 speerpunten.

- (Inter)nationale projectallianties

- betrekken van (inter)nationale partners bij ontwikkel- en investeringsprojecten, incl. cross-overs naar overige noordelijke pieken.
- in het kader van Hansa Energy Corridor (HEC) projectmatige uitbouw van de alliantie met Noordwest Duitsland.

- Opzetten administratieve back-office EU-projecten

- extern organiseren van uitvoeringscapaciteit voor het opzetten en afhandelen van EU-projecten.
- zelfdragend maken van de uitvoeringscapaciteit door invierdiermogelijkheden bij administratieve afhandeling.

Inzet 2012

- ondersteuning van internationale samenwerkingsprojecten Green Deal Noord-Nederland:

- structurele (projectmatige) samenwerking met Noordwest-Duitsland (via HEC).
- uitbouw strategische samenwerking Noordwest-Duitsland en Noordzee landen tot 'European Region of Energy Excellence'.

- uitbouw (inter)regionale en nationale samenwerking door:

- periodiek afstemmingsoverleg noordelijke pieken om synergie en gezamenlijke projecten te stimuleren (bij voorkeur via SNN).
- inbreng in Topconsortia Kennis & Innovatie Gas, Offshore Windenergie, Smart Grids en Bio-energie.
- functioneel overleg met o.a. Brainport Eindhoven (smart grids / zonPV), Wageningen (BBE) en Rotterdam (BBE / Power).

- uitbouw internationale samenwerking via Hansa Energy Corridor door:

- inbreng bedrijfscontacten en projectopties in HEC voor uitwerking in samenwerkingsprojecten binnen EU-kaderprogramma's.
- opzetten transnationale governance structuur HEC om voldoende betrokkenheid te waarborgen.
- indiening aanvraag Region of Knowledge voor kennistransfer Nederland, Duitsland, Schotland en Noorwegen (opvolger HEC).

- opzetten / organiseren van front office – back office model voor EU-projecten om administratieve processen extern onder te brengen.

- versterking positie in (kennis)netwerk / lobby door:

- structurele dataverzameling (facts & figures) als bewijsvoering resultaten / economische impact (met EDlaal / SNN).
- met SNN organiseren van nationale sectordag Topsector Energie in Noord-Nederland (april 2012).

Branding & Lobby

Energy Valley is uitgeroerd van regionaal initiatief tot economisch cluster van nationaal en internationaal belang. Goede branding is daarbij essentieel. De focus ligt op versterking van de aanzuigende werking via communicatie van concrete projecten, actief positioneren als Energy Valley / Energyport en door partijen uit de triple helix actief te bundelen (clustervorming). Voor EV4 zal tevens meer nadruk worden gelegd samenbrengen van partijen in de lobby en voor bredere publiekscommunicatie (draagvlak en aantrekken kenniswerkers).

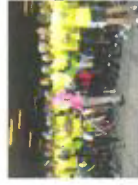
Versterken (inter)nationale positie en maatschappelijke betrokkenheid door gebundelde projectenbranding en -lobby.

- **Community Building**

- netwerkvorming, lokaal / regionaal aanwezigheid en (interne en externe) kennisdeling via bijeenkomsten en nieuwe media.
- met partners versterkte inzet op bredere maatschappelijke betrokkenheid en draagvlak voor energieactiviteiten.

- **Lobbysynchronisatie**

- bundelen van landelijke en Europese lobby uit bedrijfsleven en overheid om positie van strategische energietheema's te versterken.
- structurele dataverzameling (business intelligence) voor onderbouwing van lobby en branding (facts & figures).

Inzet 2012

- stimuleren netwerkvorming en kennisoverdracht via bijeenkomsten (vooralnog):

- Evenement Groen, 23-26 februari 2012, Leeuwarden, met Club van 2025/AgNL e.a. (praktisch / MKB / burger).
- Green Beach, augustus/september 2012, Noord-Holland, met Energy Board (informeel / triple helix).
- Energy Delta Convention, november 2012, Groningen, met RUG e.a. (internationaal / triple helix).
- 4 tot 6 thematische Energy Valley Platform bijeenkomsten (gas, bio-energie, offshore wind, decentraal, e.d.).
- uitbouw Energy Valley Platform (target 250+ leden) door uitbreiding voordeelpakket, kennisuitwisseling en community building.
- vertegenwoordiging / bundeling van noordelijke partners op relevante nationale en internationale energiebeurzen / lezingen.

- communicatie actuele energieontwikkelingen / projecten (naar interne en externe doelgroep) via:

- papieren Resource (5 tot 6 keer per jaar), digitale nieuwsbrief (wekelijks), eigen/projectgerelateerde persberichten (free publicity).
- actieve communicatie / community building via social media: Twitter (target 1.000+ volgers) en LinkedIn (target 500+ members).
- uitbouw digitale Energy Valley kaart met projectvideo's / factsheets, alsmede update corporate video / brochure.

- vergroten maatschappelijke betrokkenheid / zichtbaarheid via:

- ondersteuning Brinker voor opzetten digitale community building / kennisplatform tussen overheid, bedrijf, kennis en burger.
- ondersteuning Frisian Solar Challenge en Energy Valley Topclub om jeugd te involveren/interresseren voor energie(techniek).
- uitwerking PVA brede publiekscommunicatie, via bijv. regionale media, inzet bestaande marketingkanalen, publieksevents, e.d.

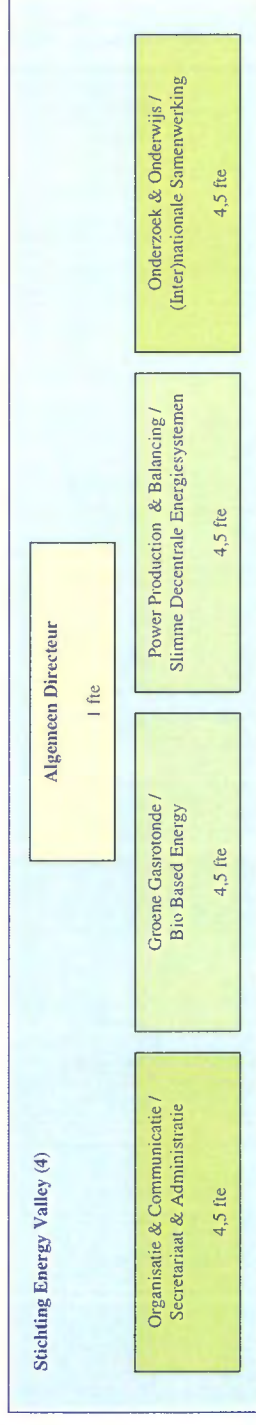
- versterken positie in (kennis)netwerk / lobbypositie door:

- bieden van open platform voor meer (interne) communicatie tussen betrokken publieke en private partners.
- met EDIaal / SNN opzetten gevalideerde facts & figures systeem (investeringen, directe/indirecte fte, R&D, CO2, PJ, e.d.).
- opbouwen lobbydossiers voor noordelijke kernthema's om bedrijfsmatige en politieke lobby beter te synchroniseren.
- actieve (project)lobby voor kerndossiers in Den Haag en Brussel in afstemming met betrokken partijen.

Personele Organisatie

De beoogde basisorganisatie EV4 zal bestaan uit 19 fte, gelijkelijk verdeeld over de clusters (zie figuur). Dit is een vergelijkbare formatie met een eenzelfde personeelsbudget als vorige periode (met maximale aanstelling in loondienst).

Personele invulling

Een groot deel van het bestaande personeel in loondienst kan behouden blijven. Daarbij is wel een aantal verschuivingen voorzien. Door de beëindiging van een aantal inhuur- en detacheringcontracten ontstaan er tevens nieuwe vacatures. De voorbereiding voor de werving & selectie is in volle gang zodat dit direct na definitieve vaststelling van de financiering kan starten. Om dit organisatorisch in goede banen te leiden zal dit deels gefaseerd gebeuren. Hoogste prioriteit ligt op het vinden van een nieuw clusterhoofd Power Production & Balancing / Slimme Decentrale Energiesystemen en een Senior Communicatieadviseur. Daarnaast is versterking van het cluster Onderzoek & Opleiding / (Inter)nationale Samenwerking voorzien omdat hier ten opzichte van vorige periode meer nadruk op is komen te liggen. De verwachting is dat overgrote deel van de basisorganisatie EV4 na het 1^e kwartaal van 2012 operationeel kan zijn.

Directie

De directie wordt ingevuld door een 2-manschap met een algemeen directeur als hoofdverantwoordelijke, tevens gezicht van de stichting en een adjunct-directeur voor strategie/beleid en interne organisatie. Gerrit van Werven blijft aan als algemeen directeur (in loondienst), waarbij per 2012 de verbintenis met zijn eigen adviesbureau wordt verbroken. De huidige bureaucoördinator Owen Huisman zal in loondienst treden bij de stichting als adjunct-directeur.

Management Team

Elk cluster kent een meewerkend clusterhoofd die met de directie het Management Team vormt. Patrick Cnubben blijft aan als clusterhoofd Groene Gasronde / Bio Based Energy en Koois Lok als clusterhoofd Onderzoek & Onderwijs / (Inter)nationale Samenwerking. Beide in loondienst. Wim Naeije zal per 2012 de stichting verlaten. Via een externe sollicitatieprocedure zal een geschikte nieuwe kandidaat worden gezocht voor de functie van clusterhoofd Power Production & Balancing / Slimme Decentrale Energiesystemen. Het heeft daarbij sterk de voorkeur dit op basis van een fulltime aanstelling in loondienst in te vullen.

HRM-beleid

De stichting Energy Valley is sinds 2008 gestart met aanstelling van personeel in loondienst. Dit zal gecontinueerd en uitgebouwd worden. Om een aantal zaken rondom het personeel beter te organiseren zal voor EV4 het HRM-beleid worden geprofessionaliseerd (gedurende eerste twee kwartalen 2012). Tevens zal een meer gespecialiseerde urenadministratie worden doorgevoerd (invoering medio 2012) als intern managementtool en om meer inzicht te verschaffen in de regio-specifieke inzet.

Regionale Liaisons

Zoals aangegeven zal per provincie een regionale liaison worden aangewezen. Voor Noord-Holland Noord zal in totaal 1 fte worden vrijgemaakt die ondersteuning biedt op de thema's groen gas en offshore windenergie, voor de overige provincies zal de liaisonfunctie als deeltaak worden ondergebracht bij één van de inhoudelijke medewerkers. De exacte onderverdeling van deze werkzaamheden zal zo snel mogelijk na aanvang van de projectperiode EV4 worden ingevuld.

Kosten 2012

In het Strategieplan EV4 is de basisbegroting vastgesteld op €11,5 miljoen voor 4 jaar met een gelijke verdeling van €2.875.000 per jaar. Onderstaande is de kostenbegroting (exclusief btw) nader gespecificeerd voor 2012.

	Q1	Q2	Q3	Q4	2012
PERSONEEL	€ 387.500	€ 387.500	€ 387.500	€ 387.500	€ 1.550.000
Administratie	€20.000	€20.000	€20.000	€20.000	€80.000
Huisvesting	€30.000	€30.000	€30.000	€30.000	€120.000
Kantoorkosten	€40.000	€25.000	€25.000	€25.000	€115.000
Reis/verblijf	€27.500	€27.500	€27.500	€27.500	€110.000
OPERATIONELE KOSTEN	€ 117.500	€ 102.500	€ 102.500	€ 102.500	€ 425.000
Publiciteit	€25.000	€25.000	€25.000	€25.000	€100.000
Drukwerk	€15.000	€15.000	€15.000	€15.000	€60.000
Website	€10.000	€10.000	€10.000	€10.000	€40.000
Congressen	€25.000	€25.000	€25.000	€25.000	€100.000
COMMUNICATIE	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 300.000
Werkbudget GG/BBE	€50.000	€50.000	€50.000	€50.000	€200.000
Werkbudget PPB/SDE	€50.000	€50.000	€50.000	€50.000	€200.000
Werkbudget O&OI	€50.000	€50.000	€50.000	€50.000	€200.000
STUDIES	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 600.000
TOTAAL	€ 730.000	€ 715.000	€ 715.000	€ 715.000	€ 2.875.000
CUMULATIEF	€ 730.000	€ 1.445.000	€ 2.160.000	€ 2.875.000	€ 2.875.000

De kosten zijn nagenoeg gelijkmatig verdeeld per kwartaal, omdat op voorhand de exacte maandelijks ritmiek lastig te bepalen is. Alleen voor de kantoorkosten is een extra reservering geplaatst in het 1^e kwartaal in verband met het inrichten van extra werkplekken. Gezien de voorgenomen gefaseerde uitbouw van de personele organisatie zullen de personeelskosten (loon + sociale lasten + opslagen) in de praktijk in het 1^e kwartaal lager liggen (totaal circa €250.000 op basis van personeel dat aan blijft uit EV3) en in de overige kwartalen wat hoger. Dit is afhankelijk van de werving & selectieprocedure en de contractdatum waarop nieuwe medewerkers toetreden. Conform strategieplan wordt budgettaire gestuurd op maximaal €1.550.000 aan personeelkosten per jaar.

De basisbegroting EV4 is exclusief btw. Voor een maximaal effectieve besteding van de middelen is het gewenst de btw terug te halen. In EV3 is een regeling getroffen waarbij de btw-kosten naar rato van de private (btw-belaste) bijdrage verrekenbaar zijn en het resterende deel kan worden teruggevoerd op de publieke partners, die dit kunnen terughalen uit het compensatiefonds. Dit wordt vervolgens ter beschikking gesteld aan de stichting. Voor EV4 wordt aangestuurd op een gelijke regeling, in overleg met de belastingdienst en publieke partners. Indien een soortgelijke regeling niet mogelijk is zal met de fiscalist naar een andere oplossing moeten worden gezocht.

Begroting 2012

De totaalbegroting voor EV4 is opgebouwd uit minimaal 35% private financiering en maximaal 65% publieke financiering. Onderstaand is de financiering (exclusief btw) voor 2012 nader gespecificeerd.

	Q1	Q2	Q3	Q4	2012	status
Provincie Drenthe	€ 150.000	€ 243.750			€ 393.750	Besluitvorming februari 2012
Provincie Fryslân	€ 393.750				€ 393.750	Beschikking 2012/2013 ontvangen op 1/12/2011
Provincie Groningen		€ 393.750			€ 393.750	PS besluitvorming 8 februari 2012
Provincie Noord-Holland		€ 393.750			€ 393.750	PS besluitvorming maart 2012
Gemeente Alkmaar		€ 50.000			€ 50.000	B&W besluit 25 oktober 2011
Gemeente Assen		€ 50.000			€ 50.000	Raadsbesluit 15 februari 2012
Gemeente Den Helder		€ 50.000			€ 50.000	PM
Gemeente Emmen	€ 50.000				€ 50.000	Beschikking ontvangen 3 oktober 2011
Gemeente Groningen	€ 50.000				€ 50.000	Besluitvorming december 2011
Gemeente Leeuwarden	€ 50.000				€ 50.000	B&W besluit december 2011
PUBLIEK	€ 593.750	€ 1.281.250			€ 1.875.000	65%
Gasunie	€ 100.000				€ 100.000	Schriftelijk akkoord, RvT besluit 3 november 2011
GasTerra	€ 100.000				€ 100.000	Schriftelijk akkoord, RvT besluit 3 november 2011
NAM	€ 100.000				€ 100.000	Schriftelijk akkoord, RvT besluit 3 november 2011
Groningen Seaports	€ 100.000				€ 100.000	Schriftelijk akkoord, RvT besluit 3 november 2011
Enexis	€ 100.000				€ 100.000	Verzoek schriftelijke bevestiging bij Enexis
Alliander	€ 100.000				€ 100.000	Schriftelijke akkoord, 7 december 2011
KEMA	€ 25.000				€ 50.000	Schriftelijk voorstel vanuit KEMA
PWC	€ 25.000		€ 25.000		€ 100.000	Schriftelijke akkoord, 9 december 2011
Taga	€ 50.000				€ 100.000	Verzoek schriftelijke bevestiging bij Taga
Rijksuniversiteit Groningen	€ 50.000				€ 50.000	Schriftelijk akkoord, RvT besluit 3 november 2011
Hanzehogeschool Groningen	€ 50.000				€ 50.000	Schriftelijk akkoord, RvT besluit 3 november 2011
Kenniscampus Leeuwarden		PM			PM	Vervolggesprekken gaande
Noorderpoort		€ 50.000			€ 50.000	Verzoek schriftelijke bevestiging bij Noorderpoort
Overige private partijen		PM			PM	Gesprekken gaande
PRIVAAT	€ 625.000	€ 325.000	€ 25.000	€ 25.000	€ 1.000.000	35%
TOTAAL	€ 1.218.750	€ 1.606.250	€ 25.000	€ 25.000	€ 2.875.000	
CUMULATIEF	€ 1.218.750	€ 2.825.000	€ 2.850.000	€ 2.875.000	€ 2.875.000	

Op basis van de huidige stand van zaken is het eerste kwartaal 2012 voldoende basisfinanciering beschikbaar om aan de lopende kosten te voldoen. Daarnaast is er voldoende zicht op de overige financiering om de wervingsprocedures voor nieuw personeel te starten. De private bijdragen worden gecommitteerd voor de gehele projectperiode (4 jaar). Een aantal publieke partners heeft aangegeven in 2 delen te committeren, eerst de bijdragen 2012 en 2013 en op basis van de tussentijdse evaluatie besluitvorming over 2014 en 2015.

Energy Valley
De [REDACTED]
Postbus 11073
9700 CB GRONINGEN

Contactpersoon [REDACTED]
Telefoon 14 0592
Bezoekadres Noordersingel 33
Uw brief van -
Uw kenmerk -
Ons kenmerk 2012-05306 ✓
Datum 19 juli 2012
Verzenddatum 20 juli 2012

Onderwerp
Financiering Energy Valley 4

Geachte [REDACTED]

Op 3 mei 2012 hebben wij uw aanvraag voor een subsidie van 4 x € 50.000,-- voor Energy Valley 4 ontvangen.

Assen heeft hoge ambities op het gebied van duurzaamheid en (hernieuwbare) energie en erkent dat het belangrijk is om hierin de regionale samenwerking te zoeken. In de afgelopen periode (Energy Valley 3) was Assen dan ook nauw betrokken, echter toen zonder financiële participatie. In de voorbereiding van de nieuwe programmaperiode hebben wij meerdere gesprekken met uw organisatie gehad. Onze input is op een goede manier vertaald in uw strategieplan en actieplan.

In uw financieringsverzoek geeft u bovendien een goed overzicht van wat uw specifieke activiteiten voor de gemeente Assen in deze programmaperiode gaan zijn:

- Profilering van de gemeente Assen in lobby en communicatie, met de focus op het sensorcluster en slimme decentrale energiesystemen.
- Ondersteuning bij de realisatie van decentrale energieprojecten, zowel binnen de bestaande bebouwing als bij de gebiedsontwikkelingen onder de Florijnas.
- Aanhaking van het kenniscluster in Assen, met een focus op het HIT en TT-Institute, bij duurzame energieontwikkelingen en de opzet van Energy Academy en Energy College.

De genoemde activiteiten passen dan ook goed binnen de duurzaamheidsvisie van de gemeente Assen en het economisch beleidsplan 'Op de Boeggolf van Ontwikkelingen'.

Besluit

Wij hebben besloten voor het programma van Energy Valley 4 een subsidie te verlenen van € 50.000,-- per jaar voor de periode 2012 t/m 2015. Wij gaan daarbij uit van de activiteiten, zoals u die hebt beschreven in uw brief en hierboven zijn samengevat.

De voorwaarden voor deze subsidie proberen wij zoveel mogelijk te synchroniseren met de andere publieke financiers. Daarbij gaan wij uit van uw memo, zoals die is besproken in het Bestuurlijk Overleg Energie van 22 juni 2012.

Bevoorschotting

Het voorschot over 2012 wordt met het nemen van dit besluit verstrekt. Toekenning en betaling van het voorschot over de jaren 2013, 2014 en 2015 vindt plaats na goedkeuring van het jaarlijkse actieplan, nadat dit vastgesteld is.

Subsidievaststelling

Uiterlijk drie maand na afloop van het kalenderjaar dient uw instelling een financieel overzicht in met opstelverklaring van uw accountant. Inhoudelijk koppelt u de resultaten van het afgeronde jaar terug in het nieuwe actieplan. De subsidie zal dan binnen de geldende termijn na ontvangst van de aanvraag worden vastgesteld.

Met de beschikking tot subsidievaststelling wordt definitief beslist over de subsidie die u ontvangt. De subsidie kan ten hoogste worden vastgesteld op het verleende subsidiebedrag van € 50.000,--, indien de activiteiten conform deze beschikking tot subsidieverlening zijn uitgevoerd en ook voorts aan de wettelijke verplichtingen is voldaan. Teveel uitbetaalde voorschotten worden teruggevorderd.

Wij wensen u veel succes met de uitvoering van uw activiteiten en zullen hier ook nauw bij betrokken blijven. Wij zullen dan ook op regelmatige basis overleg hebben met een door u aan te wijzen contactpersoon voor de gemeente Assen.

Voor vragen of opmerkingen kunt u contact opnemen met

Met vriendelijke groet,
namens burgemeester en wethouders,

J.H. Dijkstra
Eenheidsmanager Beleid

Leden van de raad

Contactpersoon [REDACTED]
Toestel 140592
Bezoekadres Noordersingel 33
Uw brief van -
Uw kenmerk -
Ons kenmerk 2012-05305
Bijlagen -
Datum 19 juli 2012
Verzenddatum 20 juli 2012

Onderwerp Financiering Energy Valley 4 (2012-2015)

Geachte heer/ mevrouw,

Met het ondertekenen van de Green Deal heeft de gemeente Assen steun gegeven aan de voortzetting van de strategische ontwikkeling van de energiesector in Noord-Nederland in publiekprivate samenwerking. De stichting Energy Valley vervulde afgelopen 8 jaar daarin een centrale rol als netwerkorganisatie en aanjager van nieuwe energieactiviteiten. Met het sluiten van de Green Deal ontstaat ook de behoefte tot het voortzetten van de stichting Energy Valley. De stichting fungeert als centrale uitvoeringsorganisatie om met en namens bedrijven, overheden en onderwijsinstellingen uitvoering te geven aan de werkafspraken, zodat op basis van nauwe interactie projecten versneld gerealiseerd worden. De kerntaken blijven actieve projectstimulering en branding, afgebakend langs de tophema's Groene Gasrotonde, Bio Based Energy, Power Production & Balancing, Decentralized Energy Systems, en Onderzoek & Opleidingen. Het strategieplan voor de vierde periode Energy Valley en het actieplan voor 2012 zijn bijgevoegd.

Betekenis voor Assen

Het strategieplan en actieplan sluiten goed aan bij de gemeentelijke ambities. Meerdere ambities van de gemeente (duurzaamheid, Sensorstad, economische ontwikkeling, Florijnas) worden ondersteund. Er is ook met Energy Valley gesproken over de specifieke inzet voor onze gemeente. Concreet is afgesproken dat Energy Valley in de werkperiode zich specifiek voor Assen zal inzetten voor:

- de profilering van het sensorcluster en duurzame-energieprojecten;
- ondersteuning bij realisatie van energieprojecten in Assen, zowel voor de bestaande stad als binnen de projecten van de Florijnas;
- aanhaking van HIT/Sensor Universe en TT-Instituut bij het kenniscluster Energy Academy en Energy College.

Assen profiteert ook van een blijvend sterke profilering van Noord-Nederland als 'Energy Valley'. Energy Valley is ook een bruikbare kapstop als gesprekspartner, voor lobby en subsidieaanvragen bij het Rijk. De vorig jaar gesloten Green Deal is daarvan een voorbeeld. Op dit moment zit Energy Valley ook aan tafel bij de vorming van de programma's rondom de Topsector Kennis en Innovatie energie. Bovendien wordt gesproken over de mogelijkheden voor projecten in de gemeente Assen die de recente wijzigingen in de elektriciteits- en gaswet en de duurzaamheidsparagraaf in het vijfpartijenakkoord ons bieden.

Een aantal onderdelen van het strategieplan zijn niet (direct) relevant voor Assen. Een voorbeeld hiervan is Offshore wind (Wind op zee). Deze onderdelen dragen echter wel aan het imago van geheel Noord-Nederland als 'energieregio', waar Assen ook van profiteert. Een aantal onderdelen van het Asser duurzaamheidsbeleid zijn niet vertegenwoordigd in Energy Valley 4. Voorbeelden

hiervan zijn energiebesparing in de bestaande bouw en duurzame mobiliteit. Voor deze thema's gelden echter al wel andere samenwerkingsverbanden, zoals het 100.000-woningenplan en het 100.000-voertuigenplan.

Financiering

Gezien het wegvallen van de rijksbijdrage vanuit Koers Noord (SNN/EZ) zal de financiering van Energy Valley anders moeten worden vormgegeven. **Hierbij wordt ook van de gemeente Assen een bijdrage gevraagd, van €200.000 voor 4 jaar.** De totale bijdrage van provincies en gemeenten is €7,5 miljoen voor 4 jaar. Conditie voor de publieke bijdrage is dat de private bijdrage minimaal een derde van de totale financiering bedraagt. Het totale budget komt daarmee op €11,5 miljoen voor 4 jaar.

De kosten van €50.000 per jaar of €200.000 voor de gehele programmaperiode kunnen worden gedekt vanuit het duurzaamheidsfonds. Dit heeft geen invloed op de gestelde doelen binnen het duurzaamheidsfonds, de gestelde doelen worden behaald. Ook de doelen zoals gesteld in het Klimaatcontract met de provincie kunnen wij nog steeds waarmaken, mede door additionele SDE-subsidies voor zonnepanelen.

Communicatie en evaluatie

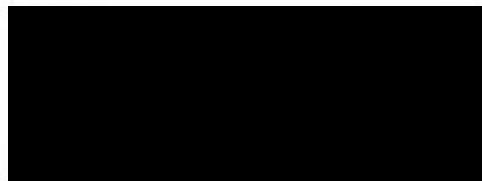
Er ligt een aanbod van Energy Valley om in het informerende blok van de raadsvergadering een presentatie te geven over Energy Valley 4 en de betekenis hiervan voor Assen. Wij horen graag of de gemeenteraad daar behoefte aan heeft. Via het Bestuurlijk Energie Overleg zal periodiek met de provincies en gemeenten afstemming plaatsvinden. Ieder nieuw kalenderjaar zal het actieplan worden voorgelegd aan het college ter goedkeuring. Halverwege de projectperiode vindt een uitgebreidere evaluatie plaats. Er wordt geëvalueerd op regiospecifieke inzet, behaalde resultaten, gepleegde inzet voor meer private financiering en de samenwerking met de NOM. Deze evaluatie wordt ook ter informatie aan u toegestuurd.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders,

burgemeester

J. Kuin i.b.

secretaris

G.H.M. Lohuis i.s.

Bijlagen:

- Financieringsverzoek Energy Valley 4
- Strategieplan Energy Valley 4
- Actieplan Energy Valley 2012

Gemeente Assen

T.a.v. mevrouw [REDACTED]

Postbus 30018

9400 RA ASSEN

Reg.nr.
2014/1355

GEMEENTE ASSEN		
Dienst/Afd: ERMA		
Erkenntelid:	Datum:	Periode:
[REDACTED]		
10 MAART 2014		
Zaak:	Proces:	
	93437	
Dep. Afdel:		
CC: [REDACTED]		
Afdieningsdatum:		

Datum: 7 maart 2014

Kenmerk: -

Uw kenmerk: -

Betreft: Correctie tenaamstelling brief 6004.14.012.8

Geachte mevrouw [REDACTED]

Per abuis heeft u de verkeerde brief ontvangen met betrekking tot het Project Energie Valley IV, afrekening transparantiemethode 2013. De gegevens in uw brief waren helaas verwisseld met die van de gemeente Emmen. Bijgevoegd vindt u een aangepaste en correcte versie van de brief voor uw administratie. Onze excuses voor het ongemak.

Met vriendelijke groet,

[REDACTED]
Caraad Belastingadviseurs B.V.

Gemeente Assen

mevrouw [REDACTED]

Postbus 30018

9400 RA ASSEN

Datum: 7 maart 2014

Kenmerk: 6004.14.012.8

Uw kenmerk: --

Betreft: Project Energy Valley IV, afrekening transparantiemethode 2013

Geachte [REDACTED]

Zoals bekend dient op basis van de met de Belastingdienst gemaakte afspraken de Stichting Energy Valley voor project EVIII te worden behandeld als samenwerkingsverband en haar voorbelasting te splitsen op basis van de verhouding tussen de bijdragen van private partijen en de overige publieke bijdragen.

Door te schuiven btw EV IV 2013

Voor het lopende project EV IV is met de Belastingdienst de afspraak gemaakt dat de btw vooralsnog wordt doorgeschoven in de verhouding zoals deze tussen publieke- en private bijdragen geldt conform de huidige ramingen voor project EV IV. Dit betekent dat voor de toepassing van het project EV IV vooralsnog een verhouding wordt gehanteerd van 35% verrekenbaar en 65% doorschuifbaar.

Zoals in de afrekening van vorig jaar over 2012 is aangegeven, is de stichting echter met de Belastingdienst in overleg over de vraag in hoeverre de lopende afspraken bij project EV IV kunnen worden voortgezet, mede in verband met het toenemende gebruik van Europese subsidies en andere omstandigheden. Wij hebben daarbij opgemerkt dat op grond van de daarbij nog bestaande onzekerheden naar onze inschatting rekening dient te worden gehouden met een latere correctie van de doorgeschoven btw.

Hoewel het overleg hierover met de Belastingdienst nog gaande is, zien wij in de laatste besprekingen met de Belastingdienst bevestiging van het vermoeden dat een klein deel van de btw op de kosten niet langer in aanmerking komt voor compensatie via de transparantiemethode. Totdat hierover definitieve afspraken zijn gemaakt is echter niet aan te geven om welke bedragen het gaat. Daarnaast zijn er kleine afrondingsverschillen geconstateerd, die ook aanleiding geven tot een (kleine) correctie van de doorgeschoven btw.

Beleid

Voorstel aan B&W

Datum: 26-03-2014
 Eenheidsmanager/ J. Dijkstra
 Progr. Manager:
 Opsteller:
 Telefoon:
 Portef. Houder: Langius
 Registr.nr.: 0B00201/Pg4512

Onderwerp:
 rapport Berenschot over Stichting Energy Valley

Instemming verkregen en kopie gezonden aan:

Eenheid/ Programma/ Naam	Datum
[Redacted]	

Voorstel:
 Instemmen met bijgevoegde brief aan raad betreffende rapport Berenschot

Paraaf J. Dijkstra:

[Redacted signature] 27-3-14

- Openbare besluitenlijst: Ja Nee
 Bekendmakingsplicht: Ja Nee
 O.R.: Ja Nee

Achtergrond:
 In juli 2012 heeft de gemeente Assen besloten de Stichting Energy Valley voor de periode 2012-2015 te subsidiëren. In het Bestuurlijk Overleg Noord Nederland komen de zes provinciale (Noord-Holland, Fryslan, Groningen en Drenthe) en zes gemeentelijke subsidienten van de Stichting samen. Onlangs is door bureau Berenschot, in opdracht van het BONN de governance van de Stichting Energy Valley geëvalueerd.

Bij besluit in mandaat:
 Mandaatnummer:

Informeren van de raad:

- Alleen via openbare besluitenlijst
- Via lijst ter inzage liggende stukken
- Via brief en stuk(ken) ter inzage
- Via versturen informatie met aanbiedingsbrief
- Via brief

Vervolgprocedure:

Behandeling in de raad:

- Informatief
- Opiniërend
- Besluitvormend

Afhandelen door : [Redacted]

Kopie besluit : [Redacted]

Deponeren Paraaf :

	Akkoord	Bespreken	Signaal
B	[Redacted]		
WB	[Redacted]		
WS	[Redacted]		
WM	[Redacted]		
WL	[Redacted]		
WH	[Redacted]		
S	[Redacted]		

Besluit B&W

Datum:

B & W - 3 APR 2014 NR.

> Toelichting voorstel aan B&W

Onderwerp:

rapport Berenschot over Stichting Energy Valley

Voorstel:

Instemmen met bijgevoegde brief aan raad betreffende rapport Berenschot

---

Achtergrond:

In juli 2012 heeft de gemeente Assen besloten de Stichting Energy Valley voor de periode 2012-2015 te subsidiëren. In het Bestuurlijk Overleg Noord Nederland komen de zes provinciale (Noord-Holland, Fryslan, Groningen en Drenthe) en zes gemeentelijke subsidienten van de Stichting samen. Onlangs is door bureau Berenschot, in opdracht van het BONN de governance van de Stichting Energy Valley geëvalueerd.

Argumenten:

Momenteel beraden de verschillende overheden zich over de acties op de aanbevelingen die in het rapport Berenschot gedaan worden. In het eerstvolgend overleg van het BONN zullen hiertoe voorstellen besproken worden. Nadat het BONN besluiten heeft genomen over de acties op de aanbevelingen, zal de raad nader op de hoogte gesteld worden van de aanbevelingen en de genomen acties.

Kanttekeningen / risico's:

Financiële toelichting:

Communicatie:

Personeel en Organisatie:

Uitvoering en planning:

Evaluatie:

ARCHIEF

32.23

De leden van de raad

Contactpersoon [REDACTED]
 Telefoon 14 0592
 Bezoekadres Noordersingel 33
 Uw brief van
 Uw kenmerk
 Ons kenmerk 2014-01286 ✓
 Datum 3 april 2014
 Verzenddatum 4/4

Onderwerp rapport Berenschot over Stichting Energy Valley

Geachte dames en heren,

Onlangs is door bureau Berenschot de governance van de Stichting Energy Valley geëvalueerd. Dit is uitgevoerd in opdracht van de vertegenwoordigers van het Bestuurlijk Overleg Noord Nederland betreffende energie (BONN). Het BONN bestaat uit vertegenwoordigers van de 4 provinciale en 6 gemeentelijke subsidiënten van de stichting, inclusief gemeente Assen.

Aanleiding voor de evaluatie waren onder andere twee rapporten van de Noordelijke Rekenkamer ('Energie in Beweging' en 'Naar een Noordelijke Kenniseconomie'), waarin de NRK kritiek uit op de gang van zaken rondom de stichting Energy Valley.

Berenschot heeft onlangs zijn eindrapport aan het BONN aangeboden. Het gaat daarbij in op zowel het BONN zelf als de stichting Energy Valley. Wij constateren dat de conclusies van het adviesbureau in grote lijnen overeenkomen met de bevindingen van de Noordelijke Rekenkamer.

Het BONN is inmiddels bezig met de implementatie van de aanbevelingen. Ook de stichting zelf (Raad van Toezicht en directie) is naar aanleiding van de Rekenkameronderzoeken al bezig met het doorvoeren van veranderingen.

Omdat het rapport Berenschot zich ook uitspreekt over de stichting en zijn organen zelf, zal het BONN het rapport eerst ter kennisname naar de stichting sturen. Binnenkort, na de vergadering van het BONN Energie op 23 mei a.s., zullen wij u nader op de hoogte stellen van het rapport en de acties die het BONN in reactie op de handreikingen van het rapport heeft ondernomen.

Met vriendelijke groet,
 burgemeester en wethouders,

burgemeester

C. Abbenhues

gemeentesecretaris

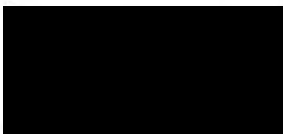
I. Oostmeijer-Oosting

Evaluatie van de interne en externe Governance van de Stichting Energy Valley

In opdracht van het Bestuurlijk Overleg Noord Nederland (BONN)

6 februari 2014

Evaluatie van de interne en externe Governance van de Stichting Energy Valley

1. Inleiding	1
1.1 Achtergrond	1
1.2 Vraagstelling	1
1.3 Leeswijzer	2
2. Deelanalyses over de interne en externe governance	3
2.1 Inleiding	3
2.2 Deelanalyse voor het BONN	3
2.3 Deelanalyse voor de Raad van Toezicht	9
2.4 Deelanalyse voor uitvoeringsorganisatie van de Stichting	15
3. Beoordeling Mid Term Review (MTR)	21
3.1 Inleiding	21
3.2 Beoordeling	22
4. Scenario's aangaande de governance	24
4.1 Inleiding	24
4.2 Scenario's	24
4.3 Beoordeling van scenario's	29
4.4 Rol van het BONN in de scenario's	30
5. Conclusies en aanbevelingen	31
5.1 Conclusies	31
5.2 Aanbevelingen	33

Bijlage: onderzoeksverantwoording

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

In 2003 is Energy Valley opgestart als publiek privaats initiatief om de economische structuur van Noord-Nederland te versterken door gerichte uitbouw van energie-activiteiten en -kennis. De Stichting Energy Valley (SEV) is begin 2004 opgericht om de ontwikkeling van een energiecluster in Noord-Nederland vorm te geven. Naast de SEV is er sinds 2011 het Bestuurlijk Overleg Noord-Nederland (BONN) inclusief een ambtelijke werkgroep. In deze overleggen werken de belangrijkste betrokken overheden (provincies en gemeenten) samen aan de Energy Valley.

De SEV bevindt zich in haar vierde periode. Bij het beschikbaar stellen van financiering door de betrokken overheden is vastgelegd dat halverwege deze periode (eind 2013) een relatief lichte Mid Term Review (MTR) zal plaatsvinden. Vanwege verschillende redenen hebben de overheden nu behoefte aan een zwaardere externe evaluatie met name gericht op de governance. Een belangrijke reden is dat in verschillende rapporten de Noordelijke Rekenkamer zich kritisch heeft uitgelaten over SEV. Deze kritiek richt zich op de mate waarin provincies zicht hebben op de door SEV bereikte resultaten, de wijze waarop deze resultaten door SEV gepresenteerd worden en op de mate van transparantie in de sturing van de stichting.

Daar komt bij dat, anders dan de voorgaande perioden, er geen sprake meer is van medefinanciering vanuit het Rijk en Europa. Dit brengt de betrokken noordelijke overheden in een andere positie.

Voor de betrokken overheden, verenigd in het Bestuurlijk Overleg Noord-Nederland (BONN), is dit aanleiding geweest om naast een oordeel en validatie op de MTR ook een externe evaluatie naar de interne en externe governance van de SEV te laten uitvoeren.

1.2 Vraagstelling

De opdracht voor de externe evaluatie bevatte de volgende onderdelen:

- Geef een oordeel over de door SEV opgeleverde MTR en de ambtelijke reactie daarop ten behoeve van het BONN. Daarbij gaat het om een oordeel over en het valideren van de in de MTR beschreven inhoudelijke output en 'verworvenheden' van de stichting. Daarnaast wordt een specifiek oordeel gevraagd op de (sturing van) processen en rollen daaromheen.
- Beoordeel de huidige structuur van governance van Energy Valley. Daaronder verstaan wij ook de interne aansturing en de rol van en verhouding tussen directie, RvT en BONN (en daaronder vallende ambtelijke werkgroep). Kijk daarbij ook naar de werkzaamheden die de stichting vervult en de manier waarop opdracht wordt gegeven voor deze werkzaamheden. Neem daarbij, naast commentaren van de NRK (zonder dit onderzoek nog eens over te doen) ook de zienswijzen van de belangrijkste stakeholders mee in de overwegingen en het advies.
- Schets een tweetal mogelijke scenario's van de wijze waarop de huidige aansturing van de stichting en de rol van het BONN daarin kan worden verbeterd, de transparantie kan worden

vergroot. Dit rekening houdend met de ontwikkelingen zoals die zich rondom de Noordelijke clusters voortdoen¹. Geef advies met betrekking tot de meest wenselijke variant.

1.3 Leeswijzer

In de hiernavolgende hoofdstukken zal achtereenvolgens worden stilgestaan bij het functioneren van de drie afzonderlijke geledingen in de interne en externe governance van SEV (hoofdstuk 2), de MTR (hoofdstuk 3), de mogelijke scenario's voor de komende periode (hoofdstuk 4) en conclusies en aanbevelingen (hoofdstuk 5). In bijlage 1 volgt de onderzoeksverantwoording.

---

¹ In dit verband loopt een onderzoek van Lysias in opdracht van het Samenwerkingsverband Noord Nederland (SNN). Onderdeel van deze onderzoeksopdracht vormt het doordenken van het samenvoegen van de bestaande clusterorganisaties op bestuurlijk, operationeel en ondersteunend niveau. De bedoeling was de advisering van Berenschot af te stemmen met Lysias. Dit kon niet gebeuren omdat bij het schrijven van dit rapport de resultaten van Lysias nog onbekend waren.

2. Deelanalyses over de interne en externe governance

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal voor elk van de drie geledingen binnen de interne en externe governance van Energy Valley (BONN, Raad van Toezicht van de stichting en uitvoeringsorganisatie van de stichting zelf) een deelanalyse worden gemaakt. Achtereenvolgens komen feiten, observaties op basis van documentenanalyse en interviews en de oordelen van Berenschot aan bod.

In dit hoofdstuk staande volgende begrippen centraal:

Elementen	Criteria
Sturen	(contract)afspraken, informatie, meetbaarheid, output, coördinatie, escalatie, afbakening en verantwoordelijkheid
Beheersen	Informatiebeheer, borging kennis, beïnvloedingsmogelijkheden, risicomanagement en interne organisatie
Verantwoording	Inhoud, effectiviteit en efficiency, externe informatiebehoefte, beoordeling opzet verantwoording administratie
Toezicht	Onafhankelijkheid van de toezichthouder, taken en verantwoordelijkheden toezichthouders, advies, controle en toetsen

2.2 Deelanalyse voor het BONN

2.2.1 Feiten

Samenstelling

Het Bestuurlijk Overleg Noord Nederland (BONN) is een overleg van de bij Energy Valley betrokken gedeputeerden van Noord Holland, Friesland, Groningen en Drenthe en de wethouders van de gemeenten Alkmaar, Den Helder, Leeuwarden, Groningen, Emmen en Assen. Het BONN vervangt sinds juli 2011 het Portefeuillehoudersoverleg Energie en Klimaat dat een formeel overleg was onder de vlag van SNN. Het BONN komt bijeen wanneer de actualiteit daar aanleiding toe geeft, maar minimaal twee maal per jaar. In 2011 en 2012 heeft het BONN twee maal vergaderd, in 2013 drie maal. Ten minste één maal per jaar, in het najaar, is de voorzitter van de Raad van Toezicht van SEV op verzoek van het BONN bij (een deel van) de vergadering aanwezig om te kunnen overleggen over diverse onderwerpen. Tijdens dit deel van de vergadering staan onder meer de verslaglegging over het afgelopen jaar en het werkprogramma van de stichting voor het komende jaar op de agenda.

De laatste twee jaar zijn er enkele wisselingen geweest in het BONN. De gedeputeerde van Noord-Holland is sinds mei 2013 de voorzitter van het overleg. Daarvoor was de gedeputeerde van Drenthe de voorzitter. De voorzitter wordt ambtelijk ondersteund door een secretaris, de programmanager Energie van de provincie Groningen. Het bestuurlijk overleg wordt op ambtelijk niveau voorbereid. Het ambtelijk overleg bestaat uit de ambtelijk ondersteuners van de gedeputeerden en wethouders van de genoemde overheden.

De secretaris van het bestuurlijk overleg is voorzitter van het ambtelijk overleg. Het ambtelijk overleg komt circa elke zes weken bij elkaar. De stichting is altijd hierbij aanwezig.

De agenda van het (bestuurlijk) BONN bestaat doorgaans uit drie onderdelen:

- *Afstemming en overleg over de regio Energy Valley.* In de praktijk omvat dit het vaststellen van de agenda en het uitwisselen van relevante ontwikkelingen tussen de aanwezige bestuurders.
- *Onderdeel Energy Valley.* Bij dit onderdeel komen alle aspecten aan de orde aangaande de Energy Valley. Aandachtspunten zijn onder meer jaarverslagen en actieplannen van de SEV, het functioneren van de taskforces, de Noordelijke Energie Agenda en Europese vraagstukken, Onder dit agendapunt coördineren de overheden de aansturing van SEV.
- *Onderdeel overleg en afstemming met het Ministerie van Economische Zaken.* Bij dit laatste gaat het met name om de Green Deal die de noordelijke overheden, Energy Valley en SER Noord-Nederland, eind 2011 met het Rijk hebben gesloten. Bij dit onderdeel van de vergadering is doorgaans het Ministerie aanwezig.

Vertegenwoordigers van SEV zijn in de praktijk bijna altijd aanwezig bij de laatste twee onderdelen van de vergaderingen van het BONN. De stichting ziet zichzelf hierbij als adviseur van het BONN. Door respondenten vanuit het BONN wordt aangegeven dat, afhankelijk van het agendapunt zij de SEV zien in de rol van adviseur, ofwel in de rol van kennispartner ofwel in de rol van toehoorder.

De ambtelijk ondersteuners van de provincies komen naast de ambtelijke werkgroep van het BONN tweewekelijks samen ten kantore van SEV voor onderlinge afstemming en afstemming met medewerkers van Energy Valley. Hierbij gaat het met name om afstemming over lopende projecten.

Bevoegdheden

Formeel gezien heeft het BONN geen status. Aan het BONN ligt geen instellingsbesluit ten grondslag. Er is geen statuut. Ook maakt het BONN geen onderdeel uit van de formele structuur van SEV. Het BONN is derhalve een informeel overleg. Wel wordt in de subsidieaanvraag van SEV voor periode IV bij de provincies gesteld dat het BONN goedkeuring moet verlenen aan de jaarlijkse actieplannen van SEV.

2.2.2 Observaties

Regionale samenwerking binnen het BONN heeft meerwaarde

Wat door met name de respondenten vanuit het BONN als belangrijk wordt ervaren is dat zowel het ambtelijk als het bestuurlijk overleg, een belangrijke factor in versterking van de regionale afstemming en samenwerking vormt. Men is door het overleg goed op de hoogte van wederzijdse ontwikkelingen en men kan elkaar later makkelijk bilateraal opzoeken. De tijdsinvestering van overleg is, vooral gezien de relatief grote fysieke afstanden, groot, maar men ervaart een duidelijke meerwaarde.

Berenschot

Rol en verantwoordelijkheden van het BONN onduidelijk

Er bestaat bij de deelnemers aan het BONN geen eenduidig beeld over de exacte rol en de verantwoordelijkheden van het BONN ten opzichte van SEV. Het is voor deelnemers aan het BONN bijvoorbeeld niet duidelijk of de jaarplannen van de stichting door het BONN worden vastgesteld of dat deze uitsluitend ter kennisname met elkaar gedeeld worden. Sommigen hebben het beeld dat de jaarplannen door het BONN worden vastgesteld, anderen hebben het beeld dat deze, net als de jaarverslagen van de stichting uitsluitend voor kennisgeving worden aangenomen. Ook bestaat er geen eenduidig beeld bij de deelnemers aan het BONN op welke afstand de stichting zich tot de overheden zou moeten verhouden. Sommigen pleiten voor meer gedetailleerde sturing op de stichting, anderen juist voor sturing op hoofdlijnen in termen van output en outcome. De deelnemers hebben verschillende opvattingen over de status van hetgeen met elkaar besproken wordt. Deze verwarring is er ook tussen het BONN en de STEV. Het meest recent voorbeeld betreft de MTR: volgens de stichting heeft het BONN deze vastgesteld, volgens het BONN zelf heeft het BONN er uitsluitend kennis van genomen. Het BONN wordt, door de deelnemers, gekenmerkt door uitgebreide uitwisseling van standpunten, zonder dat daaraan altijd duidelijke keuzes of conclusies verbonden worden. Men geeft zelf aan onvoldoende in staat te zijn tot onderlinge afstemming van de (bij)sturing van SEV. Eén van de respondenten stelt dat het BONN onvoldoende in staat is om bestuurlijke keuzes te maken. Keuzes maken impliceert ook teleurstellingen kunnen uitdelen en dat gebeurt onvoldoende.

BONN-deelnemers denken verschillend over focus en richting

Daar komt bij dat er bij de deelnemers aan het BONN geen eenduidig beeld bestaat over de toekomstige richting van SEV. Een belangrijk discussiepunt is bijvoorbeeld of er sprake zou moeten zijn van een sterkere inhoudelijke focus dan nu, met de keuze voor vijf thema's het geval is. Een deel van de deelnemers ervaart dat de huidige werkwijze er meer op gericht is om duizend bloemen te laten bloeien. Ook verschillen deelnemers van mening over de vraag in hoeverre er sprake is van een 'kantelpunt' voor de organisatie. Een deel van de betrokkenen geeft aan dat na de (succesvolle) periode van lobby en branding het naar de toekomst toe beter zou zijn om het accent te verleggen naar projectgeneratie en uitvoering. Anderen zijn juist van mening dat lobby en branding continu aandacht blijven vragen en de stichting daarbij zich zou moeten blijven richten op makelen en schakelen.

Binnen het BONN bestaat overeenstemming dat er meer SMART-afspraken met de stichting gemaakt zouden moeten worden. Bij de uitwerking hiervan blijkt dat er geen eenduidig beeld is waarop de stichting idealiter SMART zou moeten worden aangestuurd. Dit leidde recent tot verwarring in de gesprekken tussen de ambtelijke werkgroep van het BONN en de stichting.

Intermezzo: Noordelijke Energie Agenda als voorbeeld van onduidelijkheid over de rolinvulling

Volgens vele respondenten illustreert de recente ontwikkeling van de Noordelijke Energie Agenda (NEA) de onduidelijkheid van de verdeling van rollen en verantwoordelijkheden tussen het BONN en SEV. Op 19 maart 2013 presenteert SEV een document (Opdracht Noordelijke Energie Agenda) met daarin het verzoek tot opdrachtverstrekking voor het opstellen van een Noordelijke Energie Agenda. Doel van deze agenda is het positioneren van de Energy Valley-regio ten opzichte van

andere regio's binnen Nederland, het ontwikkelen van een visie, voor de versnelling van de Energietransitie en de rol en positionering van de Energy Valley- regio, en een op uitvoering gerichte agenda.

De opdrachtgevers van dit project zijn, zoals in het document voorgesteld, het BONN en de Raad van Toezicht van de stichting gezamenlijk. Het document wordt besproken in de Raad van Toezicht.

Op 2 april 2013 presenteren de provinciale vertegenwoordigers vanuit de werkgroep Green Deal Noord-Nederland (waarin ook SEV participeert), in overleg met Ministerie van EZ het document 'Plan van Aanpak Noordelijke Energie Agenda'. Dit document wordt via een schriftelijke ronde aan zowel de leden van het Bestuurlijk Overleg Noord Nederland als de leden van de Raad van Toezicht van Energy Valley voorgelegd met de vraag om hiermee in te stemmen. Beide gremia wordt gevraagd opdrachtgever te zijn.

Vanuit beide gremia zijn opmerkingen geplaatst die zijn verwerkt in het uiteindelijke 'Plan van Aanpak voor een Noordelijke Energie Agenda', versie 2.0 van 22 mei 2013. Hierin wordt een aantal inhoudelijke denklijnen en vier acties voorgesteld. Het document gaat niet in op het opdrachtgeverschap, de rollen en betrokkenheid van BONN en RvT bij de totstandkoming van de Noordelijke Energie Agenda. Het plan van aanpak wordt in het BONN besproken op 31 mei. Het BONN stemt in met dit plan van aanpak. Een formeel besluit over het opdrachtgeverschap wordt niet genomen. De Raad van Toezicht zegde eerder al € 50.000 toe voor het uitvoeren van een actielijn binnen het plan van aanpak.

Vervolgens gaat de stichting aan de slag met het opstellen van een conceptdocument hetgeen in oktober 2013 in een eindfase belandt. Het document is in de ogen van het BONN vrijwel zonder afstemming met de opdrachtgevers (i.c. het BONN) tot stand gekomen. Op 11 oktober wordt in het BONN met de voorzitter van de RvT van SEV de conceptversie van de NEA besproken. Uit het verslag van het BONN blijkt dat er bij het BONN een ander beeld leefde over de koers en richting van de NEA en de wijze waarop de overheden bij de totstandkoming betrokken zouden worden. Besloten wordt dat het SEV het de NEA verder uitwerkt langs de in het BONN besproken lijnen. Ook wordt besloten dat het secretariaat van het BONN, in nauwe afstemming met de SEV, tot een samenvatting komt ten behoeve van overleg met het Rijk.

Sturing door middel van financiering verschillend

Op basis van de gesprekken en bestudeerde documenten blijkt de mate van sturing van de betrokken overheden via de subsidiebeschikkingen verschillend te zijn. Bijna alle overheden melden dat de doelen die in de beschikkingen beschreven staan dermate breed geformuleerd zijn dat dit geen houvast biedt voor inhoudelijke sturing. Zij geven ook aan dat niet via de beschikking gestuurd wordt. De subsidie wordt door hen meer gezien als een soort contributie dan als financiering om daarvoor concrete zaken terug te ontvangen. Provincie Fryslân heeft echter in een apart document met de stichting nadere afspraken gemaakt over specifieke werkzaamheden van de stichting die van belang zijn voor de provincie. Doel is de hoeveelheid Friese projecten in de projectenportfolio voldoende te laten toenemen. Noord-Holland verleent de subsidie aan de stichting onder voorwaarde dat de stichting voor minimaal € 94.000 ondersteuning biedt aan de Noord-Hollandse Energy Board, waarbij de provincie meebeslist over de invulling daarvan.

Berenschot

Uit de gesprekken en bestudeerde documenten blijkt dat het BONN, ondanks herhaalde verzoeken van SEV, daartoe niet in staat is gebleken om tot praktische afstemming met betrekking tot SEV te komen door de subsidievoorwaarden te harmoniseren. De reden hiervoor ligt gedeeltelijk in de stringente juridische voorwaarden verbonden aan de financieringsbronnen van waaruit de subsidies voor SEV afkomstig zijn. In het BONN zijn partijen wel overeengekomen om een uniform aanvraagformat te hanteren (conform REP). Er bestaat echter een verscheidenheid in looptijd van de subsidies (een aantal overheden heeft voor de volledige periode beschikt, een aantal voor twee jaar en een aantal voor één jaar). Daarnaast verschillen de voorwaarden met betrekking tot bevoorschotting, rapportageplicht en -termijn en communicatie-eisen. Voor de stichting leidt deze verscheidenheid tot aanzienlijke administratieve lasten.

Nauwe ambtelijke samenwerking met de stichting leidt tot door elkaar lopende rolposities

De ambtelijke respondenten geven aan dat, als gevolg van de afstemming die plaatsvindt binnen het BONN, maar ook als gevolg van de informele vergaderingen van de provincieambtenaren ten kantore van de stichting, er in de praktijk sprake is van een nauwe samenwerking tussen de medewerkers van SEV en de ambtenaren. Dit geldt in mindere mate voor gemeenten, omdat deze niet aanwezig zijn bij de tweewekelijkse ambtelijke afstemming.

De overheden hebben op het beleidsterrein van de Energy Valley verschillende rollen: beleidsmaker, subsidieverlener en aanjager van de economie die elk een andere positie ten opzichte van SEV impliceren. Uit de gesprekken blijkt dat in de overleggen met de stichting deze rollen wel eens door elkaar lopen. Deelnemers van het BONN geven aan dat SEV door zowel het BONN maar ook door de afzonderlijke overheden, gevraagd wordt voor advies, kennis en expertise voor alle genoemde rollen. De deelnemers van het BONN erkennen dat hierdoor vermenging van rollen en verantwoordelijkheden optreedt. Dat dit plaatsvindt is in sommige gevallen het gevolg van de kennispositie die individuele medewerkers van SEV verworven hebben, waarmee zij de betrokken overheden toegevoegde waarde kunnen bieden. Sommige respondenten constateren dat vanwege een gebrek aan kennis op energiegebied bij verschillende overheden deze overheden genoodzaakt zijn de hulp van medewerkers van de stichting in te roepen.

Positie van gemeenten

Een aantal deelnemende gemeenten constateert dat de lead binnen het BONN sterk bij de provincies ligt. Dit wordt niet zondermeer als negatief ervaren. De provincies zijn de belangrijkste financiers en zijn dus meer bepalend voor de scope en richting van het BONN en SEV. Bovendien geven gemeenten aan dat er door afstemming met de eigen provincie het nodige bereikt kan worden als het echt nodig is. Toch is de mate waarin invloed uitgeoefend wordt op het BONN en SEV, voor sommige gemeenten een knelpunt. Dit geldt met name in die gemeenten waarin de eigen, meer operationeel-tactische, prioriteiten in beperkte mate overeen komen met de strategische thema's zoals die binnen het BONN besproken worden. Deze gemeenten geven aan dat de toegevoegde waarde van het BONN, maar ook van SEV, voor hen gering is. Het risico dat deze gemeenten, mede in het licht van (komende) bezuinigingen, andere prioriteiten stellen wordt reëel geacht.

Een veelheid aan (in)formele relaties tussen BONN en stichting Energy Valley

De deelnemers van het BONN hebben er bewust voor gekozen om geen deel uit te maken van de Raad van Toezicht van SEV om zo de schijn van belangenverstrengeling te vermijden die zou kunnen ontstaan als een stichting waar men toezichthouder is, ook subsidie ontvangt. In de praktijk is er echter volgens de respondenten sprake van een veelheid aan relaties tussen betrokken overheden en de stichting:

- De secretaris van het BONN en voorzitter van de ambtelijke werkgroep was tot eind 2013 ook de persoonlijk adviseur van de voorzitter van de Raad van Toezicht en is als dossierhouder de belangrijkste adviseur van zijn gedeputeerde op dit dossier. De ambtelijke ondersteuning van de voorzitter van de Raad van Toezicht wordt momenteel vormgegeven door een andere ambtenaar dan de dossierhouder en secretaris van het BONN.
- De directie van de stichting is vrijwel altijd aanwezig bij de gehele BONN-vergaderingen en bij de ambtelijke werkgroep.
- De voorzitter van de Raad van Toezicht is voorzitter van het College van GS van de provincie Groningen. Eén van de gedeputeerden is deelnemer van het BONN. Eén van de leden van de Raad van Toezicht is tevens voorzitter van het College van B&W van Leeuwarden. Eén van de wethouders is deelnemer aan het BONN. De provincies Groningen en Leeuwarden zijn beide ook subsidiënten van de SEV.
- De beleidsambtenaren van de betrokken provincies vergaderen twee wekelijks ten kantore van en met de stichting.

2.2.3 Oordeel

In het algemeen constateren wij dat het BONN en het ambtelijk overleg voorzien in een behoefte met het oog op een versterking van de regionale afstemming en samenwerking van de overheden. Wel lijkt er een continue dilemma te bestaan over de gewenste afstand van het BONN tot de stichting. Dat uit zich op verschillende manieren, zoals het ontbreken van eenduidigheid over de positie van overheden in de aansturing, de wijze van sturing en de mate van ambtelijke betrokkenheid bij de stichting. In de loop der jaren is een veelheid aan relaties ontstaan tussen het BONN, de betrokken ambtenaren en de stichting. Deze ontwikkeling voltrok zich in een situatie van verandering in de zin van een formele structuur onder de vlag van SNN naar een meer informele bestuurlijke afstemming. Parallel hebben er ook enkele personele veranderingen plaatsgevonden. Wat betreft de samenwerking tussen het BONN, het ambtelijk overleg en de stichting is er volgens ons nu een situatie ontstaan dat deze op onderdelen onduidelijk en onevenwichtig is (geworden). Dit wordt ingegeven door de volgende argumenten:

- Het BONN heeft geen formele rol, positie of verantwoordelijkheid ten aanzien van SEV. Het ontbreken van een formeel kader van het BONN leidt tot verwarring onder de leden over de status van wat in het BONN besproken wordt (vaststellen of kennisnemen). In de documenten op basis waarvan het BONN overleg voert is ook niet altijd duidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is (bijvoorbeeld Noordelijke Energie Agenda). Deze documenten zijn meer op de inhoud gericht dan op het proces.

Berenschot

- De coördinatie van de aansturing vanuit het BONN is niet eenduidig:
  - Overheden hebben geen eenduidig beeld over de focus van de stichting voor de toekomst en de wijze waarop de doelen moeten worden behaald.
  - Overheden hebben geen eenduidig beeld over wat meer SMART aansturen van de stichting is en betekent.
  - Overheden hebben geen eenduidig beeld over de wijze waarop de doelen van de stichting bereikt moeten worden.
  - Overheden sturen verschillend op wat de subsidie voor de stichting moet opleveren voor het eigen gebied.
  - Overheden is het niet gelukt de subsidievoorwaarden te harmoniseren.

De nauwe ambtelijke samenwerking tussen de overheden en in het bijzonder de provincies en de Stichting Energy Valley leidt tot een vermenging van rollen en verantwoordelijkheden op het gebied van beleidsmaker, subsidieverlener en aanjager van de economie. Rollen die volgens ons strikter gescheiden en vaster gehanteerd moeten worden. Ook rollen als samenwerkingspartner, adviseur of opdrachtgever/opdrachtnemer lopen soms door elkaar. Het is niet altijd voor iedereen duidelijk wat opdrachtgeverschap nu precies betekent. De stichting heeft verder kennis in huis die bij sommige overheden ontbreekt. Door deze activiteiten voor overheden te verrichten lijkt de stichting soms op onderdelen een soort uitvoeringsorganisatie van de overheden te zijn.

Tenslotte is er tot eind 2013 sprake geweest van een onwenselijke combinatie van rollen in de persoon van de secretaris van het BONN (en voorzitter van de ambtelijke werkgroep) die ook de voorzitter van de RvT van de stichting ondersteunde en de adviseur is van zijn eigen gedeputeerde van de provincie Groningen. Het belang van het BONN, de stichting en de eigen gedeputeerde hoeven immers niet parallel te lopen. Naar onze opvatting heeft het BONN, vanwege mogelijke belangenverstrengeling, er terecht voor gekozen dat de leden van het BONN niet ook op persoonlijke titel lid van de RvT zouden kunnen zijn. Het belang van de subsidiënt hoeft niet altijd parallel te lopen met het belang van de stichting.

2.3 Deelanalyse voor de Raad van Toezicht

2.3.1 Feiten

Samenstelling

De Raad van Toezicht (hierna RvT) van SEV bestaat momenteel uit 13 leden. Deze leden zijn afkomstig uit het bedrijfsleven, overheid en kennis- en onderzoeksinstituten. Het merendeel van de leden van de RvT is daarmee afkomstig uit de 'triple helix'. De samenstelling van de RvT is gebaseerd op de deskundigheid en het netwerk van de (afzonderlijke) leden die allen uit de Energy Valley-regio afkomstig zijn. Alle leden zitten op persoonlijke titel in de RvT. Bij de voorzitter van de RvT lag hier tot en met 2011 een GS-besluit ten grondslag. Hierover is PS ook geïnformeerd. Sommige van deze leden zijn werkzaam bij organisaties die een financiële bijdrage leveren aan SEV.

In de statuten is geen maximum aantal leden vastgelegd. Het aantal leden wordt door de RvT zelf bepaald. Er zijn geen profielschetsen voor de afzonderlijke leden van de RvT en de voorzitter, maar in de statuten wordt wel gemeld dat bij benoeming gestreefd wordt naar 'personen die op grond van hun (publieke) functie, persoonlijke bekwaamheid en maatschappelijke ervaring geacht kunnen worden de taken van de RvT te kunnen uitvoeren'.

Bevoegdheden

De bevoegdheden van de RvT zijn geregeld in de statuten van de stichting. Het betreft naast de voorafgaande toestemming voor diverse besluiten (waaronder het vaststellen en actualiseren van een meerjarig beleidsplan, het opstellen van een meerjarige begroting en het vaststellen van de jaarrekening) onder meer het meedenken en het adviseren over de te volgen strategie van de ontwikkeling van de energiesector in het noorden van Nederland. Voor het doen van investeringen en het aangaan van overeenkomsten met een bedrag van boven de € 100.000 dient de directie vooraf goedkeuring van de RvT te verkrijgen.

Er is een door de RvT vastgesteld directiereglement als nadere uitwerking van de statuten van de stichting. In het directiereglement worden de taken en bevoegdheden van de directeur vastgelegd en het toezicht op deze taken door de RvT. De RvT heeft als gevolg van deze keuze geen eigen reglement. In de statuten van de stichting wordt daarenboven geen melding gemaakt van het kunnen inrichten van zogeheten 'kerncommissies' door de RvT². De RvT heeft echter gekozen voor de inrichting van een (permanente) commissie 'functioneringsgesprekken' (in plaats van een afzonderlijke selectie- en benoemingscommissie en een renumerationcommissie) en een (permanente) financiële commissie (in plaats van een auditcommissie).

De werkgeversfunctie van de RvT wordt ingevuld door de voorzitter van de RvT samen met een lid van de RvT. Voor 2012 was het jaarlijkse gesprek over het functioneren van de directeur een één-op-één-gesprek tussen de voorzitter van de RvT en directeur van de stichting. Bij deze gesprekken is een personeelsambtenaar van de provincie Groningen aanwezig. Van de gesprekken worden door hem verslagen gemaakt. Voorafgaand aan deze gesprekken wordt door de voorzitter van de RvT input gevraagd aan de leden van het RvT. In de verslagen van de vergaderingen van de RvT voor de jaren 2012 en 2013 is er over (de inhoud van) deze gesprekken geen terugkoppeling aan de voltallige raad terug te vinden. Wel wordt begin 2012 melding gemaakt van de aanstelling van de heer Van Werven als directeur en het verbreken van de verbintenis met zijn eigen bureau ('Bureau Van Werven'). Daarnaast heeft de RvT recent onder meer een functie- en salarishuis en een HRM-handboek vastgesteld.

De RvT kent een financiële commissie (in het directiereglement overigens financiële controlegroep van de RvT genoemd), die verantwoordelijk is voor het financiële toezicht en de voorbereiding van de bijbehorende besluitvorming in de gehele RvT (kwartaalrapportages, begroting en jaarcijfers).

---

² Zie de principes en best practice-bepalingen in de Nederlandse Corporate Governance Code. 'Indien de raad van commissarissen meer dan vier leden omvat stelt de raad van commissarissen uit zijn midden een auditcommissie, een remuneratiecommissie en een selectie- en benoemingscommissie in. De taak van de commissies is om de besluitvorming van de raad van commissarissen voor te bereiden [...].'

De taken en bevoegdheden van deze commissie zijn niet statutair en/of reglementair vastgelegd. De (algemene) aansturing van de stichting ligt bij de gehele RvT. Het jaarlijks evalueren van het eigen functioneren van de hele RvT is de laatste jaren achterwege gebleven.

Vergaderingen

De RvT komt grofweg vier keer per jaar bijeen ('tenminste drie maal per jaar' aldus de statuten) en de leden van de RvT laten zich soms vervangen. De RvT heeft in de jaren 2012 en 2013 nooit in zijn volle omvang vergaderd. Tijdens de vergaderingen zijn altijd minimaal twee of meer leden afwezig geweest.

Op de agenda van RvT staan veel inhoudelijke punten, waarbij er ook aandacht is voor specifieke projecten. Bredere vraagstukken – zoals de aardbevingen en de Commissie Meijer – worden tevens aan de orde gesteld. De inbreng tijdens de vergaderingen blijft niet beperkt tot een klein aantal leden van de RvT. Er is sprake van een brede discussie waarbij eenieder zijn commentaar levert en aandachtspunten inbrengt. Van de vergaderingen van de RvT wordt verslag gedaan. Het aantal acties en besluiten – gekoppeld aan bespreekpunten – blijft per vergadering meestal beperkt.

Een (beleids)ambtenaar van de provincie Groningen is toevoerder tijdens de vergaderingen van de RvT en ondersteunt de voorzitter van de RvT in de voorbereiding van de vergaderingen. Hij vervult daarnaast een actieve rol in de financiële commissie.

De agendavoorbereiding tussen de voorzitter van de RvT en de directeur van de stichting vindt op een gestructureerde wijze plaats. Ook de adjunct-directeur is bij deze vergaderingen aanwezig. Van deze voorbereidende vergaderingen worden verslagen gemaakt. Dit geldt tevens voor het zeswekelijks (voortgangs)overleg tussen de voorzitter van de RvT en de directeur van de stichting. In de meeste gevallen is de beleidsambtenaar van de provincie ook aanwezig bij deze gesprekken.

2.3.2 Observaties

De RvT wordt door meerdere gesprekspartners binnen de RvT als erg groot ervaren en meer gericht op draagvlak dan op het toezicht houden op de stichting. De vergaderingen worden als zeer zinvolle bijeenkomsten van 'stakeholders' beschouwd. In de samenstelling van de RvT ontbreken deelsectoren als windenergie en 'elektriciteit' (i.e. steenkolencentrales) met een vertegenwoordiging, evenals het MKB in de energiesector. Tijdens de vergaderingen van de RvT worden niet alleen zaken besproken die direct betrekking hebben op de stichting. Aanpalende onderwerpen komen ook aan bod, waaronder de aardbevingen bij de gaswinning en de werkzaamheden van de Commissie Meijer. De RvT toont zich betrokken bij de doelstellingen van de stichting door onder meer als ambassadeur op te treden (lobbyen en netwerken) en inhoudelijke support te verlenen.

In het algemeen wordt er veel werk gemaakt van de werkgeversrol van de RvT. Wel geven enkele gesprekspartners aan dat deze niet in brede zin afgedekt is. Met name de terugkoppeling over het functioneren van de directeur in de voltallige RvT door de commissie 'functioneringsgesprekken' lijkt te ontbreken.

Rondom het werkgeverschap speelt verder het vraagstuk van de 'vereenzelviging van de huidige directeur/bestuurder' met de stichting ('hij is de directeur van de stichting en het uithangbord van/voor Energy Valley'). Hieraan zitten volgens onze gesprekspartners zowel positieve als negatieve kanten. Met name de enorme inzet c.q. energie, het jarenlange commitment en het 'netwerkvermogen' van de directeur worden geprezen. De meer negatieve kant wordt gevormd door de risico's verbonden aan de grote afhankelijkheid van één persoon. Daarbij wordt ook vermeld dat er tot op heden weinig oog is (geweest) voor de continuïteit van de directie en de verhouding van de directie tot de medewerkers van de stichting. Overigens wordt in de statuten vermeld dat 'de directeur zelfstandig de werkwijze van het bureau regelt'.

Van de (financiële) toezichthoudersrol wordt door gesprekspartners zowel binnen als buiten de RvT gezegd dat dit goed wordt ingevuld door de RvT. Qua (inhoudelijk) toezicht zou volgens dezelfde gesprekspartners uitsluitend op hoofdlijnen zicht zijn op een goede uitvoering en realisatie van doelen door de stichting in termen van output en outcome. De laatste MTR geeft op verzoek van de RvT wel een eerste, verbeterde aanzet hiertoe. Dit geldt ook voor het actieplan 2014.

Van de adviesrol wordt aangegeven dat de RvT hier nadrukkelijk invulling aan geeft (i.c. strategische plannen en actieplannen). De vertaalslag van strategie naar operationele doelstellingen en bedrijfsprocessen wordt minder gevolgd door de RvT. Er is vanuit deze rol weinig aandacht geschonken aan output en outcome van de stichting. In de verslagen van de vergaderingen van de RvT (voor de jaren 2012 en 2013) wordt in beperkte mate melding gemaakt van het *organisatorische* reilen en zeilen van de stichting. Niet vanuit de financiële commissie, maar ook niet van de kant van de directeur tijdens deze vergaderingen.

De meningen binnen de RvT zijn verdeeld over de (toekomstige) richting van de stichting: moet er meer focus worden aangebracht of moeten we 'duizend bloemen laten bloeien'? Is de stichting vooral voor 'branding' of is zij een projectenfabriek?

Er is sprake van directe rechtstreekse contacten tussen leden van de RvT en medewerkers van de stichting over afzonderlijke projecten en initiatieven. Dit leidt enerzijds tot interessante discussies maar kan anderzijds gezien de diverse organisatiebelangen (vanuit het bedrijfsleven en kennis- en onderzoeksinstellingen) knellen met de belangen en doelstellingen van de stichting. Echter zoals een respondent stelde, 'soms doet de stichting afzonderlijke financiers geweld aan door haar activiteiten'. Ook deze financiers willen hun doelen gerealiseerd zien. Eén gesprekspartner gaf aan dat de inhoud van deze contacten de houding in de RvT beïnvloedt. Eigen belangen worden soms in de RvT bewaakt, anderen geven aan dat dit gedrag meestal gecorrigeerd wordt door andere leden van de RvT.

Door meerdere gesprekspartners binnen de RvT wordt aangegeven dat het toezicht professioneler en onafhankelijker kan worden vormgegeven:

- *Professioneler* door dichter – en op de juiste wijze – op de directie en de organisatie te zitten. Er moet meer toezicht zijn op output en outcome en realisatie van de doelen van de stichting.
- *Onafhankelijker* door niet langer een RvT te hebben met vertegenwoordigers vanuit de triple helix. Op 'persoonlijke titel' zitting hebben in de RvT bestaat feitelijk niet, aldus deze

gesprekspartners. De belangen van organisaties waaruit de leden afkomstig zijn worden af en toe in de RvT behartigd. Ter voorkoming van het 'vermengen van belangen' zou dit niet langer moeten kunnen ('bestuurlijke zindelijkheid').

Een situatie waarbij collegevoorzitters (van de gemeente Leeuwarden en de provincie Groningen) zitting hebben in de RvT zou moeten worden vermeden. Er kunnen tegengestelde belangen ontstaan over het al dan niet toekennen van subsidies aan de stichting in deze colleges, waarbij een wethouder en/of gedeputeerde (als deelnemer van het BONN) tegenover de respectievelijke voorzitters van deze colleges (en leden van de RvT van de Stichting Energy Valley) zou kunnen komen te staan.

2.3.3 Oordeel

In algemeen stellen wij vast dat de RvT goed zicht heeft op het functioneren van de stichting:

- De grote meerwaarde van de RvT schuilt in het (elkaar) ontmoeten. Een groot aantal gesprekspartners bestempelt de vergaderingen van de RvT als een 'zinnvolle stakeholders-bijeenkomst' en in mindere mate een RvT in de strikte zin des woords. Daar tegenover staan de ambassadeursrol die de afzonderlijke leden van de RvT vervullen en de inhoudelijke support die ze verlenen aan de stichting.
- Er is een frequent voortgangsoverleg tussen de voorzitter van de RvT en de directeur/-bestuurder van de stichting.
- De *toezichtrol* wordt in financiële zin goed ingevuld. De financiële uitvoering van de actieplannen wordt gevolgd door de financiële commissie. De financiële commissie heeft uitgebreid aandacht voor kwartaalrapportages, begroting en jaarcijfers. Hierover wordt gerapporteerd aan de voltallige RvT.
- De (*strategische*) *adviesrol* wordt redelijk tot goed ingevuld. Er is binnen de RvT voldoende aandacht voor strategische (actie)plannen en bijbehorende projecten en initiatieven. Tevens is er aandacht voor de bredere 'energie-agenda' en onderwerpen die niet direct te koppelen zijn aan de doelen van de stichting.
- De *werkgeversrol* wordt redelijk tot goed ingevuld. Er worden door een commissie vanuit de RvT functioneringsgesprekken gevoerd met de directeur van de stichting. De RvT als geheel heeft recent onder meer een functie- en salarishuis en een HRM-handboek vastgesteld.

Dit neemt niet weg dat in de loop der tijd onduidelijkheden en onevenwichtigheden in de governance ontstaan zijn. Dit wordt ingegeven door de volgende argumenten:

- In de samenstelling van de RvT ontbreken deelsectoren (windenergie en elektriciteit) en een vertegenwoordiging van het MKB in de energiesector.
- In de RvT kunnen persoonlijke belangen ('op persoonlijke titel') en het belang van de organisatie waarvan het lid afkomstig is, door elkaar (gaan) lopen:
  - Dit kan in het geval van de voorzitter van de RvT (tevens Commissaris van de Koning in Groningen) en één ander lid van de RvT (tevens burgemeester van Leeuwarden) een

Berenschot

potentieel risico van tegengestelde belangen opleveren. In hun colleges – met respectievelijk gedeputeerden en wethouders – kan de discussie over het al dan niet toekennen van subsidie aan de stichting (beleidsinzet) botsen met de belangen van de stichting (inzet leden van RvT). In het geval van SEV functioneert de benadering door op persoonlijke titel zitting nemen in de RvT om deze reden niet adequaat.

- In het geval van de financiers uit het bedrijfsleven en de kennis- en onderzoeksinstituten kan dit leiden tot het niet 'matchen' van eigen organisatiebelangen en de doelstellingen van de stichting. Dit kan de beraadslagingen en besluitvorming in de RvT beïnvloeden.
- Vervanging van leden van RvT tijdens vergaderingen werkt rolverwarrend. Als mensen 'op persoonlijke titel' plaats nemen in een RvT kan er feitelijk geen sprake zijn van vervanging. Ambtelijke ondersteuning van de voorzitter en aanwezigheid bij de vergaderingen werkt ook rolverwarrend te meer hij ook activiteiten verricht onder verantwoordelijkheid van één van de partners van het BONN.
- Het aanschuiven van een personeelsmedewerker van de provincie Groningen bij de beoordelingsgesprekken van de bestuurder/directeur draagt weliswaar bij aan de objectiviteit van deze gesprekken, maar lijkt op gespannen voet te staan met het feit dat de voorzitter van de RvT 'op persoonlijke titel' zitting neemt in de RvT. De aanwezigheid van een beleidsambtenaar van de provincie Groningen bij vergaderingen van de financiële commissie (als 'toezichthouder' namens de voorzitter van de RvT) staat op gespannen voet met het feit dat de voorzitter van de RvT 'op persoonlijke titel' zitting neemt in de RvT.
- Op een aantal onderdelen ontbreekt een nadere onderbouwing in de werkwijze bijvoorbeeld in de vorm van protocollen. Zo ontbreekt de opzet en werkwijze van de commissie 'functioneringsgesprekken' (targetsetting en beoordeling). Dit geldt ook voor de opzet en werkwijze van de financiële commissie.
- Van de inhoud van de functioneringsgesprekken met de directeur vindt geen jaarlijkse terugkoppeling plaats in de vergadering van de voltallige RvT.
- Voor de inhoudelijke uitvoering – in termen van output en outcome – heeft de raad weinig aandacht. De laatste MTR geeft op verzoek van de RvT wel een eerste aanzet om te behalen resultaten 'smart' te formuleren. Over het organisatorische reilen en zeilen van de stichting wordt door de financiële commissie in beperkte mate teruggekoppeld.
- De leden van de RvT denken verschillend over de toekomstige richting van de stichting.

2.4 Deelanalyse voor uitvoeringsorganisatie van de Stichting

2.4.1 Feiten

Doelen en taken

De formele doelstelling van de stichting is als volgt geformuleerd:

- Het (doen) leveren van facilitaire, coördinerende en ondersteunende diensten ten behoeve van energie gerelateerde bedrijven die zich in Noord-Nederland willen vestigen.
- Het (doen) stimuleren van economisch rendabele duurzame energie-activiteiten
- Het (doen) ontwikkelen van een kennisinfrastructuur op het gebied van energie
- Het (doen) bevorderen dat energie gerelateerde bedrijven (nieuwe) bedrijfsactiviteiten ontwikkelen
- Het werven van fondsen welke kunnen bijdragen in het realiseren van deze doelen.

Het Strategieplan Energy Valley IV formuleert voor de periode 2012 – 2015 de kerntaken van de stichting als volgt:

1. Projectstimulering – de stichting ondersteunt initiatiefnemers door als aanjager en procesmanager te fungeren.
2. Branding/positionering – de stichting zet zich in om de regio Energy Valley als aantrekkelijke ontwikkelregio te positioneren door middel van netwerkvorming, lobbyondersteuning, nieuwsverspreiding en promotie.

De stichting vervult verschillende functies. In lijn met de MTR wordt onderscheid gemaakt tussen:

- Lobby – belangenbehartiging van regio en specifieke projecten richting Rijk en andere overheden.
- Makelen en schakelen – het identificeren van verbinden van partijen uit bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheden aan specifieke opgaven en projecten; cluster- en coalitievorming.
- Branding – promotie en marketing van regio en specifieke projecten.
- Business development – ontwikkeling van businesscases en projectvoorstellen.

Zoals ook eerder aangegeven ligt de uitvoering in principe niet bij de stichting. Dit ligt anders bij Europese projecten waar de stichting expliciet wel een rol in de uitvoering neemt.

Interne organisatie

De uitvoeringsorganisatie staat onder leiding van de directeur/bestuurder. Deze is financieel en inhoudelijk eindverantwoordelijke en is als enige binnen de organisatie tekenbevoegd tot een bedrag van € 100.000. Hierboven is goedkeuring van de Raad van Toezicht vereist. Het takenpakket van de directeur bestaat uit strategische en financiële afstemming met de publieke en private partners, woordvoering en representatie.

De directeur wordt ondersteund door een adjunct-directeur. Deze is verantwoordelijk voor de interne bedrijfsvoering en communicatie, strategie- en jaarplannen, en de stukkenstroom richting Raad van Toezicht en BONN. De adjunct-directeur is verder belast met de ambtelijke afstemming, en treedt in voorkomende gevallen op als plaatsvervanger van de directeur. Alle uitgaven worden door de adjunct-directeur medeondertkend vanuit het oogpunt van financiële dekking en het vierogenprincipe. Alle uitgaven dienen ook door de directeur-bestuurder te worden ondertekend. Bij langdurige afwezigheid (vakanties) verleent de directeur-bestuurder tijdelijk het mandaat aan de adjunct-directeur. De bevoegdheden van de adjunct-directeur zijn niet vastgelegd in het directiereglement.

De uitvoeringsorganisatie bestaat verder uit teammanagers en projectmedewerkers. Per themalijn is een team van medewerkers geformeerd onder leiding van een teammanager. De teammanager is een meewerkend voorman en verantwoordelijk voor de aansturing van het themateam incl. de bewaking van de inzet en het budget. Daarnaast is de teammanager belast met het primair proces van (strategische) projectontwikkeling en advies.

De projectmedewerker is verantwoordelijk voor het eerstelijns projectcontact en belast met het primaire proces van projectontwikkeling en advies.

De interne aansturing van de stichting vindt momenteel plaats vanuit het MT. Het MT bestaat uit de directeur, de adjunct-directeur en de drie teammanagers en komt wekelijks bij elkaar. De inhoudelijke sturing van de stichting vindt plaats via themalijnen (Bio, Energy & Gas; Modern Power Systems & Grids, Knowledge & Internationalisation) en daarbinnen via programmalijnen. De stichting vervult binnen alle thema's en programmalijnen de genoemde functies (lobby, branding, etc.).

De stichting heeft de afgelopen jaren een sterke personele ontwikkeling doorgemaakt. De eerste periode (2003-2005) waren er 3 fte werkzaam binnen de stichting. Periode II (2005-2008) was dat 5 fte. In periode III (2008-2012) is dat toegenomen tot 17,5 fte. De huidige periode is dat aantal toegenomen tot 20,5 fte. Vanaf periode III (oktober 2009) heeft de stichting het eerste personeel kunnen aannemen. Voor die tijd werden alle medewerkers ingehuurd. In de periode 2009-2011 was er sprake van een hybride structuur. Vanaf 2012 (periode IV) is besloten het personeel (vrijwel) volledig in loondienst aan te stellen.

Circa 5 werknemers van de stichting voeren naast hun dienstverband bij de stichting ook op commerciële basis werkzaamheden uit als zelfstandige of voor een bedrijf. In het verleden heeft zich een situatie voorgedaan waarbij een parttime medewerker is gevraagd om in het verlengde van zijn activiteiten voor de stichting werkzaamheden te verrichten voor eigen rekening.

Berenschot

Naar aanleiding van deze situatie is afgesproken dat medewerkers de plicht hebben om deze activiteiten eerst te melden bij de directie, waarna het MT, na overleg met de opdrachtgever, besluit of de activiteiten door de betreffende medewerker uitgevoerd kunnen worden.

Om de groei op verantwoorde wijze te accommoderen heeft de organisatie vanaf 2009 een professionaliseringsslag ingezet, o.a. door het voeren van een eigen administratie voor zowel financiën, personeel, salaris en projecten. Na voorbereidingen in 2011 en 2012 is in 2013 gestart met urenadministratie en een nieuw boekhoudsysteem. Ook heeft de stichting recent een functie- en salarishuis en een HRM-handboek laten opstellen met interne (spel)regels en afspraken. Dit is door de RvT vastgesteld.

Financiering en verantwoording

De financiers van SEV bestaan uit overheden (de provincies Noord Holland, Fryslân, Groningen en Drenthe, en de gemeenten Alkmaar, Den Helder, Leeuwarden, Groningen, Emmen en Assen), het bedrijfsleven en kennisinstellingen. Daarnaast genereert de stichting inkomsten uit Europese subsidieprojecten. In onderstaande tabel zijn de inkomsten per categorie weergegeven voor de periode IV.

INKOMSTEN	2013	% totaal /	2012	% totaal /
	€	subtotaal	€	subtotaal
Provincies / gemeenten	1.875.000	56 / 61	1.875.000	64 / 64
Overige financiers (bedrijven, kennis)	1.204.399	36 / 39	1.021.753	35 / 35
Subtotaal EV 4	3.079.399	- / 100	2.896.753	- / 100
Overige projecten	301.014	9 / -	40.189	1 / -
TOTAAL	3.380.414	100 / -	2.936.942	100 / -

Tabel 1: Inkomsten stichting Energy Valley (bron: Mid Term Review, 2013)

De absolute bijdrage van de overheden blijft gedurende de periode IV stabiel. De totale financiële omvang van de stichting neemt gedurende periode IV toe, als gevolg van Europese projecten en een toename in de bijdragen van bedrijven en kennisinstellingen. De relatieve bijdrage van de overheden neemt daardoor af.

SEV wordt gefinancierd op projectbasis (eindige projectperiode). Voor elke projectperiode wordt met de publieke en private partners een meerjarenplan opgesteld. Voor de huidige periode is dit het Strategieplan EV4: 2012-2015. Hierin is scope, inzet en budget op hoofdlijnen vastgesteld. Aan de hand hiervan wordt ook de basisfinanciering (en voorwaarden) met de publieke en private partners overeengekomen. Het Strategieplan Energy Valley IV is vastgesteld door de Raad van Toezicht. De operationele inzet wordt jaarlijks vastgelegd in een actieplan, incl. een beknopte terugblik op voorgaande jaar. De actieplannen worden eveneens vastgesteld door Raad van Toezicht en het BONN. Het actieplan dient voor vaststelling van de inhoudelijke en financiële inzet voor het nieuwe jaar, en de inhoudelijke verantwoording voor het voorgaande jaar.

De financiële verantwoording verloopt via het financieel jaarverslag (incl. accountscontrole). Het jaarverslag wordt vastgesteld door de Raad van Toezicht. De inhoudelijke en financiële verantwoording richting de afzonderlijke subsidieverstrekking vindt plaats, conform de subsidievoorwaarden, op basis van het jaarverslag en/of het actieplan.

In het Strategieplan Energy Valley IV is afgesproken een (lichte) MTR uit te voeren om de inhoudelijke voortgang tussentijds te evalueren. SEV heeft recent deze MTR opgesteld, en ook deze is vastgesteld door de Raad van Toezicht. Het BONN heeft kennisgenomen van de MTR, geconstateerd dat SEV hiermee aan haar (informatie)verplichtingen heeft voldaan, maar heeft tegelijk een aantal vragen en opmerkingen o.a. bij de mate waarin het document SMART is. Mede op basis hiervan is door SEV besloten om voortaan actieplannen voor het nieuwe jaar en het afleggen van inhoudelijke verantwoording over het afgelopen jaar van elkaar te scheiden. SEV is voornemens om beknopte kwartaalrapportages te ontwikkelen om ook periodiek (informeel) terugkoppeling te geven over de voortgang. Hierover zijn geen formele afspraken met de financiers en/of subsidieverstrekking gemaakt.

2.4.2 Observaties

Bij de respondenten bestaat brede waardering voor hetgeen de stichting bereikt heeft. Men geeft aan dat de stichting de regio in de afgelopen tien jaar goed gepositioneerd heeft op Energy-gebied. Noord Nederland is, zeker bij bestuurlijk Nederland, *top of mind* als het gaat om energie volgens de respondenten.

Het strategieplan en de jaarlijkse actieplannen vormen het kader waarbinnen door de stichting gewerkt wordt. In het strategieplan en de jaarlijkse actieplannen is een werkverdeling op hoofdlijnen opgenomen. De projectmatige werkverdeling gebeurt in overleg tussen teammanagers en projectmedewerkers.

Vragen die bij de stichting binnenkomen van (potentiele) opdrachtgevers, zowel overheden als bedrijven, worden door de project- en teammanagers beoordeeld op basis van een inschatting van de toegevoegde waarde van het project voor het realiseren van Energy Valley-doelstellingen, de kansrijkheid van het project c.q. investeringsbereidheid van de projectpartners, de gevraagde rol en het (regio)belang van het project. Bij majeure projecten vindt deze afweging plaats in afstemming met het MT. Vanuit de stichting wordt daarbij aangegeven dat in de praktijk 'nee verkopen' nauwelijks gebeurt.

Ten aanzien van de uitvoering van vragen en activiteiten wordt aangegeven dat er geen overeenkomsten met netwerkpartners worden aangegaan waarin SMART een prestatie en termijnen worden vastgelegd. Vanuit de SEV wordt aangegeven dat dit, gezien het karakter van de werkzaamheden van de stichting, ook lastig is. Ook worden activiteiten die de stichting uitgevoerd heeft niet structureel geëvalueerd of wordt om prestatieverklaringen gevraagd. Betrokkenen, zowel ambtelijk als bestuurlijk, met name vanuit het BONN, geven aan dat niet altijd duidelijk is waarom de stichting bepaalde activiteiten wel of niet doet. De strategische argumentatie waarom bepaalde activiteiten wel of niet worden uitgevoerd ontbreekt voor deze betrokkenen.

Berenschot

In gesprekken met directie en medewerkers van de stichting wordt aangegeven dat het jaarlijkse actieplan de leidraad vormt voor het dagelijks werk. Uit verslagen van het BONN blijkt, en ook respondenten vanuit het BONN bevestigen dit, dat deze als te weinig SMART worden ervaren. In reactie hierop wordt in de MTR de aanbeveling gedaan om het actieplan van 2014 meer SMART te formuleren, met specificatie van mankracht en middelen per thema- en programmalijn. Recent zijn er, als uitwerking hiervan, deelprogramma's opgesteld voor communicatie, EU-subsidies, LNG, wind op zee, groen gas, warmtenetten, biobased energy, etc.

Een aantal respondenten geeft aan dat medewerkers van SEV, vanwege hun specifieke expertise, door overheden gevraagd worden voor advies bij beleidsvorming. Vanuit de stichting wordt aangegeven, dat wanneer men op de gevraagde terreinen kennis in huis heeft, men daarover graag bereid is advies te verstrekken.

Daarnaast worden medewerkers door overheden soms gevraagd om actief te zijn bij de uitvoering van projecten. Dit kunnen projecten zijn die in een eerder stadium door de stichting zijn voorbereid of projecten buiten de primaire focus van de stichting. Vanuit de stichting wordt aangegeven dat beide in principe geen rol zijn voor de stichting. In sommige gevallen wordt, wanneer de capaciteitsinzet beperkt is, vanwege een goede relatie met de subsidieverstrekker toch inzet gepleegd.

In sommige gevallen gebeurt dit vanuit het reguliere budget van Energy Valley en in sommige gevallen wordt hiervoor aanvullende financiering verstrekt. De specifieke expertise die de medewerkers van Energy Valley hebben opgebouwd is veelal leidend voor dergelijke verzoeken. Gevolg van deze werkwijze is wel dat een aantal respondenten, met name overheden, de stichting soms als uitvoeringsorganisatie van de betrokken overheden zien.

Verschillende respondenten buiten de stichting melden dat parttime medewerkers van de stichting voor een andere werkgever dan de stichting werkzaamheden verrichten in dezelfde regio, voor dezelfde opdrachtgevers en op vergelijkbare projecten als waar zij vanuit stichting actief zijn. Dit leidt soms tot verwarring over rol en positie van SEV bij betrokken overheden.

Verschillende respondenten melden dat alle formele bevoegdheden op één punt in de organisatie liggen (de bestuurder-directeur). Dit wordt door sommige respondenten als beperkend, weinig praktisch en risicovol ervaren.

2.4.3 Oordeel

Ten aanzien van de governance van SEV concluderen wij het volgende:

- De stichting heeft sterk bijgedragen aan het op de kaart zetten van de regio Energy Valley.
- De stichting heeft de kenmerken van een organisatie die in korte tijd een snelle groei heeft doorgemaakt. Zaken die bij een kleine organisatie-omvang (3 - 5 fte) nauwelijks aandacht vragen, zijn wel van belang bij de huidige omvang. Op het gebied van professionalisering, interne sturing en verantwoording zijn inmiddels stappen gezet. Zo is een functie- en salarishuis opgesteld en is tijdschrijven ingevoerd.

Berenschot

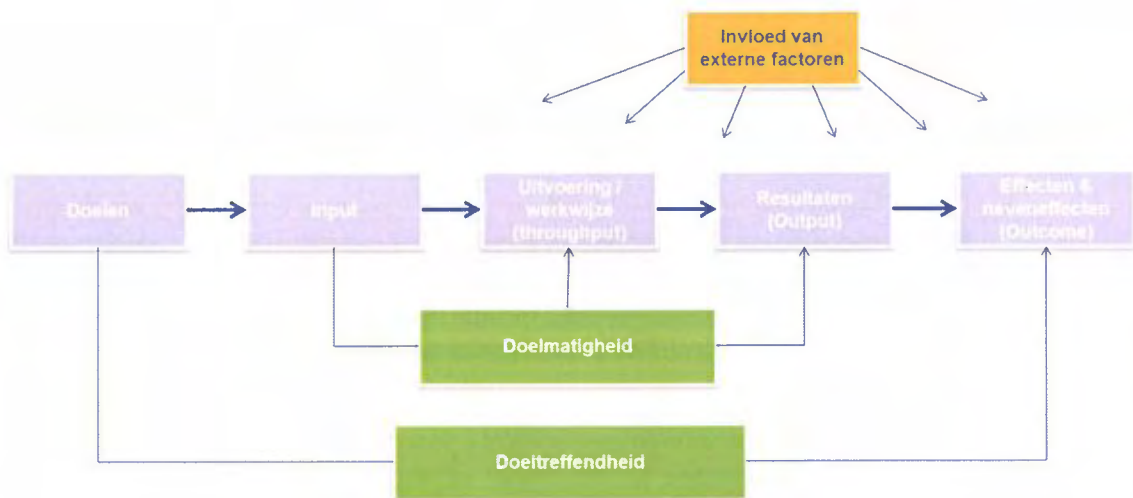
- Wij stellen vast dat de vertaling van de strategische taken en doelen van de stichting naar tactisch/operationele prioriteiten en werkzaamheden vorig jaar in gang zijn gezet. Pas recent is de uitwerking van het jaarlijkse actieplan in concrete programmaplannen opgepakt waarin per themalijn inhoudelijke doelen worden gekoppeld aan activiteiten en (verwachte) resultaten en uren en budget zijn geraamd. Dit is wat ons betreft een randvoorwaarde voor goede sturingsinformatie voor RvT en de betrokken overheden. Het ontbreken van dergelijk informatie maakt dat het tot dusver onvoldoende duidelijk is wat de stichting wel en niet doet en wanneer (en waarom) de stichting besluit tot start, continuering of beëindiging van bepaalde activiteiten.
- In het verlengde hiervan zijn wij van oordeel dat de *plan-do-check-act*-cyclus niet volledig gesloten is. De interne toetsing of de uitgevoerde activiteiten en ingezette middelen de gewenste resultaten bereiken kan versterkt worden door middel van periodieke evaluatie van uitgevoerde activiteiten.
- Tenslotte is er, ondanks een meldingsplicht bij de directie, nog steeds onduidelijkheid over het verrichten van werkzaamheden van stichtingsmedewerkers onder verantwoordelijkheid van zijn of haar andere werkgever voor dezelfde opdrachtgever. Dit leidt tot verwarring bij betrokken overheden. Naar ons oordeel is het onwenselijk dat medewerkers van de stichting voor dezelfde opdrachtgevers enige werkzaamheden verrichten vanuit een andere hoedanigheid dan de stichting. Omdat dit volgens enkele respondenten nog steeds voorkomt, vraagt dit om sterkere sturing door de stichting dan het invoeren van een meldingsplicht.

3. Beoordeling Mid Term Review (MTR)

3.1 Inleiding

De MTR is opgesteld door SEV en beschrijft halverwege de periode IV de stand van zaken van de stichting. Centraal staat het beoordelen en valideren van de in de MTR beschreven output en 'verworvenheden' van de stichting.

Wij baseren ons beoordelingskader op een systematiek die door het Rijk gehanteerd wordt om de effectiviteit van overheidsbeleid inzichtelijk te maken (zie onder). De kern van deze methode is om een verband te leggen tussen doelen, ingezette middelen, werkwijze en uitkomsten. Uitkomsten kunnen worden onderscheiden in directe resultaten (output) als gevolg van de werkwijze en effecten (outcome) die als gevolg van de resultaten mogelijkerwijs optreden. Hierbij dient rekening te worden gehouden met de invloed van externe factoren.

Bij de beoordeling van de MTR staan de volgende aspecten centraal:

- De wijze waarop de output van SEV is bepaald in de MTR. De beoogde output van SEV is op abstract niveau geformuleerd in het Strategisch Plan van SEV en wordt vertaald in jaarlijkse Actieplannen. In deze plannen staan de beoogde resultaten aangegeven. De vraag is daarmee op welke wijze in de MTR de output van SEV in kaart wordt gebracht.
- Beoordeling van de mate waarin aannemelijk is gemaakt dat de resultaten van SEV (output) bijdragen aan de waargenomen effecten (outcome). Kenmerkend voor de werkwijze van SEV is dat een intermediaire rol vervuld wordt. Dit maakt per definitie dat waargenomen effecten tot stand gekomen zijn door inzet van meerdere partijen en factoren. Op basis van welke methode en aannames wordt de bijdrage van SEV aannemelijk gemaakt?

3.2 Beoordeling

De MTR geeft naast een historisch perspectief van de inhoudelijke accenten in voorgaande perioden een beknopte beschrijving van de thema- en programmalijnen voor periode IV. Ook bevat de MTR een beschrijving van de taken en structuur van de organisatie. In de MTR wordt uitgebreid ingegaan op de projecten waar de stichting betrokkenheid bij heeft. Daarnaast wordt in de MTR ingegaan op de inkomsten en kostenraming voor de periode 2012-2013. In de MTR worden overzichten gepresenteerd van projecten waaraan de stichting in 2012 en 2013 betrokkenheid bij heeft (gehad), op welke locatie en met welke rol. Ook bevat de MTR overzichten naar provincie van de uren inzet van de medewerkers en de investeringen als gevolg van de inzet van SEV. De MTR geeft ook inzicht in de ureninzet per project, programma en themalijn. Tenslotte is een overzicht bijgevoegd van de evenementen waaraan de stichting heeft bijgedragen.

Wanneer we de MTR vanuit dit perspectief van de vraagstelling beschouwen dan constateren we het volgende:

- De MTR geeft zicht op de inhoudelijke accenten die gelegd worden (themalijnen, programmalijnen, projecten). Hierbij worden specifieke projecten genoemd en functies als lobby/clusterontwikkeling, projectondersteuning en strategie/programma. Bovendien wordt per themalijn inzichtelijk gemaakt in welke mate is ingezet op lobby/clusterontwikkeling, projectondersteuning en strategie/programma, waarmee zicht ontstaat op de werkwijze van de stichting en de accenten die daarin gelegd worden.
- De MTR geeft naar ons oordeel goed zicht op de input door beschrijving van de beschikbare fte's en middelen voor de stichting als geheel en de ingezette fte's en middelen per themalijn en programmalijn. Eén en ander is het gevolg van een nieuw systeem van uren- en projectadministratie. In de komende jaren kan het systeem verder gebruikt worden voor analyses. In vergelijking met de jaren hiervoor is de beschikbaarheid van dit systeem een vooruitgang.
- Wij constateren dat de doelen van de stichting abstract beschreven worden in termen van 'onderscheidende identiteit' en 'het creëren van een zelfversterkend ontwikkelklimaat'. Deze doelen worden echter niet geconcretiseerd en geoperationaliseerd in termen van meetbare doelstellingen. Zonder geoperationaliseerde doelstellingen kan er geen sprake zijn van effectiviteitsbepaling en kan niet beoordeeld worden in hoeverre de stichting op koers ligt.
- De MTR geeft naar ons oordeel beperkt zicht op de output door beschrijving van de projecten waar de stichting betrokkenheid bij heeft. Wat naar ons oordeel ontbreekt is een beschrijving van de aard en omvang van de bijdrage die de stichting aan het betreffende project heeft geleverd.
- De MTR geeft naar ons oordeel geen zicht op de outcome. Weliswaar is een beschrijving opgenomen van investeringen en werkgelegenheidsontwikkeling in de energiesector in Noord Nederland, er wordt niet aannemelijk gemaakt wat de bijdrage van projecten/programma's van SEV hieraan is geweest.

Berenschot

Hoewel gesteld wordt dat de bijdrage van de stichting niet bepaald kan worden, wordt wel de suggestie gewekt dat investeringen en werkgelegenheidsontwikkelingen als gevolg van de activiteiten van de stichting gerealiseerd zijn.

- In meer algemene zin constateren wij dat input, werkwijze en output en outcome niet met elkaar in verband worden gebracht. Er wordt niet beschreven hoe en in welke mate de geleverde inspanningen van de stichting tot concrete resultaten leiden en hoe deze resultaten tot effecten (zullen) leiden. Per themalijn programma zou bijvoorbeeld een overzicht kunnen worden gemaakt van inzet in uren en kosten, resultaten en effecten. Op deze wijze kan meer worden gezegd over de verhouding tussen input en output/outcome hetgeen eventueel kan leiden tot bepaalde strategische keuzes. Uit de vragen die wij aan de stichting hebben gesteld is ons gebleken dat deze informatie wel beschikbaar is.
- Ook constateren wij dat de MTR sterk 'van binnen naar buiten' is gericht: het is geschreven vanuit het perspectief van de stichting. Kritische externe reflectie vanuit meerdere perspectieven ontbreekt in het document. De opvattingen van stakeholders (kennis, bedrijfsleven en overheden) komen niet in het document naar voren. Onduidelijk is daarom wat de effecten zijn van de branding en positioneringsactiviteiten van de stichting.

Wij concluderen daarmee dat de MTR fragmentarisch inhoudelijke sturingsinformatie biedt voor betrokken overheden. Ook kan de informatie meer SMART. Om meer zicht te krijgen op de efficiëntie en effectiviteit van SEV zou bijvoorbeeld per kerntaak (projectstimulering en branding/positionering) en per themalijn (Bio Energy & Gas, Modern Power System & Grids, Knowledge & Internationalisation, Organisation & Communication) en voor enkele grote programma's de relatie tussen input, output en outcome beschreven moeten worden. Het nieuwe systeem van uren en projectadministratie biedt meer mogelijkheden dan opgenomen in de MTR. Het is ook de bedoeling van de stichting de komende tijd hier meer werk van te maken.

De beschrijving van effecten is gebaseerd op de Energiemonitor die sinds 2012 jaarlijks in opdracht van de stichting door een extern bureau wordt uitgevoerd. Met deze monitor worden investeringen en werkgelegenheid per provincie in kaart gebracht. Wij zijn van oordeel dat met een dergelijke monitor een basis is gelegd die ondersteunend kan zijn aan de effectbepaling van de stichting.

4. Scenario's aangaande de governance

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden twee scenario's gepresenteerd. Zij vormen eventuele oplossingsrichtingen voor de huidige onduidelijkheden en onevenwichtigheden in de externe governance en moeten leiden tot een betere verdeling van rollen, taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden.

4.2 Scenario's

Bij het bepalen van de scenario's zijn de onderstaande ontwerpcriteria gehanteerd:

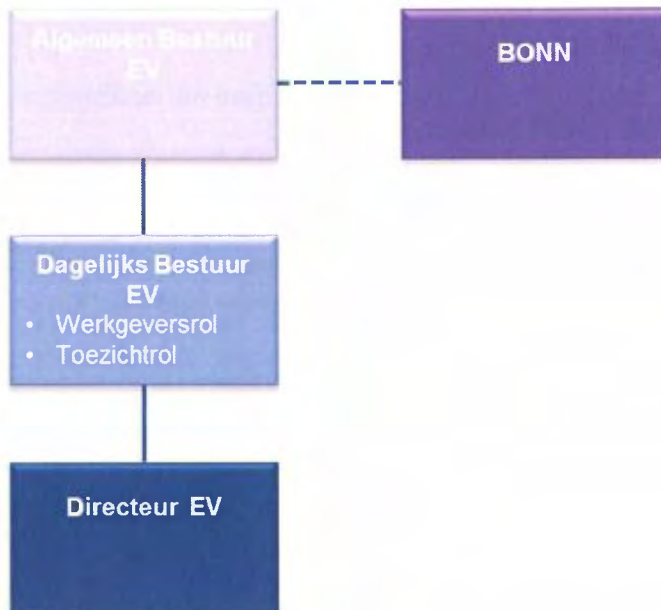
- Heldere verdeling van taken en bevoegdheden.
- Duidelijkheid over wijze van sturing en toezicht.
- Meer transparantie (in informatievoorziening, strakke rapportagelijnen).
- Voldoende 'checks and balances'.
- Toekomstbestendigheid qua structuur³.
- *Triple helix*-benadering.

---

³ De uitkomsten van het onderzoek van Lysias kunnen de toekomstbestendigheid van de scenario's in een ander perspectief zetten. Overwogen zal moeten worden op welke niveaus (bestuurlijk, operationeel en ondersteunend) de clusterorganisaties willen gaan samenwerken.

4.2.1 Scenario 1: bestuur/directie⁴-model

Schematisch ziet dit scenario er als volgt uit:

De nadruk in dit scenario ligt op het *herschikken en aanscherpen* van bestaande bevoegdheden. Voorgestelde aanpassingen ten opzichte van de huidige externe governancestructuur zijn de volgende:

1. Er komt een bestuur in plaats van de huidige Raad van Toezicht.
2. Bestuurders van publieke partijen (gedeputeerden en wethouders) en bestuurders van private partijen nemen zitting in het bestuur namens hun eigen organisatie.
3. Er is getalsmatig evenwicht tussen de diverse geledingen.
4. Indien gewenst kent het bestuur een aantal onafhankelijke leden, waaronder de voorzitter.
5. Uit het bestuur worden commissies geformeerd die de werkgeversrol (à la de huidige commissie functioneringsgesprekken) en de toezichtsrol (à la de huidige financiële commissie) moeten vormgeven en invullen. Feitelijk is er daarmee sprake van een AB/DB-constructie.
6. De huidige bestuurder/directeur krijgt de rol van directeur.
7. Het bestuur krijgt een vertegenwoordigende rol richting de buitenwereld.
8. De directie wordt door het bestuur afgerekend op het behalen van doelstellingen.

---

⁴ Voorbeeld ter inspiratie: Amsterdam Economic Board. Zie voor informatie: <http://www.amsterdameconomicboard.com/over-de-board>

Berenschot

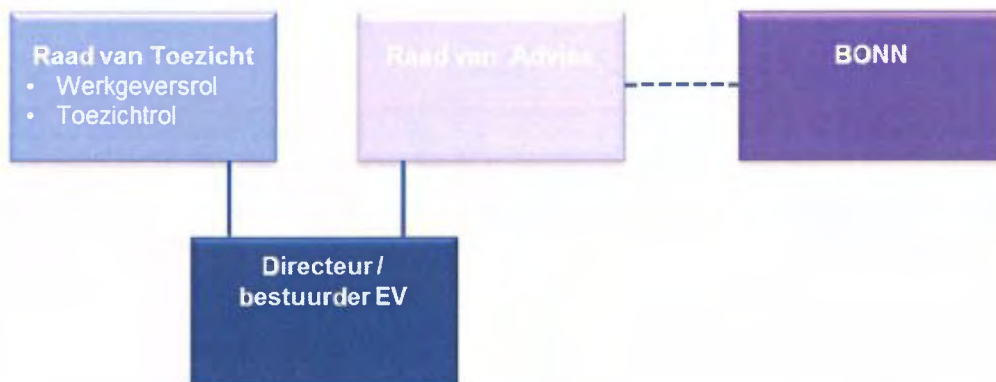
9. Sturing en toezicht worden aangescherpt. Het bestuur 'bestuurt' daadwerkelijk de stichting.
10. Er kan gewerkt worden met hulpstructuren waarmee op deelonderwerpen tactisch/operationele afstemming ten behoeve van de aanjagende rol gefaciliteerd kan worden tussen bestuursleden en medewerkers van de stichting.
11. Het BONN heeft geen formele rol richting de stichting, maar dient wel ter afstemming en coördinatie tussen de betrokken overheidspartijen.

De (werk)verhoudingen tussen het algemeen en dagelijks bestuur zien er als volgt uit:

Algemeen bestuur	Dagelijks bestuur
<p>Personele unie voorzitter AB en DB.</p> <p>Grootste deel van leden afkomstig van de triple-helix organisaties: voor provincies gedeputeerden, voor gemeenten wethouders. (Kunnen dus ook leden van het BONN zijn). Bedrijven en kennisinstellingen vaardigen tevens hun bestuurders af. Indien gewenst aangevuld met enkele onafhankelijke leden.</p>	<p>Personele unie voorzitter AB en DB.</p> <p>Het dagelijks bestuur moet een evenredige vertegenwoordiging kennen vanuit de triple-helix organisaties. Indien gewenst aangevuld met onafhankelijke leden .</p>
<p>De adviesrol ligt bij het algemeen bestuur. Het AB adviseert de directie.</p>	<p>Het dagelijks bestuur bestaat in ieder geval uit twee commissies, te weten de financiële commissie en een selectie- en benoemingscommissie (werkgeversrol), waarin tevens de bezoldiging van de directeur aan de orde komt.</p>
<p>Het algemeen bestuur verleent voorafgaande toestemming aan besluiten van de directie op basis van de voorbereiding en adviezen van het dagelijks bestuur.</p>	<p>De voorafgaande toestemming van besluiten van de directie, waaronder het meerjarig beleidsplan en de meerjarige begroting, en het vaststellen van de jaarrekening, wordt voorbereid door de financiële commissie.</p>
<p>Drie maal per jaar vergaderen.</p>	<p>Zes maal per jaar vergaderen.</p>

4.2.2 Scenario 2: Raad van Toezicht – directie – Raad van Advies⁵ model

Schematisch ziet dit scenario er als volgt uit:

De nadruk in dit scenario ligt op het uit *elkaar trekken van de advies-, werkgevers- en toezichtsrol*. Voorgestelde aanpassingen ten opzichte van de huidige externe governancestructuur zijn de volgende:

1. De adviesrol wordt weggehaald bij de Raad van Toezicht en komt te liggen bij een Raad van Advies. In deze raad zitten vertegenwoordigers van alle stakeholders uit de triple helix: overheden, kennisinstellingen en private partijen. Zij vertegenwoordigen de belangen van de organisaties uit de 'triple helix'.
2. De nieuwe, kleine Raad van Toezicht bestaat uit onafhankelijke toezichthouders en vult de werkgeversrol en de toezichtsrol in.
3. De nieuwe Raad van Toezicht zal de inhoudelijke en financiële voortgang bewaken van de activiteiten van de stichting.
4. De directie wordt afgerekend door de RvT op het behalen van doelstellingen.
5. De RvT zorgt voor de (algemene) sturing van de stichting, maar blijft op afstand van de directie.
6. De directeur is tevens bestuurder van de stichting en heeft daarmee de vertegenwoordigende rol in de buitenwereld.
7. Er kan gewerkt worden met hulpstructuren waarmee op deelonderwerpen tactisch/operationele afstemming ten behoeve van de aanjagende rol gefaciliteerd kan worden tussen leden van de Raad van Advies, bestuurlijke vertegenwoordigers van provincies en gemeenten en medewerkers van de stichting. Het BONN heeft geen formele rol richting de stichting, maar dient wel ter afstemming en coördinatie tussen de betrokken overheidspartijen.

---

⁵ Voorbeeld ter inspiratie: Staatsbosbeheer.

Berenschot

De verhouding tussen de Raad van Toezicht en de Raad van Advies ziet er als volgt uit:

Raad van Toezicht	Raad van Advies
Onafhankelijke leden	Leden die de triple helix vertegenwoordigen. Triple Helix wordt evenredig vertegenwoordigd.
Maximaal vijf leden	Op voorhand geen maximaantal leden, maar werkbaarheid is tevens een criterium.
Leden geselecteerd op basis van functieprofielen, zoals kennis van financiën, kennis van HRM, kennis van de energiesector, etc.	Voorzitter en leden worden benoemd door de Raad van Toezicht.
Twee rollen, te weten de werkgeversrol en de toezichthoudersrol.	Eén rol, te weten de adviesrol
Besluiten van de directie, waaronder het meerjarig beleidsplan en de meerjarige begroting vereisen voorafgaande toestemming van de RvT.	De Raad van Advies adviseert de directie over de strategie en koers van SEV.
Zes keer per jaar vergaderen.	Twee keer per jaar vergaderen.

4.3 Beoordeling van scenario's

Ontwerpcriterium	Scenario 1: bestuur / directie	Scenario 2: RvT / directie / RvA
Verdeling taken en bevoegdheden	<p>Opzet voor verdeling van taken en bevoegdheden helder.</p> <p>Mogelijke spanning tussen algemeen en dagelijks bestuur over 'competenties'.</p> <p>Publieke en private financiers samen in één orgaan (bestuur).</p> <p>Mogelijke spanning in het bestuur over toekenning en hoogte van subsidies. Lastige positie om zowel subsidiegever te zijn als bestuurder van de stichting.</p> <p>Bestuur vertegenwoordigt de stichting in de buitenwereld.</p> <p>Zwaartepunt ligt bij bestuur.</p>	<p>Opzet voor verdeling van taken en bevoegdheden helder.</p> <p>Mogelijke spanning tussen RvT en RvA over advisering van de directie.</p> <p>Publieke en private financiers samen in één orgaan (Raad van Advies).</p> <p>Financier en (be)sturing van de stichting zijn duidelijk gescheiden</p> <p>Directeur is tevens bestuurder en vertegenwoordigt de stichting in de buitenwereld.</p> <p>Zwaartepunt ligt bij bestuurder/directeur.</p>
Sturing en toezicht	Een bestuur zit dicht(er) op een directie en het primair proces.	Een RvT zit op enige afstand van een directie en primair proces. Dit geldt tevens voor een raad van advies.
Transparantie	Transparantie gewaarborgd door rapportagelijnen naar dagelijks en algemeen bestuur (via commissies).	Transparantie gewaarborgd door rapportagelijnen vanuit directie naar RvT.
Checks and balances	Checks and balances binnen het toezichthoudende orgaan (het bestuur, AB/DB).	Checks and balances tussen het toezichthoudend, directeur/bestuurder en het adviserend orgaan.

Beide scenario's beogen de kracht van het huidige model te behouden en tegelijk meer duidelijkheid te verschaffen over de verschillende rollen en posities van betrokkenen. Alles overwegend zijn wij van oordeel dat scenario 2 de voorkeur heeft. De verschillende rollen van zowel RvT als subsidieverlener worden in dit model het meest 'zuiver' gehanteerd. De Raad van Advies biedt ruimte om belangen vanuit alle geledingen van de triple helix te naar voren te laten komen en hierover tot afstemming te komen zonder dat dit interfereert met de overige aspecten van governance. Dit model bevestigt wel de centrale positie van directeur/bestuurder, en stelt daarmee hoge eisen aan zowel de directeur/bestuurder als de RvT. Ook hebben wij de indruk dat voor dit

scenario, bij zowel een deel van het BONN als een deel van de RvT, meer draagvlak is dan voor scenario 1.

4.4 Rol van het BONN in de scenario's

In beide scenario's blijft het BONN bestaan. Daarbij zal het accent komen te liggen op de rol die het BONN vervult in de bestuurlijke afstemming van de regio Energy Valley. In beide scenario's heeft het BONN geen formele rol richting SEV. Aanwezigheid van de directie bij elk agendaonderdeel van elke vergadering van het BONN is dan ook niet langer passend. In sommige gevallen is het denkbaar dat SEV op uitnodiging van het BONN een toelichting geeft bij bepaalde agendapunten wanneer SEV daarbij betrokken is.

De partijen die zitting hebben in het BONN zullen ook zitting hebben in het bestuur van de stichting (AB) of vertegenwoordigd zijn in de Raad van Advies. Naar onze opvatting is het wenselijk wanneer het BONN naast zijn rol als regionaal afstemmingoverleg ook functioneert als vooroverleg ter afstemming van de publieke inbreng richting SEV. Hieronder verstaan we oordeelsvorming over inhoudelijke strategische vraagstukken en standpuntbepaling ten aanzien van focus en richting van SEV. Dit standpunt wordt door de afzonderlijke leden in het AB (scenario 1) of via de vertegenwoordigers in de Raad van Advies ingebracht.

Ook kan binnen het BONN afstemming plaatsvinden over de wijze waarop het publieke deel van de financiering (subsidieverlening) van SEV praktisch wordt vormgegeven. De financiering van de stichting blijft plaatsvinden via de subsidiebeschikkingen tussen de afzonderlijke noordelijke overheden en de stichting. Deze financiële relatie wordt onderhouden via het AB (scenario 1) of in een apart bilateraal overleg met de directeur-bestuurder (scenario 2).

Wij zijn van oordeel dat met het continueren van het BONN de positie geformaliseerd dient te worden. Dit houdt in dat de deelnemers vastleggen wat de inhoudelijke scope van het BONN is en wat de status is van de afspraken die binnen het BONN gemaakt worden: afstemming, besluitvorming, kennisname etc..

De ambtelijke werkgroep blijft bestaan. Ook hiervoor geldt dat SEV niet bij elke vergadering aanwezig hoeft te zijn. Ook vinden wij het niet wenselijk, vanuit het oogpunt van rolscheiding, dat ambtenaren van met name provincies tweewekelijks bij de stichting werken.

5. Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

De hoofdconclusie van deze evaluatie luidt dat, afgezien van positieve ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan, er in de loop van de tijd bij de interne en externe governance van SEV veel onduidelijkheden en onevenwichtigheden zijn ontstaan.

In het algemeen willen wij vaststellen dat er heel veel waardering is voor de werkzaamheden van de stichting en wat de stichting bereikt heeft. Bijeenkomsten van zowel de RvT als het BONN (bestuurlijk en ambtelijk) worden als zeer zinvol gezien omdat stakeholders relevant voor de Energy Valley elkaar treffen en samenwerking daadwerkelijk tot stand brengen.

Verder stellen wij vast dat in de loop de jaren een veelheid aan intensieve en positieve relaties is ontstaan tussen het BONN, betrokken ambtenaren en de stichting. Wat betreft het BONN voltrok deze ontwikkeling zich in een situatie van verandering van een formele structuur onder de vlag van SNN naar een meer informele bestuurlijke afstemming. Dit neemt niet weg dat governance verder geformaliseerd dient te worden.

Ook stellen wij vast dat de RvT van de stichting goed zicht heeft op het functioneren van de stichting vanuit haar rol als toezichthouder, adviseur en werkgever. Dit neemt niet weg dat op onderdelen de governance verbeterd dient te worden.

Tenslotte stellen wij vast de Stichting de professionalisering van de werkprocessen sterk in ontwikkeling is en ook steeds verbeterd. Dit is onder meer te zien in de MTR. Dit neemt niet weg dat er nog verbeterlagen nodig zijn.

De onduidelijkheden en onevenwichtigheden die zijn ontstaan gelden voor alle elementen van 'governance' (sturen, toezicht houden, beheersen en verantwoorden). Dit laat zich onderbouwen door de volgende deelconclusies:

- Het BONN heeft geen formele rol, positie en verantwoordelijkheid ten aanzien van de stichting. Er zijn zowel binnen het BONN als tussen het BONN en de stichting hier veel onduidelijkheden over.
- De coördinatie van de aansturing van het BONN ten aanzien van de Stichting is niet eenduidig (betreft onder meer het nader definiëren van het SMART aansturen, harmoniseren subsidievoorwaarden).
- Vanuit de overheden lopen de rollen beleidsmaker, subsidieverlener en aanjager van de economie door elkaar hetgeen leidt tot onduidelijkheden in de samenwerking tussen de overheden en de stichting. Er is ook geen rol vastheid in deze.
- Zowel in BONN als RvT wordt verschillend gedacht over de toekomst van de werkzaamheden van de Stichting. Dilemma's zijn 'meer focus versus duizend bloemen laten bloeien' en 'minder communicatie/branding versus meer projectenfabriek'.

Berenschot

- Er heeft zich tot eind 2013 een onwenselijke combinatie van rollen voorgedaan in de persoon van de secretaris van het BONN, voorzitter van de ambtelijke werkgroep, ondersteuner van de voorzitter van de RvT, toehoorder van de financiële commissie en adviseur van de eigen gedeputeerde op het gebied van het energiebeleid. Het belang van het BONN, de stichting en de eigen gedeputeerde hoeft immers niet parallel te lopen.
- In de RvT kunnen persoonlijke belangen (op persoonlijke titel lid van de RvT) en belangen van de organisatie waarvan het lid afkomstig is door elkaar (gaan) lopen. Het aanschuiven van medewerkers van de provincie Groningen bij RvT bijeenkomsten ter ondersteuning van de voorzitter bij formele bijeenkomsten van de RvT lijkt op gespannen voet te staan met het 'op persoonlijke titel' zitting nemen in de RvT.
- De onderdelen van de *triple helix* weten elkaar redelijk goed te vinden. Er is echter geen gremium waar de hele *triple helix* elkaar treft: noch in de RvT van de stichting noch in het BONN. Er ontbreken enkele partijen (bijvoorbeeld representanten vanuit het MKB en deelsectoren als windenergie en elektriciteit).
- De opzet en werkwijze van de twee permanente commissies die vallen onder verantwoordelijkheid van de RvT zijn niet geformaliseerd bijvoorbeeld in de vorm van protocollen. Dit neemt niet weg dat beide commissies redelijk tot goed functioneren.
- Er is zowel binnen de RvT als de uitvoeringsorganisatie zelf weinig aandacht voor de output en outcome mede in relatie tot de doelen van de stichting. In de MTR en het actieplan 2014 is hiermee een eerste stap gezet.
- De vertaling van de strategische taken en doelen van de stichting naar tactisch/operationele prioriteiten en werkzaamheden in de vorm van werkplannen is zeer recent tot stand gekomen. De *plan-do-check-act*-cyclus is door het ontbreken van evaluaties niet volledig gesloten. Het is niet altijd duidelijk wat de stichting wel of niet doet en wanneer (en waarom) de stichting besluit tot start, continuering of beëindiging van bepaalde activiteiten.
- Wanneer medewerkers van de stichting zowel werkzaamheden doen voor overheden zowel onder verantwoordelijkheid van de stichting als voor een andere werkgever leidt dit (nog steeds) tot verwarring in welke hoedanigheid deze werkzaamheden worden verricht. De stichting geeft aan dat medewerkers dit moeten melden aan de leidinggevende en dat het MT besluit of de werkzaamheden mogen worden uitgevoerd.
- MTR biedt de overheden fragmentarisch inhoudelijke sturingsinformatie. De informatie wat betreft de output en outcome is met name onvoldoende SMART. Ook wordt de input onvoldoende in verband gebracht met de werkwijze, output en outcome.

In hoofdstuk 4 hebben wij twee scenario's geschetst die een oplossing kunnen bieden voor de ontstane onduidelijkheden en onevenwichtigheden. Onze voorkeur gaat uit voor het model met de volgende kenmerken:

- Een kleine RvT met onafhankelijke toezichthouders.

Berenschot

- Een Raad van Advies waarin de hele triple helix is vertegenwoordigd. De raad bedient de stichting van advies.
- Het BONN blijft bestaan. Het BONN gaat over de bestuurlijke afstemming binnen de regio Energy Valley. Als onderdeel hiervan is de beleidsafstemming en praktische coördinatie van de publieke partijen richting de stichting aan de orde. De subsidielijnen worden gescheiden van de inhoudelijke strategische lijnen.

5.2 Aanbevelingen

Voor de governancestructuur als geheel komen we tot de volgende aanbevelingen:

1. Voor de overheden binnen het BONN is het in de eerste plaats zaak om tot overeenstemming te komen over de gezamenlijke ambities met betrekking tot Energy Valley. Vervolgens dienen de overheden binnen het BONN tot overeenstemming te komen over de rol van SEV in het verwezenlijken van deze ambities. Tenslotte dient er een eenduidig beeld te worden gevormd over de positie die de stichting ten opzichte van de overheden zou moeten innemen. Hieronder verstaan we welke mate van afstand tot de stichting gewenst is. Er is, meer dan nu het geval is, een gezamenlijk beeld vanuit de betrokken overheden over genoemde aspecten nodig voordat met de andere onderdelen van de *triple helix* tot een optimale governancestructuur gekomen kan worden.
2. Wij adviseren het BONN in gesprek te gaan met de RvT om gezamenlijk tot verbetering van de governancestructuur te komen. Wij adviseren om een procesbegeleider te benoemen voor het BONN en SEV samen, die het keuzeprocess voor de verbetering van de governancestructuur in goede banen moet leiden aan de hand van de geschetste scenario's.
3. Nadat een keuze gemaakt is dienen de rollen van de diverse organen binnen de nieuwe governancestructuur in taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden te worden beschreven. Daarbij moet gezorgd worden voor een heldere vastlegging in statuten en reglementen. Deze reglementen gelden zowel voor de directie enerzijds als de bestuurlijke en toezichthoudende/adviserende organen anderzijds (en de commissies daarbinnen). Na bepaling van de inhoudelijke richting en de passende governancestructuur volgt de personele invulling op basis van tevoren vastgestelde profielschetsen.

Specifiek voor het BONN komen we tot de volgende aanbevelingen:

1. De positie van het BONN dient geformaliseerd te worden:
  - Partijen (betrokken overheden binnen het BONN) leggen vast waar het BONN over gaat met welke verantwoordelijkheid (afstemmen, vaststellen, besluiten).
  - Partijen spreken commitment uit ten aanzien van de doelen van de stichting.
  - Partijen gaan praktische zaken met betrekking tot de stichting harmoniseren (o.a. subsidievoorwaarden).
  - Partijen overwegen de wenselijkheid van gezamenlijke inbreng in het bestuur van de stichting (AB/DB) of de Raad van Advies.

Berenschot

2. Financiering van SEV vindt plaats via de subsidiebeschikkingen tussen de overheden en de Stichting.
3. Overwogen kan worden om bij de subsidieverlening onderscheid te maken tussen generieke instituutfinanciering en themalijnfinanciering. Ook dit kan in het BONN worden afgestemd.
4. Vanuit het oogpunt van rolscheiding is het niet wenselijk dat ambtenaren van met name provincies tweewekelijks bij de Stichting werken.
5. Scheid de samenloop van functies bij BONN en de Stichting bij medewerkers van de provincie Groningen.

Berenschot

Bijlage

Onderzoeksverantwoording

Onderzoeksverantwoording

Inleiding

Tijdens het onderzoek hebben we meerdere stappen gezet om te komen tot het nu voorliggende eindrapport. We hebben met name documenten bestudeerd en geanalyseerd en betrokken stakeholders gesproken.

Interviews

In dit onderzoek zijn de onderstaande personen geïnterviewd:

Naam gesprekspartner	Van
[redacted] Provincie Fryslân)	BONN
[redacted] Provincie Drenthe)	BONN
[redacted] (Provincie Groningen)	BONN
[redacted] Provincie Noord-Holland)	BONN
[redacted] (Gemeente Groningen)	BONN
[redacted] (Gemeente Alkmaar)	BONN
[redacted] (Gemeente Emmen)	BONN
[redacted] (provincie Groningen)	RvT
[redacted] (gemeente Leeuwarden)	RvT
[redacted] (Universiteit Groningen)	RvT
[redacted] (GasTerra)	RvT
[redacted] (Gasunie)	RvT
[redacted] (NOM)	RvT
[redacted]	SEV
[redacted]	SEV
[redacted]	SEV

Berenschot

Literatuurlijst

Hieronder staat per orgaan binnen de governancestructuur weergegeven welke documenten zijn geraadpleegd ten behoeven van het onderzoek.

BONN

Ten behoeve van de analyse van het functioneren van het BONN zijn de volgende documenten bestudeerd:

- Verslagen van vergaderingen BONN (uit de jaren 2011, 2012 en 2013).
- Subsidiebeschikkingen provincies Noord Holland, Groningen, Fryslan en Drenthe.
- Subsidieaanvragen EV4 provincies Noord Holland, Groningen, Fryslan en Drenthe.
- Noordelijke Energie Agenda.

RvT

Ten behoeve van de analyse van het functioneren van de RvT zijn de volgende documenten bestudeerd:

- Statuten stichting Energy Valley.
- Directiereglement stichting Energy Valley.
- Verslagen van vergaderingen RvT (uit de jaren 2011, 2012 en 2013).
- Verslagen van de financiële commissie (uit de jaren 2010, 2011, 2012 en 2013).
- Verslagen van het overleg tussen voorzitter RvT en directie (uit de jaren 2011, 2012 en 2013).

De stichting

- Statuten stichting Energy Valley.
- Directiereglement stichting Energy Valley.
- Masterplan LNG stichting Energy Valley.
- Werkplan Bio- en Groen gas 2014.

MTR

- Mid Term Review Evaluatie Energy Valley IV

Daarnaast heeft Berenschot schriftelijk een aantal vragen gesteld die door de stichting schriftelijk zijn beantwoord. Ook dit document is betrokken bij de evaluatie. Een eerder concept van het eindrapport is voor wederhoor besproken met een delegatie van de RvT en de directeur/bestuurder.

Uitwerking aanbevelingen rapport Berenschot

'Evaluatie van de interne en externe Governance van de Stichting Energy Valley'

Bestuurlijk Overleg Noord-Nederland (BONN)

23 mei 2014

Aanleiding

In 2013 verschenen twee rapporten van de Noordelijke Rekenkamer (NRK); *Energie in beweging* (4 maart 2013) en *Naar een noordelijke kenniseconomie* (6 juni 2013). Het eerste ging over de uitvoering van het Energie-akkoord Noord-Nederland 2007-2011. Het tweede ging over de clusterorganisaties en hun doelmatigheid in de drie noordelijke provincies.

Met het verschijnen van het tweede rapport van de NRK in de zomer van 2013 was tevens het moment bereikt dat Energy Valley zo'n 10 jaar bestaat, en was het midden van de periode 'Energy Valley 4' (2012-2015) ongeveer bereikt.

Het BONN was het er daarom over eens dat het goed zou zijn de governance, zoals die door de jaren heen opgebouwd is rond de stichting, eens tegen het licht te laten houden door een extern bureau (Berenschot). Berenschot is in de winter van 2013 aan de slag gegaan met haar evaluatie, en leverde een concept eindrapport aan voor de vergadering van het BONN op 17 februari 2014.

Gelijktijdig zijn er in de Raad van Toezicht van Energy Valley, naar aanleiding van de rapporten van de NRK, verschillende gesprekken geweest over de rol, structuur en bezetting van de RvT. Een statutenwijziging is voorbereid, en op 31 maart jl. heeft de RvT besloten met een wijziging de RvT terug te brengen tot 3 leden, en daarnaast een adviserend orgaan in te richten ('Strategic Board').

Dit is overigens in lijn met de aanbevelingen in het rapport van Berenschot, waardoor met het uitwerken van de aanbevelingen voor het BONN zelf (voorzittend stuk), de bestuursstructuur rond de stichting weer aansluit bij de actualiteit.

Doel

Met deze Uitwerking reageert het BONN op elk van de haar betreffende aanbevelingen, en doet voorstellen voor nadere uitwerking of besluitvorming. Over de uitwerking van de aanbevelingen voor de stichting Energy Valley c.q. de Raad van Toezicht daarvan, gaat het BONN feitelijk niet. Uiteraard is het BONN daarover wel in gesprek met (de directie van) de stichting Energy Valley en met de RvT. Met het wijzigen van de statuten van de stichting zijn bovendien de meeste van de aanbevelingen voor de Stichting en haar RvT geborgd.

Aanbevelingen

Voor de uitgebreide conclusies zie de bijlage (Rapport Berenschot). Als belangrijkste conclusie stelt Berenschot: '[...] dat, afgezien van positieve ontwikkelingen die zich hebben voorgedaan, er in de loop van de tijd bij de interne en externe governance van SEV veel onduidelijkheden en onevenwichtigheden zijn ontstaan' (pag. 31). Vervolgens doet zij een aantal aanbevelingen die deze onduidelijkheden en onevenwichtigheden zou kunnen oplossen.

Voor de governancestructuur als geheel heeft Berenschot de volgende aanbevelingen (pag. 33):

1. Voor de overheden binnen het BONN is het in de eerste plaats zaak om tot overeenstemming te komen over de gezamenlijke ambities met betrekking tot Energy Valley. Vervolgens dienen de

overheden binnen het BONN tot overeenstemming te komen over de rol van de stichting in het verwezenlijken van deze ambities. Tenslotte dient er een eenduidig beeld te worden gevormd over de positie die de stichting ten opzichte van de overheden zou moeten innemen. Hieronder verstaan we welke mate van afstand tot de stichting gewenst is. Er is, meer dan nu het geval is, een gezamenlijk beeld vanuit de betrokken overheden over genoemde aspecten nodig voordat met de andere onderdelen van de *triple helix* tot een optimale governancestructuur gekomen kan worden.

2. Wij adviseren het BONN in gesprek te gaan met de RvT om gezamenlijk tot verbetering van de governancestructuur te komen. Wij adviseren om een procesbegeleider te benoemen voor het BONN en SEV samen, die het keuzeproces voor de verbetering van de governancestructuur in goede banen moet leiden aan de hand van de geschetste scenario's.
3. Nadat een keuze gemaakt is dienen de rollen van de diverse organen binnen de nieuwe governancestructuur in taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden te worden beschreven. Daarbij moet gezorgd worden voor een heldere vastlegging in statuten en reglementen. Deze reglementen gelden zowel voor de directie enerzijds als de bestuurlijke en toezichthoudende/adviserende organen anderzijds (en de commissies daarbinnen). Na bepaling van de inhoudelijke richting en de passende governancestructuur volgt de personele invulling op basis van tevoren vastgestelde profielschetsen.

Specifiek voor het BONN komen we tot de volgende aanbevelingen (nummering BONN):

4. De positie van het BONN dient geformaliseerd te worden:
  - a. Partijen (betrokken overheden binnen het BONN) leggen vast waar het BONN over gaat met welke verantwoordelijkheid (afstemmen, vaststellen, besluiten).
  - b. Partijen spreken commitment uit ten aanzien van de doelen van de stichting.
  - c. Partijen gaan praktische zaken met betrekking tot de stichting harmoniseren (o.a. subsidievoorwaarden).
  - d. Partijen overwegen de wenselijkheid van gezamenlijke inbreng in het bestuur van de stichting of de Raad van Advies.
5. Financiering van de stichting vindt plaats via de subsidiebeschikkingen tussen de overheden en de stichting.
6. Overwogen kan worden om bij de subsidieverlening onderscheid te maken tussen generieke instituutfinanciering en themalijnfinanciering. Ook dit kan in het BONN worden afgestemd.
7. Vanuit het oogpunt van rolscheiding is het niet wenselijk dat ambtenaren van met name provincies tweewekelijks bij de stichting werken.
8. Scheid de samenloop van functies bij BONN en de stichting bij medewerkers van de provincie Groningen.

Uitwerking

Uitwerking aanbeveling 1

Wat betreft de ambities met betrekking tot de stichting Energy Valley, rol van de stichting in het verwezenlijken van deze ambities en de positie die de stichting ten opzichte van de overheden, stelt het BONN dat stichting Energy Valley er is om te ondersteunen en te adviseren bij het uitvoeren van de noordelijke energieagenda Switch. Zij doet dat middels inzetten van capaciteit en inhoudelijke

expertise, stemt daarbij af met bestaande organisaties, allianties en andere bestaande structuren, en op basis van het jaarlijkse Actieplan en het (nog op te stellen) Uitvoeringsprogramma Switch. Zij zorgt voor projectstimulering en branding, positioneert het noorden daarmee als energieregio en draagt uiteindelijk bij aan een toename van duurzame energieproductie in, en daarmee de energietransitie van de regio. Zij stemt af met de publieke opdrachtgevers, in eerste instantie op ambtelijk niveau met de Werkgroep Energie Noord-Nederland. Daarin werken de ambtelijke adviseurs van de bestuurlijke partners in het BONN met elkaar samen. Gezamenlijk bereiden zij besluitvorming voor voor het BONN.

Uitwerking aanbeveling 2

Wat betreft het gesprek met de RvT om gezamenlijk tot verbetering van de governancestructuur te komen, stelt het BONN dat er op 3 maart 2014 een overleg heeft plaatsgevonden tussen een afvaardiging van het BONN (inclusief haar voorzitter) en de Raad van Toezicht van Energy Valley (inclusief haar voorzitter). In deze bijeenkomst is aangegeven dat de RvT reeds van plan was haar statuten te wijzigen, daartoe aangespoord door het verschijnen van de twee rapporten van de Noordelijke Rekenkamer, in 2013. Daarmee wordt de RvT kleiner en zakelijker. Daarnaast wordt de kennis en het netwerk dat nu aanwezig is in de RvT geborgd in een op te richten 'Strategic Board', die een adviserende functie krijgt.

Het BONN kwam daarmee tot de conclusie dat een aantal aanbevelingen betreffende de stichting en haar RvT niet meer of minder van toepassing zijn, dat het BONN daar feitelijk ook niet over gaat, en dat wanneer het BONN nu zelf uitvoering geeft aan de aanbevelingen die haar aangaan, de governance voldoende aangepast zou moeten zijn aan de actualiteit.

Uitwerking aanbeveling 3

Wat betreft de heldere vastlegging in statuten en reglementen; daarop heeft de stichting Energy Valley een voorschot genomen waar het de stichtingsstatuten aangaat.

Wat betreft het BONN zelf, gaat het om het mandaat dat de portefeuillehouder heeft om namens het eigen college zitting te nemen in een stuurgroep of bestuurlijk overleg. Om ook dat mandaat weer van actuele inhoud te voorzien, wordt een collegebesluit voorbereid dat gelijkluidend en gelijktijdig bij elk van de partners in het BONN geagendeerd wordt. Doel daarvan is het vaststellen van deze Uitwerking, het presenteren van het rapport-Berenschot, en de afspraken zoals vastgelegd in deze Uitwerking nogmaals te bekrachtigen.

Uitwerking aanbeveling 4

Wat betreft de aanbeveling

- a. Partijen (betrokken overheden binnen het BONN) leggen vast waar het BONN over gaat met welke verantwoordelijkheid (afstemmen, vaststellen, besluiten)

stelt het BONN dat met het gezamenlijk vaststellen en aanbieden van Switch aan de minister van Economische Zaken, de inhoudelijke leidraad van het BONN –in ieder geval de komende jaren- de uitvoering van Switch is. In het BONN vindt daarvoor samenwerking plaats rond beleidsvorming, lobby, en de uitvoering van duurzame energie-activiteiten en gezamenlijke projectuitvoering. Het BONN heeft de mogelijkheid te sturen op acties van de stichting Energy Valley middels het jaarlijkse Actieplan van de stichting.

De lopende Green Deal Noord-Nederland (2011) krijgt een natuurlijke plaats binnen de thema's van Switch.

Tot slot nemen de partners in het BONN deel aan deze stuurgroep vanuit elk van de colleges van GS en B&W, en hebben vanuit dat college als zodanig elk de mogelijkheid om binnen de eigen bevoegdheid randvoorwaarden te stellen of te creëren (ruimtelijk, infra, financieel, etc.) ten behoeve van de uitvoering van Switch. Zij stemmen dat met elkaar af, en spreken met één mond richting stichting Energy Valley.

b. Partijen spreken commitment uit ten aanzien van de doelen van de stichting stelt het BONN dat uit

- het vaststellen van het Strategieplan Energy Valley 2012-2015,
- het jaarlijks vaststellen en subsidiëren van het Actieplan van de stichting Energy Valley, en
- het vaststellen van voorliggende Uitwerking in elk van de colleges (uitwerking aanbeveling 3) het bedoelde commitment blijkt.

c. Partijen gaan praktische zaken met betrekking tot de stichting harmoniseren (o.a. subsidievoorwaarden)

stelt het BONN dat dit, waar mogelijk, al in het najaar van 2014 gecoördineerd wordt voor 2015. Inmiddels is onderzocht of dit inhoudelijk en technisch mogelijk is, en dat lijkt op onderdelen zo te zijn. Reden waarom dit voor enkele partners niet mogelijk is, is het feit dat zij reeds beschikt hebben voor een periode van 2 of van 4 jaar.

d. Partijen overwegen de wenselijkheid van gezamenlijke inbreng in het bestuur van de stichting of de Raad van Advies

stelt het BONN dat het vanzelfsprekend is dat wanneer er sprake is van inbreng, dit gezamenlijk of in ieder geval afgestemd gebeurt. Na de statutenwijziging van de stichting, en de oprichting van een Strategic Board, moet het gesprek nog plaatsvinden over de manier waarop (en met wie) structureel of incidenteel overleg plaatsvindt. Het BONN stelt ook dat in ieder geval de directeur van de stichting Energy Valley bij de vergaderingen van het BONN uitgenodigd wordt, wanneer de jaarstukken, de begroting, het Actieplan en waar de voortgang van de noordelijke energieagenda Switch besproken wordt.

Uitwerking aanbeveling 5

Wat betreft de financiering van de stichting is de aanbeveling van Berenschot dit middels *subsidiebeschikkingen* tussen de overheden en de stichting te doen. Het BONN stelt dat dit ook de praktijk is, op een enkel geval na. In het verlengde van de uitwerking van aanbeveling 4c, zal ook dit bij het coördineren van de betaling voor 2015 (en verder) meegenomen worden.

Uitwerking aanbeveling 6

Wat betreft de overweging om bij de subsidieverlening onderscheid te maken tussen *generieke* instituutfinanciering en *themalijn*financiering, stelt het BONN dat de overheden de *activiteiten* van stichting Energy Valley subsidiëren. Van een generieke instituut- of exploitatiesubsidie, kan geen sprake zijn.

Uitwerking aanbeveling 7

Het BONN onderschrijft de aanbeveling dat het vanuit het oogpunt van rolscheiding niet wenselijk is dat ambtenaren van met name provincies tweewekelijks bij de stichting werken. De betreffende

afpraak is inmiddels ingetrokken. Overleg tussen de opdrachtgevers wordt per direct zonder aanwezigheid van de stichting georganiseerd, bij één van de partners in het BONN.

Uitwerking aanbeveling 8

De aanbeveling om de samenloop van functies bij BONN en stichting bij medewerkers van de provincie Groningen te scheiden wordt eveneens onderschreven. Ook die situatie is inmiddels aangepast, zowel personeel als statutair. De Commissaris van de Koning van Groningen is met de statutenwijziging van de stichting niet meer de voorzitter van de Raad van Toezicht. Hij is wel voorzitter van de Strategic Board.

Gemeente Assen

Woordvoeringslijn rapport "Evaluatie van de interne en externe Governance van de Stichting Energy Valley" door Berenschot".

Het Bestuurlijk Overleg Noord-Nederland voor Energie heeft een aantal organisatiewijzigingen doorgevoerd die ervoor zorg dragen dat we nog efficiënter en effectiever en transparanter kunnen samenwerken. Aanleiding hiervoor zijn de in 2013 verschenen rapporten van de Noordelijke Rekenkamer (NRK); *Energie in beweging* (4 maart 2013) en *Naar een noordelijke kenniseconomie* (6 juni 2013) en het rapport "Evaluatie van de interne en externe Governance van de Stichting Energy Valley" door Berenschot. Belangrijkste aanpassingen zijn Smartere afspraken, heldere rolverdeling en een duidelijk gemeenschappelijk doel.

Gezamenlijke ambitie

De Noordelijke Overheden en de Stichting Energy Valley hebben gezamenlijke ambities op het gebied van duurzame energie vastgesteld. Daarmee willen ze de regio Noord-Nederland (inclusief Noord-Holland Noord) ontwikkelen en een krachtige bijdrage leveren aan het Nationaal Energieakkoord. Daarover is meer te lezen in het Switch-document dat op 2 april jl. met veel enthousiasme door minister Kamp in ontvangst is genomen.

De grote gemeenten, provincies en stichting EV in de Energy Valley-regio willen ook richting 2020 actief blijven samenwerken op energiegebied. De energiesector biedt in onze regio werk aan 33.000 mensen die werken bij 4.000 bedrijven, en op dit moment wordt 8,4 procent van de gebruikte energie duurzaam opgewekt in de Energy Valley-regio. De overheden en stichting Energy Valley willen gezamenlijk burgers, bedrijven en kennisinstellingen de kans geven/ondersteunen om de transitie naar een duurzame energiehuishouding te benutten als katalysator voor economische structuurversterking. Naast sterkten kampt de regio namelijk ook met serieuze problemen op zowel economisch als maatschappelijk terrein.

Wij kunnen dit niet alleen, en daarom hebben we als regio onlangs een uitnodiging gedaan richting het rijk, bedrijfsleven, kennisinstellingen en burgers om gezamenlijk deze handschoen op te pakken. Dit leidt tot duizenden extra banen, meer wooncomfort, lagere energielasten, een hoger opgeleide beroepsbevolking en een schonere leefomgeving.

Besturingsstructuur

Er is de afgelopen periode onderzoek gedaan naar bestuursstructuur rond de stichting Energy Valley. Het rapport "Evaluatie van de interne en externe Governance van de Stichting Energy Valley" trekt conclusies over het Bestuurlijk Overleg Noord-Nederland (BONN) en de Raad van Toezicht Energy Valley en geeft het BONN een aantal aanbevelingen.

We hebben besloten een aantal organisatiewijzigingen door te voeren die ervoor zorg dragen dat we nog efficiënter en effectiever en transparanter kunnen samenwerken. De wijzigingen zijn gericht op om te komen tot smarte afspraken en een heldere rolverdeling en een betere aansturing van de Stichting door de overheden.

Stichting Energy Valley heeft de wijze waarop het toezicht op de koers en bedrijfsvoering van de stichting is georganiseerd aangepast naar aanleiding van de Noordelijke Rekenkamer onderzoeken. Vanaf april is er sprake van een Raad van Toezicht bestaande uit drie mensen, die toezicht houden op bedrijfsvoering, juridische zaken en financiën. Daarnaast is er een Strategic Board ingesteld, waarin vertegenwoordigers uit de energiesector, overheden en kennisinstellingen

zitting hebben. Deze Strategic Board adviseert de Stichting Energy Valley over strategische en inhoudelijke keuzes. Voorheen was sprake van een brede Raad van Toezicht, waarin zowel toezicht als advisering over de koers van de organisatie waren verenigd.

Wij vertrouwen erop dat de organisatiewijziging ons helpt om onze gezamenlijke ambities nog beter uit te voeren, zodat onze regio nóg meer dé plek wordt waar het gebeurt op (duurzame?) energiegebied.

Voor meer informatie over dit persbericht kunt u contact opnemen met:

Gedeputeerde Jaap Bond provincie Noord-Holland, voorzitter Bestuurlijk Overleg Noord Nederland voor Energie tel. 06- [REDACTED]

De heer [REDACTED] provincie Groningen, secretaris Bestuurlijk Overleg Noord Nederland voor Energie 050- [REDACTED]

Namens de volgende partijen:

Beleid

Datum: 4-6-2014
 Eenheidsmanager/ J. Dijkstra
 Progr. Manager:
 Opsteller:
 Telefoon:
 Portef. Houder: *H. Vlieg-Kempe*
 Registr.nr.: *BB00355 / P95666*

Instemming verkregen en kopie gezonden aan:

Eenheid/ Programma/ Naam	Datum
	

Paraaf J. Dijkstra:

 5.6.14

- Openbare besluitenlijst: Ja Nee
 Bekendmakingsplicht: Ja Nee
 O.R.: Ja Nee

Bij besluit in mandaat:
 Mandaatnummer:

Informeren van de raad:

- Alleen via openbare besluitenlijst
 Via lijst ter inzage liggende stukken
 Via brief en stuk(ken) ter inzage
 Via versturen informatie met aanbiedingsbrief
 Via brief

Vervolprocedure:

Behandeling in de raad:

- Informatief
 Opiniërend
 Besluitvormend

Afhandelen door :

Kopie besluit :

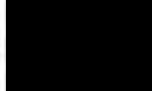
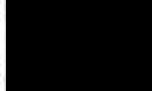

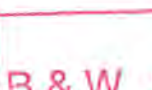
Deponeren Paraaf :

Voorstel aan B&W

Onderwerp:
 Uitwerking aanbevelingen rapport Berenschot inzake evaluatie van de interne en externe Governance van de Stichting Energy Valley

- Voorstel:
 1. Kennis te nemen van het bijgevoegde rapport van Berenschot d.d. 6 februari 2014, inzake 'Evaluatie van de interne en externe Governance van de Stichting Energy Valley';
 2. De bijgevoegde uitwerking van de aanbevelingen vast te stellen;
 3. Te constateren dat de portefeuillehouder Duurzaamheid namens gemeente Assen in het BONN zitting heeft, met de rol zoals beschreven in de bijgaande Uitwerking van de aanbevelingen;
 4. De Raad met bijgevoegde brief te informeren over dit besluit.

Achtergrond:
 Op 23 mei 2014 heeft het Bestuurlijk Overleg Noord-Nederland (BONN) in haar vergadering de uitwerking van de aanbevelingen (betreffende het BONN) van het rapport-Berenschot besproken. Er is besloten zowel het rapport als de uitwerking van de aanbeveling aan te bieden aan de eigen colleges, en de eigen Raden en Staten hierover te informeren met bijgevoegde brief. Zie verder de toelichting in de Bijlage.

	Akkoord	Bespreken	Signaal
B			
WS			
WH			
WV			
WW			
S			

Besluit B&W

Datum:

B & W 23 JUN 2014 NR.

Beleid

> Toelichting voorstel aan B&W

Onderwerp:

Uitwerking aanbevelingen rapport Berenschot inzake evaluatie van de interne en externe Governance van de Stichting Energy Valley

---

Voorstel:

- 1) Kennis te nemen van het bijgevoegde rapport van Berenschot d.d. 6 februari 2014, inzake 'Evaluatie van de interne en externe Governance van de Stichting Energy Valley';
- 2) De bijgevoegde uitwerking van de aanbevelingen vast te stellen;
- 3) Te constateren dat de portefeuillehouder Duurzaamheid namens gemeente Assen in het BONN zitting heeft, met de rol zoals beschreven in de bijgaande Uitwerking van de aanbevelingen;
- 4) De Raad met bijgevoegde brief te informeren over dit besluit.

Achtergrond:

Op 23 mei 2014 heeft het Bestuurlijk Overleg Noord-Nederland (BONN) in haar vergadering de uitwerking van de aanbevelingen (betreffende het BONN) van het rapport-Berenschot besproken. Er is besloten zowel het rapport als de uitwerking van de aanbeveling aan te bieden aan de eigen colleges, en de eigen Raden en Staten hierover te informeren met bijgevoegde brief. Zie verder de toelichting in de Bijlage.

Argumenten:

De Noordelijke Rekenkamer (NRK) heeft in een tweetal onderzoeken ('Energie in Beweging' en 'Naar een Noordelijke Kenniseconomie') kritiek geuit op de gang van zaken rondom de stichting Energy Valley. Het BONN heeft daarop besloten Berenschot een onderzoek te laten doen naar de governance rondom de stichting. Berenschot heeft concrete aanbevelingen gedaan. De Stichting Energy Valley heeft haar statuten daarop gewijzigd. Er is een onafhankelijke raad van toezicht geformeerd, de voormalige raad van toezicht is een Strategic Board geworden.

Het BONN heeft de aanbevelingen van Berenschot uitgewerkt. Zie hiervoor de bijlage.

Kantttekeningen / risico's:

n.v.t.

Financiële toelichting:

Op 17 juli 2012 heeft u ingestemd met het medefinancieren van de Stichting Energy Valley voor een periode van 4 jaar (2012-2015), voor in totaal € 200.000,-

---

Communicatie:

Het voorstel is gelijktijdig en gelijkloidend naar buiten te treden als overheden in het BONN. Hiertoe is een persbericht bijgevoegd, en wordt een gelijkloidente brief naar de 10 Raden en Staten verstuurd bij vaststelling door de verschillende colleges.

Personeel en Organisatie:

Uitvoering en planning:

Evaluatie:

De leden van de raad

Contactpersoon [REDACTED]
Telefoon 14 0592
Bezoekadres Noordersingel 33
Uw brief van -
Uw kenmerk -
Ons kenmerk - 2014-02214 ✓
Datum 25 juni 2014
Verzenddatum - 1 JULI 2014

Onderwerp uitwerking governance stichting Energy Valley

Geachte dames en heren,

Hierbij brengen wij u op de hoogte van het feit dat ons college op 10 juni 2014 besloten heeft:

1. Kennis te nemen van het bijgevoegde rapport van Berenschot d.d. 6 februari 2014, inzake 'Evaluatie van de interne en externe Governance van de Stichting Energy Valley';
2. De aanbevelingen van Berenschot over te nemen;
3. Te constateren dat de portefeuillehouder in het BONN zitting heeft, met de rol zoals beschreven in de bijgaande Uitwerking van de aanbevelingen.

Het rapport 'Evaluatie van de interne en externe Governance van de Stichting Energy Valley' moet worden gezien als een verdieping van de Noordelijke Rekenkamer onderzoeken Energie in beweging (4 maart 2013) en Naar een noordelijke kenniseconomie (6 juni 2013).

De uitwerking van de aanbevelingen hebben betrekking op de aanbevelingen die specifiek zijn gericht aan het Bestuurlijk Overleg Energie Noord-Nederland. Over de uitwerking van de aanbevelingen voor de stichting Energy Valley gaat het Bestuurlijk Overleg Energie Noord-Nederland feitelijk niet.

Wij vertrouwen er op dat de toelichting in de bijlage volstaat.

Hoogachtend,
namens burgemeester en wethouders,

[REDACTED]
H. Vlieg-Kempe
wethouder